

בְּצֵלֶם
B'TSELEM
بتسيلم

ברוכים הבאים לגיהינוס

הפיכתם של מתקני הכליאה הישראליים
לרשת של מחנות עינויים

אוגוסט 2024

**"לקחו אותנו למגידו, וכשירדנו מהאוטובוס,
אחד הסוהרים אמר לנו: "ברוכים הבאים לגיהנום".**

פואד חסן, בן 45 ואב לחמישה, תושב קוסרה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא מגידו.

צילום שער: שימוש על פי סעיף 27 לחוק זכויות יוצרים

בהתאם לחוק שהעבירה הכנסת במטרה למסגר מענקים בינלאומיים כביטוי לחוסר נאמנות, נציין כי מעל 50% ממקורות המימון של בצלם בשנה שעברה הגיעו מישויות מדיניות זרות, המפורטות (בין היתר באתר האינטרנט של רשם העמותות). בכל מקרה, בצלם נותר נאמן למאבקו למיגור משטר האפרטהייד והכיבוש, ולמען מימוש זכויות האדם.

ברוכים הבאים לגיהינום

הפיכתם של מתקני הכליאה הישראליים
לרשת של מחנות עינויים

אוגוסט 2024

תוכן

5	הקדמה
11	1. מבוא
14	2. מסגרת נורמטיבית
21	3. נוהלי כליאה
22	א. צפיפות ודוחק בתאים
24	ב. נעילה בתאים – בלי אור שמש ובלי אוויר לנשימה
25	ג. ספירות וחיפוש בתאים
26	ד. מניעת גישה וקשר עם העולם החיצון
32	ה. הגבלות על פולחן דתי
34	ו. החרמת ציוד
37	ז. חיים בחשכה
36	4. התעללות גופנית ונפשית
39	א. אלימות גופנית והטלת אימה
43	ב. מניעת שינה
48	ג. אלימות במהלך נסיעות והעברות
47	ד. אלימות מינית
49	5. שלילת תנאי מחיה מינימליים
52	א. היעדר טיפול רפואי ומניעתו
58	ב. מניעת מזון והרעבה
62	ג. היגיינה ירודה, ניתוק המים וקור
67	6. יחידת כת"ר
73	7. מקרי מוות מאחורי הסורגים
82	7. סיפורם של אסירים פלסטינים בעלי אזרחות ישראלית
91	8. סיכום

הקדמה

מאז המתקפה המחרידה בהובלת חמאס על יישובים ועל אירועים אזרחיים בחבל עוטף עזה ב־7 באוקטובר 2023, אנו נחשפים מדי יום לעוד ועוד מעשי זוועה ופשעים שקשה היה עד לא מזמן להעלותם על הדעת. עשרות אלפי אזרחים הרוגים, חורבן של שכונות שלמות, למעלה ממיליון בני אדם שהפכו באחת לעקורים, אזרחים חטופים המוחזקים כקלפי מיקוח. בגדה המערבית אלימות מתנחלים גואה, גירוש מסיבי של קהילות ואלימות חסרת רסן של כוחות ישראליים. אינספור אסונות מעשי ידי אדם שהדעת אינה סובלת והלב מתקשה להכיל. בתוך מציאות טרגית זו, שינויים מערכתיים – מרחיקי לכת ומבעיתים – מבוצעים במערכות המדינה תוך ניצול ציני של תחושות האובדן, הפחד ותאוות הנקם ששטפו את הארץ כולה.

עניינו של דו"ח זה הוא היחס לאסירים הפלסטינים וכליאתם בתנאים בלתי־אנושיים בבתי הכלא הישראליים מאז ה־7 באוקטובר. במסגרת המחקר לדו"ח נגבו עדויותיהם של 55 פלסטינים ופלסטיניות שהוחזקו בבתי כלא ובמתקני מעצר ישראליים במהלך תקופה זו. 30 מהעדים הם תושבי הגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים; 21 הם תושבי רצועת עזה, וארבעה הם אזרחי מדינת ישראל. העדויות נמסרו לאחר שהעדים שוחררו ממאסר, רובם המוחץ מבלי שהועמדו לדין. מעדויותיהם עולה מציאות של מדיניות מערכתית ושיטתית שעיקרה התעללות ועינויים מתמשכים של כלל האסירים הפלסטינים, ובכלל זה אלימות תכופה, קשה ושרירותית, פגיעות מיניות, השפלה וביזוי, הרעבה מכוונת, כפיית תנאי היגיינה ירודים, מניעת שינה, איסור פולחן דתי וענישה בגינו, החרמה של כלל הציוד הציבורי והאישי ומניעת טיפול רפואי הולם. כל אלה ועוד מתוארים בעדויות פעם אחר פעם, בפירוט ובחזרתיות מחרידים. עדויות האסירים מציגות את תוצאותיו של תהליך מזורז שבמסגרתו הפכו למעלה מתריסר מתקני כליאה ישראליים, אזרחיים וצבאיים, לרשת מחנות שמטרתם העיקרית היא התעללות בבני האדם המוחזקים בהם. מרחב מסוג זה, שכל הבא בשעריו נידון לכאב ולסבל מכוונים, חמורים ובלתי־פוסקים, פועל דה־פקטו כמחנה עינויים.

ישראל כלאה לאורך השנים מאות אלפי אסירים פלסטינים בבתי הכלא הישראליים, אשר מאז ומעולם שימשו יותר מכל דבר אחר כלי לדיכוי ולניהול האוכלוסייה הפלסטינית. סיפורם של העדים המובא כאן הוא סיפורם של אלפי פלסטינים, תושבי השטחים ואזרחים ישראלים שנעצרו מאז תחילת המלחמה וכן של האסירים הפלסטינים שכבר הוחזקו בבתי הכלא הישראליים ב־7 באוקטובר וחוו על בשרם את ההקצנה הדרמטית ביחסן של רשויות הכליאה כלפי האסירים הפלסטינים מאז.¹

1 בדו"ח זה ההתייחסות ל"אסירים פלסטינים" כוללת עצורים, אסירים או "עצירים מנהליים" פלסטינים שסווגו על ידי המדינה כ"אסירים ביטחוניים".

ערב המלחמה מנתה אוכלוסיית האסירים הפלסטינים המסווגים כ"אסירים ביטחוניים" 5,192 בני אדם, שכ־1,319 מהם נכלאו ללא משפט, ומוגדרים "עצירים מנהליים". נכון לתחילת יולי 2024, מוחזקים בבתי הכלא ובמתקני המעצר הישראליים 9,623 אסירים פלסטינים, בהם 4,781 עצורים הכלואים מבלי שעמדו למשפט, מבלי שפורטו בפניהם החשדות נגדם ומבלי שניתנה להם הזכות להגן על עצמם.² במהלך חודשי המלחמה נעצרו אלפי פלסטינים נוספים ששחררו לאחר פרקי זמן שונים ולאחר שלא הוגש נגדם כתב אישום.

הכלואים נעצרו בנסיבות ובעילות שונות. רופאים, נשות אקדמיה, עורכי דין, סטודנטים, ילדים ומנהיגים פוליטיים. חלקם נכלאו משום שהביעו הזדהות עם הסבל שהפלסטינים חווים. חלקם נכלאו כחלק מהפעילות הצבאית ברצועת עזה, כאשר עילת המעצר היחידה נגדם הייתה שענו להגדרה המעורפלת "גברים בגיל לחימה". חלקם נכלאו בשל החשד, מבוסס או לא, שהם פעילים או תומכים בארגונים הפלסטיניים החמושים. קשת רחבה של אנשים מאזורים שונים, המחזיקים בדעות פוליטיות שונות, שהמכנה המשותף היחיד ביניהם הוא היותם פלסטינים. אנשים אלה מצאו את עצמם אזוקים ומכוסים עיניים בדרכם לתאי הכליאה לתקופה לא־ידועה.

את המציאות המתוארת בעדויותיהם של האסירים לא ניתן להסביר אלא כתוצאה של תהליך הדה־הומניזציה המתמשך שהקולקטיב הפלסטיני עובר בדעת הקהל הישראלית. תהליך זה, הנמשך בעצימות משתנה מאז הנכבה והקמת מדינת ישראל, העמיק בצל המלחמה עד שהפך למרכיב מקובל ושכיח בשיח הציבורי בישראל. קריאות מפורשות של אישי ציבור ופוליטיקאים לרצח העם הפלסטיני ולגירוש המוני הפכו לעניין של מה בכך;³ התקשורת הישראלית מפיצה ומנרמלת קריאות מסיתות שכאלה, וכמעט שאינה מדווחת על קורבנות בצד הפלסטיני, ורוב גדול בציבור היהודי בישראל מגלה אדישות לנוכח הריגתם של עשרות אלפי אזרחים ברצועת עזה ושל מאות בגדה המערבית. זהו הרקע החברתי שבו התעללות באסירים הפלסטינים נתפסת כנסבלת ואף כרצויה.

שינוי מערכתי: תוכנית סדורה

השיטתיות שבה מבוצעת ההתעללות המתוארת בעקביות בעדויותיהם של עשרות בני אדם שהוחזקו במתקני כליאה שונים, אינה מותרת מקום לספק כי מדובר במדיניות מוגדרת, סדורה וגלויה של רשויות הכליאה הישראליות.⁴ מדיניות זו מיושמת בניצוחו של השר הממונה על שירות בתי הסוהר איתמר בן גביר (להלן: "השר הממונה" או "השר") ובגיבוי מלא של ממשלת ישראל ושל העומד בראשה. התעללות קבוצתית מצד עשרות סוהרים הנעשית באופן גלוי במתקני הכליאה

2 **ראו כאן** – אתר המוקד להגנת הפרט. מבין 4,781 האסירים המוחזקים ללא משפט, 3,379 מוגדרים "עצורים מנהליים", ו־1,402 מוגדרים "לוחמים בלתי־חוקיים".

3 **ראו** סיקור של אתר העין ה־7 בנושא.

4 **בכתבה שפורסמה בערוץ 14** ביום 1.2.2024, נראה סיור שנערך בכלא קציעות ובו התראיין גם מפקד המתקן תת־גונדר יוסף כניפס. בכתבה תוארו התנאים הקשים שבהם אנשי חמאס כלואים כפועל יוצא ממדיניותו של השר לביטחון פנים איתמר בן גביר. ראו גם כתבה שפורסמה ב־25.2.24 בעיתון "משפחה" החרדי, ובה רשמים מביקור שנערך בכלא קציעות לאחר ה־7 באוקטובר, כאשר הכתב מצוין שהצטרף לכוח כת"ר בזמן ספירה אחת מתוך 4 ספירות לאורך היום.

השונים במשך חודשים, לא הייתה יכולה להתרחש לולא היה מי שנתן לה גיבוי ועודד אותה. השר הממונה מקדם מיום מינויו לתפקיד, עוד קודם למלחמה, מדיניות ברורה ומוצהרת שמתבטאת ברמיסת זכויותיהם הבסיסיות ובהשפלתם של האסירים הפלסטינים המוחזקים בידי ישראל, בהתאם למשנתו הפוליטית. הוא עושה זאת באמצעות שינויי חקיקה, מינויים פוליטיים ובהצהרות פומביות שנועדו להפיץ ולהטמיע את "רוח המפקד" החדשה.⁵

את זרעי הפורענות ניתן היה לאתר בשנים האחרונות בשורה של מהלכים פוליטיים לפגיעה בתנאי הכליאה של אסירים פלסטינים. עם זאת, שורת החלטות שקיבלו הממשלה והשר בן גביר חודשים רבים לפני פרוץ המלחמה סימנה שינוי מדיניות משמעותי. בין היתר, הנחה השר בן גביר להגביל את ביקורי משפחותיהם של אסירים פלסטינים⁶ ולבטל את האפשרות לשחרורם המנהלי.⁷ השינויים שהוביל השר כללו גם החלטות שברור שכל מטרתן הייתה התעמרות גרידא, כגון קיצור זמן הרחצה המוקצב לאסירים⁸ וביטול אפשרותם להכין את מזונם בעצמם ולרכוש מוצרים שונים בקנטינה.⁹

המתקפה הנפשית שביצעו חמאס וארגונים פלסטיניים חמושים אחרים ב־7 באוקטובר והפגיעה המכוונת והנרחבת באזרחים – לרבות הרג של כ־1,200 ישראלים, ובהם כ־800 אזרחים, וחטיפה של כ־250 בני אדם, שחלקם מוחזקים עד היום כבני ערובה – גרמו טראומה קשה לחברה הישראלית כולה ועוררו פחדים עמוקים ויצר נקמה בקרב חלקים נרחבים בציבור הישראלי. תחושות אלה היו כר פורה עבור הממשלה והשר הממונה ושעת כושר ליישום משנתם הגזענית והלאומנית ביתר שאת באמצעות מנגנוני הדיכוי שלרשותם. במהירות שיא הפך שירות בתי הסוהר הישראלי (שב"ס) לגוף הפועל ברוחו ובצלמו של השר הממונה. כך למשל, תיאר בגאווה מפקד כלא קציעות תת־גונדר יוסף כניפס¹⁰ את התנאים שבהם האסירים שבאחריותו מוחזקים: "רוב היום הם למעשה בתוך התאים, 23 מתוך 24 שעות, למעט אלה שנמצאים באוהלים [...] בכל תא יש בין 10 ל־12 מחבלים. התאים כרגע בהצפה כי אנחנו במצב חירום. יש להם מזון ושמיכה, עם התנאים המינימליים הנדרשים בחוק". כניפס הבהיר כי "מבחינתנו כולם מחבלים, צמצמנו את התנאים למינימום". קובי יעקובי, מקורבו של בן גביר שמונה על ידו לנציב שירות בתי הסוהר בעיצומה של המלחמה, הצהיר כבר עם כניסתו לתפקיד¹¹ על כוונתו

5 על החלטתו של בן גביר לסיים את כהונתה של הנציבה קטי פרי ולמנות במקומה את רב־גונדר קובי יעקובי, הנחשב למקורבו, [ראו כאן](#).

6 [ראו באתר Ynet](#) בנוגע להשלכות הביטחוניות של מדיניות השר.

7 [ראו באתר ישראל היום](#) על החלטת השר ועל השלכותיה בהתייחס להגברת הצפיפות בבתי הכלא.

8 [ראו באתר Ynet](#) על החלטת השר כחלק ממדיניותו הכוללת להרע את תנאי המחיה של האסירים הפלסטינים.

9 [ראו באתר Ynet](#) על החלטת השר לאסור אפיית פיתות בידי האסירים לאספקת צורכיהם.

10 [ראו ריאיון באתר וואלה](#) עם מפקד כלא הנגב (קציעות) תת־גונדר יוסף כניפס.

11 [ראו דיווח באתר Ynet](#) על מכתב ששלח רב־גונדר קובי יעקובי לסגל הפיקוד הבכיר בשב"ס עם כניסתו לתפקיד.

לחולל "מהפכה" בארגון בהתאם למדיניות השר, וכי בראש סדר העדיפויות תוצב הרעת תנאי הכליאה של האסירים הפלסטינים.

אחד המדדים המצביעים באופן ברור ביותר על חומרת המצב ועל עומק הסיאוב של בתי הכלא הוא מספר האסירים הפלסטינים שמתו בעודם מוחזקים בידי ישראל. כ־60 בני אדם לכל הפחות מתו בעודם מוחזקים בידי ישראל. 48 מהם היו עצורים תושבי רצועת עזה שחלקם מתו במחנות המעצר שהקים הצבא, וחלקם עוד בטרם הספיקו להגיע אליהם, ככל הנראה עקב אלימות קיצונית שספגו מחיילים ישראלים במהלך העברתם מרצועת עזה לישראל.¹² על פי מעקב בצלם, כ־12 פלסטינים נוספים מתו במשמורת שב"ס, חלקם בנסיבות המעלות חשד כבד להתעללות ולמניעת טיפול רפואי מכוונים.

הכליאה ההמונית של פלסטינים בידי ישראל מאז ה־7 באוקטובר, ההתעללות השיטתית בכלואים והחזקתם בתנאים תת־אנושיים, לרבות ביצוע נרחב, שיטתי ומתמשך של פשע העינויים, מפירות באופן גס ובוטה כללים וחובות רבים הקבועים במשפט הישראלי, במשפט זכויות האדם הבינלאומי בדיני המלחמה ובמשפט הבינלאומי ההומניטרי. חשוב לא פחות מכך, פעולותיה של ישראל רמסו ברגל גסה את המוסר האנושי הבסיסי ואת זכויות האדם המוגנות ביותר של הכלואים שהוחזקו במשמורת המדינה.

מול כל אלה, שומרי הסף המקצועיים, דוגמת בג"ץ ופרקליטות המדינה, האמונים לכאורה על שמירת שלטון החוק ועל ההגנה על זכויות האדם, הרכינו את ראשם בכניעה בפני מדיניותו של בן גביר ואפשרו למחיקת אנושיותם של האסירים ולהתעללות בהם להפוך להוראות ההפעלה של המערכת כולה.

התוצאה היא מערכת המתמחה בעינויים ובהתעללות, אשר מחזיקה בכל רגע אלפים רבים של פלסטינים, רובם ללא משפט, וכולם בתנאים בלתי־אנושיים.

על פרויקט הכליאה של משטר האפרטהייד הישראלי

סיפורו של פרויקט הכליאה הישראלי לא החל ב־7 באוקטובר או עם מינויו של איתמר בן גביר לשר לביטחון לאומי. שורשיו עמוקים בהרבה. כדי להבין לאשורו את המצב הנוכחי, מחריד ככל שיהיה, יש לבחון את מקומו של פרויקט הכליאה הישראלי ואת התפקיד המרכזי שהוא ממלא בדיכוי חברתי והפוליטי של הקולקטיב הפלסטיני לאורך שנים.

¹² **עיתון הארץ:** הצבא חוקר 48 מקרי מוות מ־7.10.23 ועד היום של פלסטינים שמתו במהלך המעצר, המעבר או המאסר בידי חיילים.

מערכת הכליאה היא אחד המנגנונים המדינתיים הישראליים, ומן האלימים והמדכאים שבהם, המופעלים כדי לשמר את העליונות היהודית במרחב שבין הים לנהר הירדן. במשך עשרות שנים ישראל משתמשת בכליאתם של מאות אלפי פלסטינים, המשתייכים לכלל השכבות והמגזרים באוכלוסייה, כדי להחליש ולפורר את המרקם החברתי והפוליטי הפלסטיני. כדי להבין זאת, די בבחינת היקפו של פרויקט הכליאה הישראלי לאורך זמן: על פי הערכות שונות, מאז 1967 כלאה ישראל למעלה מ-800 אלף פלסטינים ופלסטיניות מהגדה המערבית (לרבות מזרח ירושלים) ומרצועת עזה, שהם כ-20% מכלל האוכלוסייה וכ-40% מהגברים הפלסטינים.¹³

מעגל הסבל והאפקט התודעתי שיוצר מאסרו של אדם אינם מוגבלים לכלוא עצמו. שותפים להם קרובי משפחתו, מכריו ואף הקהילה כולה. לא בכדי הפכו בתי הסוהר הישראליים לחלק בלתי-נפרד מההוויה הפלסטינית ומהאתוס הלאומי הפלסטיני. משמעות היקפו של פרויקט הכליאה הישראלי היא שאין כמעט משפחה פלסטינית שאחד מבניה או בנותיה לא מצאו את עצמם עוברים את חוויית הכליאה בכלא הישראלי. ילדים שאחד מהוריהם נשלח למאסר; נשים וגברים שנאלצו לגדל את ילדיהם לבדם; הורים שילדיהם נלקחו מהם, לעיתים לשנים רבות; משפחות שנדרשו להוציא את מיטב כספן ואף לצבור חובות כדי לממן הליכים משפטיים; תלמידים שחבריהם לספסל הלימודים נעלמו לפתע מהכיתה ללא הסבר. שלל יחסים משפחתיים וחברתיים מטולטלים בעוצמה בעת שאדם נשלח אל מעבר לחומות הכלא.

נוסף על כך, התלות של אוכלוסיית השטחים הכבושים בעבודה בישראל כמקור פרנסה מרכזי, לצד משטר ההיתרים הישראלי המונע ממי שנאסר לקבל היתר עבודה בישראל, מבטיחים כי השלכותיו הכלכליות של המאסר ימשיכו ללוות את משפחות האסירים. השפעות ארוכות טווח אחרות ממשיכות ללוות את האסיר ואת משפחתו גם לאחר השחרור. במקרים רבים האסירים מתקשים להשתלב בחזרה בחיים האזרחיים ולשוב למסלול החיים שמעצרו גדם. הדבר נכון לגבי נערים הנושרים מבית הספר כפי שהוא נכון לגבי בגירים המתקשים לשוב לעבודתם ולתפקד כהורים.

אל הטלטלה שהמשפחות חוות מתווספת גם אי-הוודאות בדבר גורל יקיריהן המוחזקים במאסר. במהלך החודשים האחרונים, ועל רקע המלחמה המתמשכת, הועלמו על ידי ישראל למשך תקופות ארוכות אלפי פלסטינים, רובם תושבי רצועת עזה, ורבים מהם עדיין נעדרים בעת כתיבת שורות אלו. פרקטיקה זו, המכונה "העלמה כפויה", התרחשה עוד בעבר, והפכה נפוצה מאוד בחודשים האחרונים. עדויות שגבינו מתארות כיצד לאחר מעצרו, האסירים כמו נעלמים מעל פני האדמה. למשפחותיהם אין כל דרך לברר היכן הם מוחזקים, מה מצבם הבריאותי, וודאי שלא לבקר אותם, שכן ביקורי המשפחות נאסרו לחלוטין בכל בתי הכלא. המשפחות, הנחשפות לעדויות הקשות המגיעות מאסירים ששחררו, חיות בחוסר ודאות ובחרדה מתמדת לגורל קרוביהם.

כאשר בוחנים את תופעת הכליאה של האוכלוסייה הפלסטינית בידי ישראל, ברור לחלוטין כי מדובר בנדבך נוסף ומשמעותי במנגנון השליטה והדיכוי שמשטר האפרטהייד הישראלי מפעיל

13 ראו: Ben-Natan, "The Boundaries of the Carceral State: Accounting for the Role of Military Incarceration".

על נתיניו הפלסטינים. ההיקפים האדירים שבו הוא פועל מבהירים כי אחת ממטרותיו של פרויקט הכליאה, כמו של פרקטיקות שונות אחרות של ישראל כלפי הפלסטינים, היא "צריבת התודעה" של האוכלוסייה ופירוק המרקם הקהילתי. האיום המתמיד במעצר ובכליאה והשלכותיהם נועדו להבהיר לכל נתין פלסטיני כי עליו להימנע מכל השתתפות בפעילות פוליטית ובדיון הפוליטי הנוגע לחייו ולעתידו תחת השלטון הישראלי, ושכל ניסיון, מינורי ככל שיהיה, להתנגד לדיכוי ולאפרטהייד הישראליים עלול להיענות בכליאה ללא משפט, באלימות ואף בעינויים קשים.

תהליך הדה-הומניזציה והפיכתם של האסירים והאסירות לחלק מקבוצה הומוגנית וחסרת פנים, תוך מחיקת זהותם האינדיווידואלית מתחיל ברגע המעצר. בין אם מדובר ברופא מבוגר מרצועת עזה, נער ממזרח ירושלים, סטודנטית צעירה מחיפה או חבר בזרוע צבאית של ארגון חמוש, עצם מאסרם – המוצדק או השרירותי, החוקי או הבלתי-חוקי – הופך אותם ל"חיות אדם", ל"מחבלים". כך הופכים ההתעמרות, ביזוי כבודם ושליטת זכויותיהם למותרים. אלימות חייתית ושרירותית, מניעת טיפול רפואי מבני אדם הסובלים מפציעות וממחלות, מניעת מזון ומים מאסירים הכלואים בתוך תאים צפופים – כל אלו לא היו מתאפשרים לו הסוהרים היו רואים בהם בני אנוש.

בבסיס פרויקט הכליאה נמצא אותו היגיון שתחתיו משטר האפרטהייד הישראלי פועל גם במרחבים אחרים. ההפרדה בין האסירים מרצועת עזה, הגדה המערבית ומקרב אזרחי ישראל הפלסטינים והכפפתם למערכת דינים ופרקטיקות שונה או דומה לסירוגין, מדגימות את האופן שבו המשטר הישראלי מפרק ומרכיב את הקולקטיב הפלסטיני בהתאם לצרכיו. כך גם האלימות השרירותית, המתפרצת ללא סיבה או הסבר, והאימה שהסוהרים מטילים על האסירים דומות במהותן לאלימות היומיומית המופעלת במסגרת שימור משטר הכיבוש והאפרטהייד הישראלי. המצב שבו סוהרים מפירים בשיטתיות את החוקים שישראל עצמה חוקקה דומה לאופן שבו חיילים ושוטרים ישראלים מפירים פעם אחר פעם את הנהלים ואת התקנות בשטחים הכבושים, או כאשר הם פועלים מול המיעוט הפלסטיני בישראל. כך גם החובות החלקיות שקיבלה על עצמה ישראל לקיים ככוח כובש, אף הן אינן מתקיימות בפועל.

פרויקט הכליאה היא אחת הדרכים הקיצוניות והאלימות ביותר שמנגנון השליטה הישראלי פועל בהן נגד פלסטינים, ומהגלויות והאכזריות שבהן. בעדויות האסירים המשוחררים שנמסרו לבצלם ושמופיעות בדו"ח זה מתואר מגוון רחב של מנגנוני שליטה ודיכוי. חשיבותן של עדויות אלו אינה מסתכמת רק בתיאור המציאות המחרידה המתקיימת בתוך בתי הכלא ובמתקני המעצר הישראליים מאז ה־7 באוקטובר. בכוחן לתאר וללמד על מציאות רחבה בהרבה.

על רקע תפקידה הפוליטי של מערכת הכליאה ותהליך הדה-הומניזציה המואץ של פלסטינים בחברה הישראלית, ממשלה ימנית קיצונית, מערכת משפט חלשה ומגויסת ושר ממונה שמתגאה בפגיעה בזכויות אדם – הפכה המערכת לכלי לדיכוי רחב, שיטתי ושרירותי של פלסטינים באמצעות עינויים.

העדויות המובאות להלן מספרות כיצד הפכה מערכת הכליאה הישראלית למערך של מחנות עינויים.

.1

מבוא

1.

מבוא

בימים הראשונים שלאחר 7 באוקטובר עצרה ישראל שלא כדין אלפי עובדים פלסטינים עזתים ששהו באותה עת בשטח ישראל ובידיהם היתרי עבודה כדין.¹⁴ מאות עצורים הועברו למקום לא־ידוע, וחלקם מוחזקים עד היום מבלי שנמסרה למשפחותיהם או לגורם כלשהו מטעמן הודעה על מעצרים או על מקום החזקתם. כל הניסיונות של משפחותיהם, עורכי דינם וארגוני זכויות אדם לברר מי נמנה עם העצורים והיכן הם מוחזקים נהדפו ונדחו על הסף. עתירות שונות שהוגשו בדרישה לקבל מידע זה נדחו גם הן, כשבית המשפט העליון קיבל את עמדת המדינה שלפיה לא חלה עליה כל חובה לספקו.¹⁵

העלמת התושבים העזתים מהמרחב וכליאתם היו שלב מקדים לשורה של פעולות ופרקטיקות ובהן התעללות ועינויים, אשר ננקטות מאז תחילת המלחמה באופן שיטתי ועקבי בכל הנוגע לעצורים ולאסירים פלסטינים בכלל – תושבי הגדה המערבית כולל מזרח ירושלים, רצועת עזה ופלסטינים בעלי אזרחות ישראלית. בעדויות המובאות להלן, מתוארת השגרה החדשה והמסוכנת שכוננה ישראל בכל הנוגע לכלואים פלסטינים בבתי הכלא שלה, שגרה שעוצבה לפחות בחלקה על רקע משנתו הסדורה והמוצהרת של השר לביטחון לאומי.¹⁶ מדיניות זו כוללת בין היתר: הפעלת אלימות פיזית ומנטלית רצופה, מניעת טיפול רפואי, הרעבה, מניעת מים, מניעת שינה, החרמה של כל הציוד האישי ועוד. התמונה הכוללת מלמדת על התעללות ועל עינויים בפקודה, זאת בניגוד מוחלט לחובותיה של ישראל הן על פי הדין הישראלי והן על פי המשפט הבינלאומי, כפי שיפורט להלן.

14 כעולה מדיווח מטעם שירות בתי הסוהר, מצבת סך כל הכלואים (אסירים פליליים ואסירים "ביטחוניים") נכון ל-20.6.24 בבוקר עמדה על 21,801 כלואים, עלייה של למעלה מ-5,440 כלואים במצבת הכלואים מפרוץ המלחמה (מצבת הכלואים טרם המלחמה עמדה על 16,353). **ראו דו"ח** תנאי כליאה בעקבות המלחמה של הסנגוריה הציבורית. על פי נתוני המוקד להגנת הפרט, נכון ליולי 2024 מוחזקים כ-10,000 עצורים, אסירים ועצורים מנהליים המוגדרים "ביטחוניים" במתקני הכליאה השונים בישראל. **ראו כאן**.

15 ראו למשל בג"ץ 7439/23 **אלואחד ואח' נ' צבא הגנה לישראל** (מיום 31.10.23); בג"ץ 7637/23 **קשטה ואח' נ' צבא הגנה לישראל ואח' (מיום 6.11.23)**; בג"ץ 7946/23 **אבו עאבד 567 ואח' נ' צבא הגנה לישראל ואח' (מיום 13.11.23)**; בג"ץ 9021/23 **ואדי – 16 ואח' נ' צבא הגנה לישראל** (מיום 18.2.24).

16 פניות של היועצת המשפטית לממשלה לקבלת הבהרות מהמשרד לביטחון פנים על תנאי הכליאה של האסירים ה"ביטחוניים" בכלא, **ראו הארץ; מעריב; וואלה**. השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר הגיב לכך בחשבון הטוויטר שלו, למשל **כאן**.

נעילתם ההרמטית של בתי הכלא בפני פיקוח חיצוני באמצעות מניעת מפגשים עם עורכי דין, ביטול של ביקורי המשפחות ואיסור כניסת גורמי פיקוח ובקרה, הייתה השלב הבא.¹⁷ החזקתם של אלפי עצורים ללא ביקורת שיפוטית במשך שבועות ולפעמים חודשים ארוכים, שלילת ביקורי המשפחות ואיסור כניסתם של נציגי הצלב האדום הבינלאומי ושל נציגי ארגוני זכויות אדם לבתי הכלא התאפשרו מכוח תקנות החירום והוראות שעה, באמתלה של "צרכים משתנים" הנובעים לכאורה מהתמשכות המלחמה.¹⁸ אולם הלכה למעשה, צעדים אלה נועדו ליצור נתק מוחלט – הפוגע כשלעצמו בזכויות האדם של האסירים וסותר את חובותיה של ישראל על פי המשפט הבינלאומי – בין בתי הכלא לבין העולם שבחוץ ולמנוע כל פיקוח וביקורת מינימליים על המתרחש בין כותליהם.

המעבר בין מעשי נקם ספונטניים ליצירת משטר קבוע ושיטתי השולל באופן גורף את כלל ההגנות שנועדו לשמור ולהבטיח את זכויות האדם הבסיסיות ביותר של האסירים הפלסטינים, לא התרחש בוואקום משפטי. מעבר זה לא היה מתאפשר מלכתחילה לולא היתה הממשלה מנצלת לרעה את סמכויותיה כדי להתקין "תקנות חירום" דרקוניות ופוגעניות מבלי שנדרשה לצלוח את שלבי החקיקה המקובלים, הכפופים למידה כלשהי של פיקוח וביקורת.

העדויות המובאות להלן, שכל אחת מהן משקפת טראומה אישית שחוו העד או העדה, מתלכדות יחדיו לתיאור מפורט של המציאות הקשה המתקיימת כיום מאחורי החומות של בתי הכלא בישראל והן כתב אישום חמור כנגד כלל המעורבים – מנציב שירות בתי הסוהר (שב"ס) והיועץ המשפטי של שב"ס, דרך הפרקליטות האזרחית והצבאית ועד בג"ץ. העדויות מספקות תיאור מדוקדק ועקבי של טיבו של מנגנון ה"חירום" המתגבש שבמסגרתו הפך "החריג" לכלל היחיד המארגן את המרחב שבין כותלי בית הסוהר. מרחב שהפך ל"חור שחור נורמטיבי", שבו לכלואים הפלסטינים "אין זכויות ואין מגן",¹⁹ והם חשופים בכל עת לכוחו האלים, הכופה והשרירותי של השלטון, מופשטים לחלוטין מכל צלם אנוש, מבודדים ומופקרים לגורלם.²⁰

17 הדו"ח הראשון של הסנגוריה הציבורית על אודות תנאי הכליאה והכלואים בשב"ס מאז 7.10.23 פורסם רק ב-6.2.24, כ-4 חודשים לאחר פרוץ המלחמה ראו אתר הסנגוריה הציבורית. כמו כן, בשל מדיניותו של השר לביטחון לאומי, נאסרו ביקורים מטעם הצלב האדום. ראו כאן.

18 חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים תיקון מס' 4 והוראת שעה – חרבות ברזל, התשפ"ד-2023, ס"ח 3203 עמ' 780 (להלן: **הוראת השעה**). במסגרת הוראת השעה הוארכו מעת לעת פרקי הזמן לכליאה הזמנית; משך הזמן עד לביקורת שיפוטית; משך מניעת המפגש עם עורך דין, וכן שונה האופן שבו תתבצע הביקורת השיפוטית. בעניין זה תלויה ועומדת עתירה בבג"ץ 1414/24 **הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל ואח' נ' כנסת ישראל ואח'** (להלן: **בג"ץ בענין ביקורת שיפוטית**).

19 בג"ץ 1892/14 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים**, פסקה ל"ג לפסק דינו של המשנה לנשיאה רובינשטיין (13.6.2017).

20 במסגרת הדיונים בבג"ץ **מניעת הביקורת השיפוטית שצוינה בה"ש 18**, אשר התקיימו לאחרונה, התבקשה המדינה להגיב לבקשת בית המשפט להקים מנגנון לבחינת תלונות של עצורים על תנאי כליאתם, נוכח התקופות הארוכות הקבועות בחוק עד לקיום ביקורת שיפוטית או מפגש עם עורך דין. ראו "הארץ".

דו"ח זה מתבסס על ראיונות שערך בצלם עם 55 אסירים ואסירות.²¹ כלל העדים והעדויות, בהם נשים, גברים, זקנים וצעירים, מהגדה המערבית, מרצועת עזה ומשטחי מדינת ישראל, שוחררו ממאסר לאחר ה־7 באוקטובר. הם הוחזקו במתקני כליאה צבאיים ואזרחיים שונים בשטחי ישראל והגדה המערבית.²² העדויות נגבו על ידי תחקירני השטח של בצלם, בחלקן הארי במסגרת מפגש בלתי־אמצעי עם העד או העדה, ובמקרים אחדים באופן טלפוני. העדות נמסרה בשפה הערבית. העדויות תורגמו לעברית ועברו אימות והצלבה של הפרטים שהתקבלו אל מול עדויות אחרות או פרסומים אמינים. חלק מן העדים ביקשו להישאר אנונימיים, ופרטיהם ידועים לבצלם אך אינם מפורסמים. הציטוטים המופיעים כאן מייצגים חלק מהעדויות שגבינו עבור הכנת דו"ח זה, ובחלק מהמקרים הם קוצרו כדי להקל את הקריאה. את העדויות המלאות ניתן למצוא באתר האינטרנט של בצלם.

21 לעדויות המלאות [ראו אתר בצלם](#).

22 רשימת מתקני הכליאה הרלוונטיים: שדה תימן, הנגב (קציעות), מגידו, גלבע, מחנה עציון, נפחא, קישון, רמלה, אשקלון, עופר, דמון, רמון, ענתות, באר שבע, מגרש הרוסים, השרון.

.2

המסגרת הנורמטיבית

2.

המסגרת הנורמטיבית

חובותיה של מדינת ישראל כלפי אסירים בכלל, וכלפי האסירים הפלסטינים המוחזקים במשמורתה בפרט, מעוגנות בשלושה ענפים עיקריים של המשפט הבינלאומי החלים במקביל: משפט זכויות האדם הבינלאומי, המתייחס לחובותיה של המדינה כלפי כל אדם הנמצא בשטח שיפוטה; דיני המלחמה והמשפט ההומניטרי הבינלאומי, המגדירים את חובותיה של המדינה כלפי לוחמים ותושבי השטח הכבוש; ולבסוף גם המשפט הפלילי הבינלאומי (המצוי תחת שיפוטו של בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג), שבו עוגן איסור העינויים וההתעללות כרכיב מרכזי, שהפרתו עלולה להוות הן פשעי מלחמה והן פשעים נגד האנושות גם כאשר הם מבוצעים בידי יחידים וגם כאשר הם מבוצעים על ידי המדינה.

ענפים אלה של המשפט הבינלאומי כוללים אמנות והחלטות של האו"ם הנוגעות לזכויות האדם של האסיר²³ ושנועדו לצמצמם את הפגיעה הקשה הכרוכה ממילא בכליאה ולאסור עינויים ויחס אכזרי, בלתי־אנושי או משפיל.²⁴

כך למשל, מסמך נוסף של האו"ם – העקרונות להגנה על כל בני האדם הנתונים בכל סוג של מעצר או כליאה – Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment עוסק בסטנדרטים המבקשים להעניק יחס אנושי לאסירים, ובין היתר קובע כי לאסיר עומדת הזכות לביקורים של בני משפחתו ולעמידה בקשר עימם, הזכות לתקשר עם עורך דין והזכות להגיש תלונה לרשויות המוסמכות בכל נושא הנוגע ליחס אליו ולתנאי מאסרו – ובפרט בכל הנוגע לעינויים ולעונש אכזרי או לא־אנושי.²⁵ כמו כן נקבע במסמך כי מחובתה של המדינה להבטיח פיקוח של גוף ממונה חיצוני על מתקני הכליאה. מסמך חשוב נוסף של האו"ם מפרט כללים הקובעים סטנדרטים מינימליים לטיפול באסירים

23 ראו למשל את האמנה האירופית לזכויות אדם (European Convention on Human Rights) משנת 1950, המעגנת את זכויות האסירים באירופה, ושממנה בית הדין האירופי לזכויות אדם שואב את סמכויותיו. האמנה קובעת כי לאסיר עומדות כל זכויות האדם שלא נשללו כתוצאה מעצם מעצרו. ראו גם בני שפנייר, ישראל (איסי) דורון ופאינה מילמן-סיון, "מגלים את אירופה: ישראלים בבית הדין האירופי לזכויות אדם," עלי משפט יב (תשע"ה).

24 ראו פירוט להלן באמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי־אנושיים או משפילים, שעליה חתמה ישראל עוד בשנת 1986 ושאושרה בשנת 1990; על פי אמנת רומא (1998) שמכוחה הוקם בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג, עינויים הם פשע נגד האנושות וכן פשע מלחמה; העיקרון שביסוד האמנה מופיע עוד במגילת הזכויות האנגלית משנת 1689 – Bill of Rights, 1688, 1 Will and Mar sess 2 c. 2 (Eng); בסעיף 5 להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם של האו"ם משנת 1948 (10 Dec. 1948) (III) 217 A (UN General Assembly, Universal Declaration of Human Rights); ובסעיף 7 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות משנת 1966 (General UN Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights Art. 7, Dec. 16).

25 העקרונות להגנה על כל בני האדם הנתונים בכל סוג של מעצר או כליאה אושרו בשנת 1988. המסמך זמין כאן.

לתנאי הכליאה ובין היתר לחובה להבטיח שמירה על רמה נאותה של ניקיון והיגיינה, עמידה בסטנדרטים רפואיים, מזון באיכות טובה העונה על צרכי התזונתיים של האסיר וקשר עם העולם החיצון. הכללים נועדו להבטיח שהענישה המוטלת על האסירים איננה מגיעה לכדי ענישה אכזרית או מבזה וכי מתקני הכליאה כפופים לביקורת קבועה ואיכותית.

המשפט הבינלאומי הפומבי מעניק הגנות מיוחדות לתושבי שטח כבוש (**protected persons**) ומבקש להבטיח את רווחתה ואת ביטחונה של האוכלוסייה המקומית.²⁷ **אמנת ג'נבה הרביעית**, שהיא חלק מענף משפטי זה ואשר אושררה על ידי מדינת ישראל, מחילה נורמות בינלאומיות שונות על התנהלותו של הכוח הכובש בהתייחס לאוכלוסייה המוגנת.²⁸ האמנה היא חלק מהמשפט הבינלאומי המנהגי ולפיכך מחייבת את כלל המדינות, בין אם חתמו על האמנה ובין אם לאו. בהתאם לפסיקה הישראלית, נורמות שהגיעו למעמד מנהגי בדין הבינלאומי הן חלק ממשפט הארץ שאותו שופטי ישראל מחויבים לאכוף ככל שאינן מתנגשות באופן שלא ניתן ליישבו עם הוראות מפורשות בדין הישראלי.

האמנה קובעת את מסגרת הכללים, הזכויות והחובות החלים על המדינה הכובשת בבואה להשתמש בסמכותה לעצור ו/או לכלוא תושבים מוגנים.²⁹ סעיף 90 לאמנה קובע כי בכל מקרה אסור שענישה תהיה ברוטלית, לא־אנושית או כזו שתסכן את בריאותו של העציר. האמנה מגדירה את חובתה של המדינה הכובשת לספק למי שמוחזק במסגרת הליך פלילי תנאים ויחס אנושיים;³⁰ אוסרת עינויים וגרימת סבל³¹ ומעגנת את הזכויות לקבלת שירותים רפואיים³² וכן מזון,

26 הכללים אומצו על ידי העצרת הראשונה של האו"ם בשנת 1955 ואושרו ביולי 1957. **המסמך זמין כאן**. בשנת 2015 שונה שמם של הכללים, וכיום הם מכונים "כללי מנדלה" "The Nelson Mandela Rules" (להלן: "כללי מנדלה").
27 איריס קנאור, "ישראל והשטחים: על משפט בינלאומי פרטי, משפט בינלאומי פומבי ומה שבניהם", משפט וממשל ח (תשס"ח): 569.

28 ישראל חתמה על האמנה 8.12.1949, אשררה אותה ב־6.7.1951 ופרסמה אותה בספטמבר 1965. Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, 75 U.N.T.S. 287 (1949) ראו בעיקר סעיפים 3, 27, 31 ו-32 (להלן: "**אמנת ג'נבה הרביעית**").

29 סעיף 79 לאמנת ג'נבה הרביעית הקובע את הכללים המנחים העקרוניים באשר לתנאים שבהם יש לבצע מעצר של תושב מוגן, וראו לעניין זה גם את ס' 41 לאמנה; בג"ץ 88/253 **איברהים חמיד סג'דיה ואח' נ' שר הביטחון**, מב(3) 801 (1988).

30 סעיף 37 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע כדלקמן: Protected persons who are confined pending proceedings or serving a sentence involving loss of liberty, shall during their confinement be humanely treated.

31 סעיף 32 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע איסור גורף לנקוט עינויים כלפי תושבים מוגנים או כל גרימה מכוונת אחרת של סבל.

32 סעיף 91 לאמנת ג'נבה הרביעית למשל מחייב לתת גישה לבדיקות רפואיות.

מים,³³ ביגוד³⁴ ועוד. האמנה קובעת גם כי תושבים מוגנים ירצו את מאסרם בגדרי השטח הכבוש ואוסרת את העברתם למדינה הכובשת לצורך כליאתם.³⁵ כיוון שהאמנה אינה כוללת הוראה דומה בהתייחס לעצירים מנהליים, לעמדת בית המשפט העליון ניתן להחזיק את העצירים גם בשטחי ישראל, עמדה שנויה במחלוקת ופוגענית כלפי זכויות אדם נוכח איסור העברה כפויה של אוכלוסייה מוגנת.³⁶

למען הסר ספק, הסטנדרטים העוסקים בעינויים וביחס לא אנושי שנקבעו באמנות אלו הם "נורמה מנהגית" המחייבת גם אם לא עוגנה בחקיקה מדינתית. ככל שהנורמה הקבועה באמנה אינה סותרת נורמה אחרת בדין המקומי, בית המשפט מחויב לפרש את חוקי המדינה באופן העולה בקנה אחד עם הוראות האמנה.³⁷

33 סעיף 89 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע חובה לספק מי שתייה לעצירים בכמות מספקת וכן חובה לספק מזון בכמות, באיכות ובמגוון המספיקים לשמירת בריאות. כמו כן העצירים זכאים לכלי בישול שבהם הם יכולים להשתמש כדי להכין אוכל לעצמם.

34 סעיף 90 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע את החובה לספק לעצירים ביגוד ראוי ובכמות מספקת, ובכלל זה גם הלבשה תחתונה.

35 סעיף 76 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע לגבי תושבים מוגנים שהם אסירים פליליים: "מוגנים שנאשמו בעבירות ייעצרו בארץ הכבושה, ואם תחייבו בדין, ירצו את עונשם שם". Smadar Ben-Natan, "The boundaries of the carceral state: Account-ing for the role of military incarceration", *Theoretical Criminology*, vol. 28(1), (2024): 12-16; **ראו** גם את הבקשה לבית המשפט הבינלאומי הפלילי שבה הועלתה הטענה כי העברה כפויה של עצורים מהשטח הכבוש לישראל היא פשע מלחמה.

36 בבג"ץ 253/88 **סג'דיה ואח' נ' שר הביטחון** נקבע כי ניתן להחזיק עצירים מנהליים בכלא קציעות. עם זאת מדובר בפרשנות שנויה במחלוקת בהינתן איסור גירוש והעברות כפוויות המעוגן בסעיף 49(ו) לאמנת ג'נבה. בהקשר זה ובכל הנוגע להחזקת אסירים פלסטינים בשטח ישראל ראו בג"ץ 2690/09 **יש דין ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית ואח'**, שבו נקבע כי מקום שבו דין ישראלי סותר דין בינלאומי, בית המשפט מחויב לדין הישראלי.

37 בנימין רובין, "אימוץ אמנות בינלאומיות למשפט הארץ", משפטים יג' (תשמ"ד); יפה זילברשץ, "קליטת המשפט הבינלאומי למשפט הישראלי – הדין המצוי, רצוי, משפטים כ"ד (תשנ"ד). התוקף המחייב של דיני זכויות האדם ובכלל זאת זכויות האסירים מקורו באמנות הבינלאומיות שהמשפט המנהגי הבינלאומי (customary international law) משלים ומחזק. המשפט המנהגי הוא אחד המקורות הראשיים ל"International Legal Obligations", כפי שנקבע בסעיף (b) (ו) 38 לחוקת בית הדין הבינלאומי לצדק, אשר פירש סעיף זה כדלקמן: "It is of course axiomatic that the material of customary international law is to be looked for primarily in the actual practice and opinion juris of States Case Concerning Continental Shelf" (Libyan Arab Jamahiriya v. Malta, ICJ (27) 29-30 p. 1985, Reports ICJ 1985, June 3, Jud) בנוסף: לסלי סבה ורחלה אראל, "כליאה בסגנון חופשי: על יישום הנורמות של זכויות האדם הבין לאומיות במערכת הכליאה בישראל", חוקים י (2017): 131-138.

.3

נוהלי בליאה

3.

נוהלי בליאה

מדיניות חדשה – מציאות חדשה

כבר בבוקר ה־7 באוקטובר השתנה מהקצה אל הקצה מצבם של האסירים הפלסטינים שהוחזקו בבתי הכלא הישראליים. השינוי התרחש במקביל בכלל מתקני הכליאה והוחל באופן גורף על אסירים פלסטינים שהוחזקו בהם עוד קודם למתקפת חמאס ועל כל אלה שנאסרו מאותו יום ואילך – תושבי רצועת עזה, הגדה המערבית ואזרחי ישראל, וזאת ללא כל קשר לשאלת מעורבותם במתקפה. עם פרוץ המלחמה, הכריז שב"ס על נקיטת מדיניות "מנעול", מדיניות חדשה שנועדה לצמצם למינימום את תנועתם של האסירים הפלסטינים ולנתקם ככל הניתן מהעולם החיצון.³⁸

מאז אותו יום ועד תחילת יולי 2024 עצרה ישראל אלפי פלסטינים ברצועת עזה, בשטחי הגדה המערבית ובשטחי מדינת ישראל. בעוד ערב המלחמה מנתה אוכלוסיית האסירים הפלסטינים בבתי הכלא של ישראל 5,192 בני אדם, נכון ליולי 2024 מוחזקים בהם 9,623 בני אדם.³⁹ אף כי במתקני הכליאה הישראליים שררה צפיפות רבה עוד קודם ל־7 באוקטובר והאסירים הפלסטינים הוחזקו בהם בתנאי דוחק, העלייה הדרמטית במספר הכלואים הובילה לצפיפות בלתי־אנושית בתאי הכליאה, וכפתה על אסירים רבים לישון על רצפת התאים. "שגרת החיים" בכלא שובשה באחת ותנאי המחיה המינימליים שסופקו לאסירים עד אז, צומצמו עד כדי שלילתם הלכה למעשה. ביטוי אחד לשינויים חריפים אלו ניתן למצוא בעדות שלהלן:

**לא הכרנו קודם
דברים כאלה.
אסירים באגף
שלנו בכו מרוב
פחד מהמחשבה
על מה שעלול
לקרות להם.
היו אסירים
שישבו בפינה
של האוהל ובכו.**

עד המלחמה הוחזקתי באוהלים בכלא הנגב (קציעות) והמצב שם היה סביר. לאחר פרוץ המלחמה, ב-15.10.23, העבירו אותי ואת כל האסירים האחרים לתאים ואז התחיל מסע הסבל שלנו [...] באותו בוקר כבר בשעה 6:00 בבוקר, שמענו צרחות וצעקות של אסירים מאגפים אחרים. זה נשמע כאילו טובחים בהם! לא הכרנו קודם דברים כאלה. אסירים באגף שלנו בכו מרוב פחד מהמחשבה על מה שעלול לקרות להם. היו אסירים שישבו בפינה של האוהל ובכו [...] שלוש שעות אחרי שהתחילה הפשיטה על האגפים האחרים, הסוהרים הגיעו לאגף שלנו והתחילו לפנות אותנו. הם הביאו יחידות תגבור מחוץ לכלא שפשטו על האגפים עם נשק חם. אנשי

38 ראו הוראת שעה – "צמצום פעילות שגרה בעת מלחמה" מיום 16.10.23 (שהוארכה מעת לעת). תנאי הכליאה והתנועה של האסירים הפלסטינים הופחתו למינימום כך שהאסירים אינם מורשים עוד לצאת מתאיהם לאורך כל שעות היממה אלא בעת ולצורך מקלחת; אין להם נגישות לקנטינה; כל ציודם הוחרם; נשללה גישתם לרדיו ולטלוויזיה, ורוב שעות היום האור כבוי.

39 לפירוט ראו באו.

היחידות האלה הוציאו אותנו מהתאים והכו אותנו. הם לקחו את כל החפצים שלנו, למשל מכתבים מאמא שלי שכבר נפטרה ומסמכים ומאמרים שהיו לי בגלל שלמדתי בכלא לתואר שני. הם גם שפכו את מוצרי המזון שהיו לנו: שמן לטיגון, שמן זית, תבלינים.

[...] דחסו אותנו 11 אסירים בתא שמיועד לארבעה. היו בתא רק מזרונים ושמיכה אחת לכל אסיר. ארבעה אסירים ישנו במיטות והשבעה האחרים על הרצפה. לא היה בתא שום דבר מהדברים שהיו בתאים שהוחזקתי בהם בעבר: פלטה חשמלית, סוכר, תה, קפה, סיגריות, חומרי ניקוי ושמפו, ממחטות נייר, משחת שיניים, מים חמים.

**הכריחו אותנו
לכרוע על
הברכיים, עם
ראש מורכן
למטה וידיים
על הראש.
מי שהרים
את הראש
חטף מכות.**

הם סגרו את הקנטינה כך שלא יכולנו יותר לקנות כלום. בנוסף הם סגרו גם את חדר הכביסה וחדר האוכל. נשארנו ממש בלי כלום. אחרי שבוע הביאו לנו שמפו: חצי כוס קטנה לכל התא. כל אחד התרחץ עם טיפת שמפו אחת.

החלונות היו בלי זגוגיות. הנהלת הכלא הורידה אותם ואי אפשר היה לסגור את החלון. היה קר מאוד, מעולם לא סבלתי לפני כן ככה מקור. היו לי כוויות קור באצבעות הידיים והרגליים, הן היו קשות כמו סלע, סדוקות וכחולות. המצב שלהן השתפר מאוד מאז השחרור.

[...] שיטת הספירה גם השתנתה: הכריחו אותנו לכרוע על הברכיים, עם ראש מורכן למטה וידיים על הראש. מי שהרים את הראש חטף מכות. היו שלוש ספירות ביום. בספירות של הבוקר והצהרים האסירים נדרשו להיות עם הפנים לקיר ובספירת הערב עם הפנים לכיוון הסוהרים. כל ספירה הייתה הזדמנות להתעללות באסירים. בנוסף לסוהרים היו פושטים על התא בכל ספירה בערך 30 מאנשי יחידת כת"ר (כוח תגובה ראשוני) של השב"ס.

[...] כולנו היינו במצב נפשי קשה, ועסקנו רק בהישרדות. כולנו חשבנו רק על דבר אחד – ציפינו לשמוע שהמלחמה הסתיימה ושיש הסכם חילופי אסירים. אבל לא קיבלנו שום מידע מבחוץ. בלי טלוויזיה, בלי רדיו ובלי שום מקור לחדשות. כשניסינו לשאול את הסוהרים הם הרביצו לנו, השפילו אותנו והתעללו בנו.

[...] אני השתחררתי, אבל נותרו מאחור אלפי אסירים שסובלים מאוד. זו התקופה הכי גרועה בהיסטוריה של האסירים הפלסטינים בבתי הכלא הישראליים. אין לאסירים שום זכויות, שללו מהם הכול והם נותרו חשופים לגמרי ומבודדים לגמרי. אפילו ביקורי המשפחות בוטלו לגמרי מאז תחילת המלחמה. הבידוד היה מוחלט.

מתוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם.
ריצה עונש מאסר מאז 2003, הוחזק בכלא הנגב (קציעות) | [לעדות המלאה](#)

שירות בתי הסוהר ערך סיורי ראויה מאורגנים לגורמים שונים, שנועדו להציג את ההחמרה בתנאי הכליאה ולהתגאות ביחס הלא־אנושי (דה־הומני) כלפי האסירים הפלסטינים.⁴⁰ כפי שעולה מעדויות ומפרסומים שונים בתקשורת, לעיתים אף הורשו המבקרים להשתתף במסע ההשפלות, שהפכו לחלק מובנה במשטר החדש שהתפתח:⁴¹

במהלך הביקורים, הסבירו להם על שיטות הדיכוי והעינויים שהפעילו נגדנו. הכניסו אותם לתאים והיו מכריחים אותנו להוריד את הראש ולהשאיר אותו למטה, אז לא באמת ראינו את המבקרים. באחת הפעמים אמרו לנו שהגיע בן גביר בעצמו. כל ביקור משפיל כזה נמשך לפחות 40 דקות, וכל הזמן הזה היינו חייבים לכרוע על הברכיים. לפעמים המבקרים השתתפו באופן פעיל בהשפלות, קיללו אותנו וצעקו עלינו.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, תושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא, עופר והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

מדי פעם הביאו מבקרים ישראלים ועיתונאים ישראלים והראו להם את המצב שלנו ואיך מתעללים בנו. לפעמים הכניסו חלק מהמבקרים האלה לתאים ואמרו לנו לכרוע על הרצפה ולהתכופף בתנוחה מאוד קשה ומשפילה עד סוף הביקור. ולפעמים הם ירדו עלינו ולעגו לנו.

מתוך עדותו של מוחמד סרוו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

א. צפיפות ודוחק בתאים

כחלק מתנאי הכליאה המינימליים, כללי המשפט הבינלאומי, ובהם האמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות משנת 1966 ו"כללי מנדלה", קבועים סטנדרטים בריאותיים שונים הכוללים הבטחת שטח מחיה מינימלי.⁴²

40 סיור שהתקיים במהלך חודש פברואר בכלא קציעות פורסם בערוץ 14, ובו תועד מפקד המתקן תת־גונדר יוסף כניפס אשר ביקש להצביע על התנאים הקשים שבהם אנשי חמאס כלואים כשהשר בין גביר עומד בראש המשרד לביטחון לאומי (להלן: "כניפס מפקד כלא קציעות") זמין ב**באן**; בכתבה אחרת בעיתון "משפחה" החרדי הוצגו רשמים מביקור בכלא קציעות וצוטטו דבריו של מפקד המתקן כניפס כדלקמן: "אנו יכולים לומר בפה מלא שהמדיניות החדשה ורוח המפקד מיטיבה איתנו – הרשות המבצעת. כאשר יש דרג מדיני שמגבה את ההחלטות ונותן לאנשי המקצוע בשטח את הסמכויות הנדרשות כדי לבצע את העבודה כראוי, זה מביא לתוצאות הרצויות... ובוודאות אפשר להגיד שכל מחבל שיסיים את תקופת כליאתו, הסיכוי שישוּב לפעילות טרור צונחת בחדות. הדבר הכי הגיוני שיכול להיות הוא... שהם יפחדו מזה, שזה ייצרב להם בתודעה". זמין ב**באן** (פברואר 2024).

41 **ראו מאקו; מעריב.**

42 כללי מנדלה כוללים התייחסות מפורשת לחובה להבטיח שטח מחיה הולם, וכך גם סעיף ס(ו) לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות קובע כי "אנשים שנשללה חירותם ינהגו בהם ברוח אנושית ומתוך התחשבות בכבודו העצמי של האדם", ופורש ככולל חובה זו על ידי ועדת האו"ם לזכויות אדם אשר תפקידה ליישם את האמנה (ראו לעניין זה בג"ץ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' השר לביטחון פנים ואח' בפסקאות מט-נא). בעניין זה נקבע גם כי תנאי החזקת אסירים – ובכלל זאת מרחב מחיה הולם – נכללים על פי המשפט הבינלאומי גם בראי האיסור להעניש ענישה אכזרית ובלתי־אנושית לפי

בעיית הצפיפות בבתי הכלא הישראליים הייתה ידועה ומוכרת זמן רב לפני ה־7 באוקטובר ונידונה בבג"ץ⁴³ באותו עניין הורה בית המשפט העליון למדינה לספק תוך סד זמנים מוגדר, מרחב מחיה מינימלי וראוי למוחזקים במשמורתה כפי שמתחייב מכוח הזכות לחיים בכבוד. עד כה, לא עמדה המדינה בחובות אלה באופן מלא.⁴⁴

סמוך לאחר 7 באוקטובר, וכתוצאה מגל המעצרים ההמוניים שביצעה ישראל בגדה המערבית וברצועת עזה, צופפו הנהלות בתי הכלא השונים את תאי המאסר עד אפס מקום. בהמשך, ב־18 באוקטובר הכריז השר הממונה במסגרת חקיקת חירום על "מצב חירום כליאתי".⁴⁵ חקיקת החירום אפשרה לממשלה בפועל לעקוף את פסיקת בית המשפט העליון ולחרוג מההוראות שניתנו בהתייחס למרחב המחיה המינימלי הנדרש. חקיקה זו הובילה לפגיעה ממשית וקשה בזכויות האדם הבסיסיות ביותר של האסירים הפלסטינים, המוחזקים במשך חודשים רבים בתנאי מחנק ודוחק שהפכו את שטח המחיה שלהם לבלתי־ראוי לחיי אדם.

לפי העדויות, תפוסת התאים גדלה ביותר מ־100 אחוזים. תאים המיועדים לשישה אסירים אוכלסו ב־12-14 אסירים בו־זמנית, כאשר האסירים ה"עודפים" נאלצים לישון על הרצפה, לעיתים ללא מזרן או שמיכה.

אחרי 7 באוקטובר 2023 [...] הנהלת הכלא הענישה אותנו קולקטיבית בדרך קבע. הדבר הראשון היה הגדלת מספר הכלואים בכל תא מ־6 אסירים ל־14. המשמעות הייתה פגיעה בפרטיות שלנו והמתנה ארוכה הרבה יותר לשימוש בשירותים בתא. בנוסף, העצורים החדשים שהגיעו לתא נאלצו לישון על הרצפה, כי היו בו רק שלוש מיטות קומתיים.

מתוך עדותו של ס.ב., הושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

הכניסו אותנו לתאי המעצר. בתאים היה צפוף מאוד. בתא בשטח של 2.5x5 מטר שמספיק ל־8 עצורים לכל היותר, הכניסו 12 או 14 עצורים. בחדר כזה יש 3 עד 5 מיטות ברזל, ושאר העצורים ישנו על הרצפה על מזרן דק מאוד ובלי שמיכה. השירותים נמצאים בתוך תא המעצר עם שמיכה מאוד מסריחה במקום דלת.

סעיף 7 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות ולפי סעיף 16 לאמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים ובלתי־אנושיים או משפילים (1984), שאושרה בישראל (1991).

43 ראו בג"ץ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' השר לביטחון פנים ואח' (להלן: "בג"ץ הצפיפות").

44 ראו תגובתה העדכנית של המדינה לבג"ץ הצפיפות מדצמבר 2023, הזמינה באו; **ראו גם פרסומים בתקשורת.**

45 ב־18.10.23 הכריז השר לביטחון לאומי על "מצב חירום כליאתי" אשר תוקפו הוארך מדי שלושה חודשים במהלך חודשי המלחמה ועד היום. "בעקבות המצב הביטחוני בישראל התעורר צורך במקומות כליאה נוספים באופן שאינו מאפשר לקיים את הוראות שטח המחיה או את הזכויות למיטה. משמעות הדבר היא שמנהל בית הסוהר בכוחו להלין אסירים באופן החורג וכן שלא על מיטה אלא על מזרן (שנדרש להיות כפול)", ראו תיקון לפקודת בתי הסוהר (הוראת שעה מס' 46 – חרבות ברזל) (מצב חירום כליאתי) התשפ"ד–2023; בעניין זכויות למיטה – סעיף 9(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) התשנ"ו–1996.

ב־27.11.23 העבירו אותי לבית סוהר הנגב (קציעות) ושם התחיל הסבל האמיתי. [...] העבירו אותי לתא שבו היו 3 מיטות קומתיים ומיטת יחיד אחת, כלומר הוא התאים ל־7 עצורים. בפועל היינו 12 עצורים בתא הזה. הצפיפות הייתה יותר גרועה מבמקומות הקודמים, לא היה איפה לדרוך. היו בתא שירותים מגעילים עם ריח נורא, בלי דלת.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, תושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

ב. נעילה בתאים – בלי אור שמש ובלי אוויר לנשימה

”כללי מנדלה” המעגנים כפי שצוין לעיל את כללי המינימום לטיפול באסירים, מתייחסים לתנאי מחייתם של האסירים ושמים דגש מיוחד על נפח האוויר בחדר, על אור ועל אוורור.⁴⁶

בעקבות השינוי הקיצוני בנהלים בבתי הכלא, חלק מהאסירים מצאו את עצמם נעולים בתאים במשך כל שעות היום; אחרים זכו לצאת מהם לשעה אחת שהוקדשה לרחצה אחת לכמה ימים. אסירים תיארו כיצד לאורך כל תקופת המאסר, שנמשכה לעיתים שישה חודשים ויותר, האפשרות לצאת לחצר, שהיא זכות מוקנה ומוגנת של האסירים, נשללה מהם.⁴⁷ חלקם לא זכו לראות את אור השמש ולו פעם אחת בתקופת מאסרם, ואחרים תיארו את השלכות הנעילה בתאים הצפופים על בריאותם.

כשהגענו [לכלא], הכניסו אותי לתא 68 באגף 12. אני חושב שהאגף הזה מיועד לאסירים מחמאס. התאים היו מוזנחים והיה רושם שאנחנו הראשונים שנכנסים אליהם. היה ריח של רטיבות ועובש על הקירות של התא. אי־אפשר היה לנשום בתוכו. אתה רק חולם שם לשאוף אוויר צח. בתאים לא היו חלונות לחצר, חיבר ביניהם מסדרון ארוך עם תקרה – כך שלא נכנס אור שמש וגם לא אוויר נקי. [...] לא הייתה יציאה לטיול או הפסקה בחצר והרגליים שלנו כמעט התנוונו מרוב ישיבה. בתא היה צפוף מאוד ולא הייתה אפשרות ללכת כמעט.

מתוך עדותו של מוחמד סרוו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

46 ראו כללי מנדלה בסעיפים 13-14. בהקשר זה נקבעה חובה להבטיח תאורה ואוורור, כך שבמקומות שבהם אסירים מוחזקים יהיו חלונות גדולים דיים כדי שהאור הטבעי יחדור לתא ויאפשר לעבוד או לקרוא. זאת נוסף על החובה לספק תאורה מלאכותית. עוד נקבעה בכללים אלה החובה לאפשר כניסת אוויר צח, ללא קשר לקיומה של מערכת אוורור.

47 הזכות לקבל שעת התאווררות מחוץ לתא לצורך פעילות גופנית ושמירה על בריאות האסיר מעוגנת למשל בכלל 21 לכללים הקובעים סטנדרטים מינימליים לטיפול באסירים שצוינו לעיל וכן בדין המקומי בס' 9 לתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תנאי החזקה במעצר) תשנ"ז-1997, המעגן את הזכות ל"שעת טיול" ולהליכה באוויר הפתוח מדי יום.

במשך 191 יום לא ראיתי את השמש.

עד המלחמה מותר היה לצאת מהתאים במשך 12 שעות – בין 6:00-18:00, ולטייל במגרש גדול בחוץ, להיות בשמש. אבל מאז 7 באוקטובר היציאה היחידה הייתה למקלחת, וגם זה היה פעם בשלושה ימים ולמשך שעה אחת. ביציאה למקלחות חיפשנו את קרני השמש הבודדות שחדרו דרך חור בקיר. בימים שבהם לא יכולנו להתקלח התרחצתי בתא השירותים עם מים קרים בעזרת הקנקן של נטילת הידיים לפני התפילה...

מתוך עדותו של ס.ב., תושב מזרח ירושלים | [לעדות המלאה](#)

כל התקופה הזאת נאסר עלינו גם לצאת לחצר, שלא כמו קודם. במשך 191 יום לא ראיתי את השמש.

מתוך עדותו של ת'אאיר חלאחלה, בן 45 ואב לארבעה, תושב ח'אראס שבמחוז חברון. הוחזק בבתי הכלא עופר ונפחא | [לעדות המלאה](#)

ג. ספירות וחיפוש בתאים

שינוי משמעותי נוסף בהתנהלות של בתי הכלא מאז 7 באוקטובר נוגע לאופן ולתדירות של ספירת האסירים ולחיפושם בתאים. פרקטיקות אלה שינו את ייעודן המקורי, הפכו להזדמנות לנקיטת אלימות קשה מצד הסוהרים, ונוצלו כאמצעי נוסף להשפלה ולביזוי. בכל יום נערכו בין 3-5 ספירות, וחלקן כללו גם חיפושם בתאים. מרבית העדים סיפרו כי האסירים אולצו להצטופף יחדיו כשפניהם אל הקיר עם ראשים מורכנים אל הרצפה וידיים שלובות על העורף, לעיתים תוך כריעה בתנוחת "סגידה". בניגוד לעבר, חיפושם בתאים נערכו כעת באופן יומיומי, זאת חרף העובדה שאלה היו ריקים מציוד כמעט לחלוטין.

גם הכללים שחלים בזמן הספירה השתנו לגמרי. כל עצור היה צריך לעמוד, לשים את שתי הידיים שלו על הראש ולכופף את הצוואר. אחד הסוהרים קרא ברמקול את השמות וכל עצור היה צריך לענות שהוא נמצא.

מתוך עדותו של מוחמד נזאל, בן 18, תושב קבאטיה שבמחוז ג'נין. הוחזק בבתי הכלא מגידו והנגב (קציעות) | [לעדות המלאה](#)

בנוסף לספירה היומית שנועדה להשפיל את העצירים, היו עורכים חיפוש יומי בתאים: היו אוזקים לנו את הידיים, מוציאים אותנו מהתאים, ומרביצים לנו ובוועטים בכולם; אחר כך היו עושים חיפוש בתא, כולל החלונות, הקירות והרצפה. כך מדי יום: שלוש ספירות וחיפוש אחד ביום. לפעמים, במהלך החיפוש היומי, הם היו מרטיבים לנו את הבגדים והמזרונים.

מתוך עדותו של ז.א., תושב מזרח ירושלים | [לעדות המלאה](#)

במהלך החיפוש היומי, הם היו מרטיבים לנו את הבגדים והמזרונים.

באו לספור אותנו שלוש פעמים ביום. זה התנהל באופן משפיל והיה מלווה בצעקות של הסוהרים. היחידה הייתה נכנסת חמושה בכבדות בגז ובאלות. חל איסור מוחלט לא לעמוד לספירה, ומי שלא ציית הוענש בבידוד או מכות. במהלך הספירה אסור היה לדבר או לעשות שום דבר, אפילו לא לזוז. למשל מי שגרד את האף, הלך עליו. [...] הייתה מדיניות של ענישה קולקטיבית וחיפושים פתאומיים בתאים בערך פעם בשבוע. היו מכריחים אותנו להתפשט, ואז עורכים עלינו חיפוש, מוציאים אותנו מהתאים למסדרון, ועורכים בחדר חיפוש יסודי. זה יכול היה לקחת שעה או אפילו כמה שעות וכלל צעקות, תקיפות ומכות עם אלות.

מתוך עדותו של מוחמד סרוור, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | [לעדות המלאה](#)

ספרו אותנו שלוש פעמים ביום. בספירה היינו חייבים לכרוע על הרצפה עם הראש כפוף לקרקע והידיים על הראש. הם נהגו לצלם אותנו בתנוחה הזאת.

מתוך עדותו של אשרף אל-מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | [לעדות המלאה](#)

הם התחילו לעשות חיפושים תכופים בתאים ולהחרים את הדברים הכי בסיסיים, ניירות, עטים, סוללות ומכשירי רדיו. כל יום לקחו לנו את המזרנים בין השעות 22:00-6:00.

מתוך עדותו של ס.ב., תושב מזרח ירושלים | [לעדות המלאה](#)

ד. מניעת גישה וקשר עם העולם החיצון

זכות הגישה לערכאות

באוקטובר, במקביל להכרזתו של השר לביטחון לאומי על "מצב חירום כליאתי" בישראל ובשטחי הגדה המערבית, האריכה הממשלה את פרקי הזמן המקסימליים הקבועים בחוק לקיום ביקורת שיפוטית או מנהלית על ביצוע מעצרים של תושבים פלסטינים.

בשטחי הגדה המערבית ערכה ישראל מספר שינויים בחקיקה הצבאית,⁴⁸ ביניהם תיקון סעיף 33 לצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה ושומרון) (מס' 1651) תש"ע-2009, המעגן את השימוש ב"מעצר לחימתי" – מעצר המתבצע במהלך פעילות מבצעית של לחימה בטרור,

48 ב-7.6.67 חתם המפקד הצבאי על מנשר בדבר כניסתו לתוקף של צו בדבר הוראות ביטחון (אזור הגדה המערבית) (מס' 3), התשכ"ז-1967, שלפיו צו בדבר הוראות ביטחון (אזור הגדה המערבית), התשכ"ז-1967 ייכנס לתוקפו באותו יום.

ואשר חל רק כאשר עולה חשש שהעצור עלול לסכן את ביטחון האזור, את הכוחות הישראליים או את הציבור. במסגרת תיקון הסעיף, הוארך פרק הזמן המקסימלי להבאת עצור בפני שופט לצורך הוצאת צו מעצר מנהלי, ונקבע ל-8 ימים מלאים, זאת על אף שתקופות המעצר המעוגנות בתחיקת הביטחון ממילא ארוכות ביותר לעומת הסטנדרטים הקבועים במשפט הבינלאומי או בהשוואה לתקופות המקבילות בחוק הישראלי.⁴⁹

בשונה מכך, על מעצרים שבוצעו ברצועת עזה החילה ישראל את הדין הישראלי, ובאמצעות **חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים, התשס"ב (2002)**⁵⁰ השנוי במחלוקת וידוע לשמצה, ביקשה לשלול את מעמדם של העצורים הללו כ"שבויי מלחמה" או כ"תושבים מוגנים", מעמד המקנה להם הגנות שונות לפי המשפט הבינלאומי ההומניטרי.⁵¹ הלכה למעשה, רוב התושבים העזתיים שנעצרו לא השתתפו באופן פעיל בלחימה ונעצרו במסגרת גל מעצרים המוני ושרירותי. אלפי פלסטינים הוגדרו באופן גורף תחת חוק זה כ"לוחמי אויב" ללא שום בסיס עובדתי שיצדיק זאת. הגדרה זו היא שאפשרה לישראל להחזיקם לתקופות ממושכות ביותר ללא כל ביקורת מצד גורם חיצוני כלשהו, זאת שעה שעוד במתכונתו המקורית של החוק נקבע כי סמכויות המעצר הקבועות בו פוגעות "פגיעה משמעותית, ואף קשה" בחירותו האישית של העצור, וכי אמצעי המעצר המעוגנים בו הם חריגים ביותר.⁵²

במסגרת הוראת שעה ותקנות שעת חירום שהתקינה הממשלה, הוארכו פרקי הזמן המרביים הקבועים בחוק הנוגעים להחזקת עצור עד לקיום הליך מנהלי ראשוני, לעריכת שימוע ולהוצאת צו כליאה קבוע בעניינו, להבאת עצור בפני שופט לביקורת שיפוטית, להארכת התקופה של מניעת מפגש עם עורך דין ולהגבלת הביקורת השיפוטית וקיומה בהיוועדות חזותית בלבד.⁵³ לאורך חודשי המלחמה, וככל שגדל מספר העצורים, התארכו גם פרקי הזמן שנקבעו בהוראות השעה,⁵⁴ זאת

49 ראו למשל בג"ץ 10720/06 פריד נ' בית המשפט הצבאי לערעורים (2007); בג"ץ 3368/10 משרד האסירים הפלסטינים נ' שר הביטחון (2014).

50 וכן צווי מעצר פליליים. ראו בג"ץ מניעת ביקורת שיפוטית שצוין בה"ש 18, ראו בנוסף בג"ץ 2254/24 מוסא נ' צבא הגנה לישראל ואח' (ב-2.5.24) (להלן: "בג"ץ מוסא").

51 אף כי גם בשטחי הגדה המערבית הוארכו באופן משמעותי במסגרת תחיקת הביטחון והוצאת צווים פליליים פרקי הזמן עד לביקורת שיפוטית או עד מפגש עם עורך דין, לשיטתה הייתה ישראל מוגבלת גם לשיטתה נוכח הוראות המשפט הבינלאומי מלהאריך את המועדים באופן קיצוני כפי שעשתה כלפי העצורים העזתיים.

52 ע"פ 6659/06 פלוני נ' מדינת ישראל, סב (4) 329 (2008).

53 ב-13.10.23 התקינה הממשלה את **תקנות שעת חירום (מועדים לטיפול בלוחמים בלתי-חוקיים בעת מלחמה או פעולות צבאיות) התשפ"ד-2023**. התקנת התקנות נעשתה בהתאם לסעיף 39(ו) לחוק יסוד: הממשלה. תוקפן נקבע תחילה לשלושה חודשים עד ינואר 2024, והוארך מאז מספר פעמים, בפעם האחרונה עד ל-31.7.24. ראו לעניין זה תגובת המדינה בבג"ץ מניעת ביקורת שיפוטית שצוין בה"ש 18 הזמינה **באן** (ההליך עודנו תלוי ועומד).

54 חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים (תיקון מס' 4 והוראת שעה חרבות ברזל) התשפ"ד-3202, מיום 18.12.23 קבע את המועדים הארוכים ביותר ולפיהם ניתן להמתין עד 75 ימים בטרם הבאת עצור בפני שופט (לעומת 14 ימים קודם לכן); ניתן להאריך את משך הוראת הכליאה הזמנית עד 45 יום (במקום 96 שעות שהיו קבועות בחוק, סעיף 10 (א) (א) (3)); ניתן למנוע מפגש עם עו"ד עד 45 יום ובאישור הממונה עד 180 יום (לעומת 10 ו-21 ימים בהתאמה). לאחרונה תוקנה הוראת השעה פעם נוספת כך שפרק הזמן המרבי למניעת המפגש עם עורך דין נקבע ל-90 יום לכל היותר (**חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים (תיקון מס' 4 והוראת שעה - חרבות ברזל) (תיקון) התשפ"ד-2024** (פורסם ב-7.4.24, ס"ח 3203, עמ' 780).

על אף שסמכויות המעצר שעוגנו בחוק ערב התיקון הוגדרו על ידי בית המשפט העליון כסמכויות הפוגעות פגיעה משמעותית וקשה בחירותו האישית של העצור.⁵⁵ בית המשפט העליון שנדרש לאחרונה לדון בחוקיות התיקון, אישר את פרקי הזמן הממושכים על אף שבכך נשללה הלכה למעשה זכות הגישה לערכאות.⁵⁶ בהמשך לכך, נקבע במסגרת הוראת שעה נוספת כי הדיונים בעניינם של כל העצורים ו/או האסירים הפלסטינים יתקיימו באמצעות היוועדות חזותית בזום, והם לא יובאו פיזית בפני השופט הדין בעניינם.⁵⁷

החובה להביא כל עצור בפני שופט ללא דיחוי לצורך קיום ביקורת שיפוטית נגזרת מהזכות שלא להיות נתון למעצר שרירותי, שהיא אבן יסוד במשפט הבינלאומי ההומניטרי ובמשפט זכויות האדם הבינלאומי. **סעיף 9 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966)** מעגן את זכותו של אדם שחירותו לא תישלל באופן שרירותי על ידי מעצר או מאסר, וכולל הן את החובה לעדכן את העצור בהקדם האפשרי לגבי עילת המעצר והן את החובה להביאו בפני שופט לצורך קיום ביקורת שיפוטית בהזדמנות הראשונה.⁵⁸ חשוב לציין כי בעיתות משבר וחירום לאומי, האמנה מאפשרת להגביל את תחולת סעיף 9 ולהתנות חלק מהזכויות המעוגנות בו.⁵⁹

הוראות דומות מעוגנת בשורה של אמנות ומסמכים נוספים⁶⁰ וביניהם – מסמך האו"ם בדבר **עקרונות להגנה על כל בני האדם הנתונים בכל סוג של מעצר או כליאה**⁶¹ ואמנת ג'נבה הרביעית המעגנת את החובה לקיים ביקורת שיפוטית בהקדם האפשרי. גם אמנה זו כוללת הוראה המעגנת את האפשרות "להשעות" זכות זו בימי חירום לאומי ומלחמה.⁶²

55 ראו לעניין זה את ע"פ 6659/06 פלוני נ' מדינת ישראל סב(4) 329 (2008).

56 בג"ץ קבע כי המדינה תגיב בתוך שבוע להצעה להקים מנגנון לבחינת תלונות של עצורים פלסטינים על תנאי כליאתם. בדיון שנערך בעתירה נגד החוק, שנכון להיום מאפשר להחזיק עצורים למשך 45 יום ללא ביקורת שיפוטית, אמר השופט כשר: "אני מחפש מישהו שיש את האפשרות לצרוח באוזנו 'עושים לי דברים שהם איומים ונוראים'". **ראו כאן**.

57 ראו חוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית בהשתתפות עצורים אסירים וכלואים (הוראת שעה – חרבות ברזל) התשפ"ד-2023, שמועד פקיעתו הוא עד ל-19.8.24.

58 ראו סעיף 9(2) ו-9(3) לאמנה.

59 סעיף 4 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות הקובע כדלקמן: In time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed, the States Parties to the present Covenant may take measures derogating from their obligations under the present Covenant to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with their other obligations under international law and do not involve discrimination solely on the ground of race, color, sex, language, religion or social origin. 2. No derogation from articles 6, 7, 8 (paragraphs 1 and 2), 11, 15, 16 and 18 may be made under this provision.

60 **ראו** גם סעיף 5(3) לאמנה האירופית לזכויות אדם (1950) הקובע הוראה בדבר זכות הגישה ובסעיף 5(2) את החובה למתן הודעה בדבר מעצר; בפסיקת בית הדין האירופי לזכויות אדם נקבע כי על אף שסעיף 6 לאמנה האירופית לזכויות אדם אינו קובע זאת בצורה מפורשת, הגישה ובסעיף 5(2) את החובה למתן הודעה בדבר מעצר; לבית המשפט כלולה בזכותו של האסיר להליך הוגן European Convention on Human Rights – Article 6, **וראו** Golder v. UK (21 February 1975), European Court of Human Rights.

61 סעיף 1(ו) למסמך העקרונות קובע את האיסור להחזיק אדם במעצר מבלי לאפשר לו לממש באופן אפקטיבי את זכותו להישמע ולהעלות את טענותיו בפני בית המשפט.

62 סעיף 43 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע את החובה לקיים ביקורת שיפוטית מוקדם ככל הניתן, ולצד זאת סעיף 5 לאמנה קובע כי בעיתות מלחמה וחירום ניתן יהיה להשהות זכויות מסוימות, ובהן גם זכות זו.

אצל חלק הארי של העדים שעדויותיהם מובאות פה, עברו ימים, שבועות ולעיתים אף חודשים עד שהובאו לראשונה בפני השופט. בהתאם להוראת השעה ומלבד מקרים חריגים, התקיימו הדיונים עצמם מרחוק באמצעות "זום" ולפחות בשני מקרים התאפשר לעציר להשתתף בדיון רק באמצעות מכשיר הטלפון הנייד של הסוהר. באופן זה, אין זה סביר שהשופט יבחין במהלך הדיון אם העצור פצוע, חבול, או שמצבו הגופני ירוד. נוכחותם המאיימת של הסוהרים אף הקשתה על האסירים להעלות בפני השופט את טענותיהם או לדווח על העינויים שעברו. במקרים הבודדים שבהם העזו אסירים להתלונן על היחס כלפיהם, דאגו הסוהרים לנקום בהם על כך.

**אחרי הדיון,
בדרך לתא,
אנשי השב"ס
התנקמו בי על
זה שהתלוננתי
על ההתנהגות
שלהם. לכל
אורך הדרך הם
הכו אותי ובעטו
בי באכזריות.**

לקחו אותי ועוד עצור נוסף לחדר שבו הושיבו אותנו מול מסך מחשב כדי להשתתף בבית משפט בשידור חי. לפני התחלת הדיון, תקפו אותנו והכו אותנו מכות קשות באלות מתכת בכל חלקי הגוף, במשך יותר מ-30 דקות. בדיון בבית המשפט היו שופטים, תובעים, מתרגם ועורך דין. כשעורך הדין ראה אותי במחשב והפנים שלי היו נפוחות ואדומות עם חבלות, הוא שאל מה קרה לי. סיפרתי לו מה קרה לפני הדיון והוא ביקש שאספר לשופט. בדיון באמת הייתה לי הזדמנות לדבר והסברתי לשופט מה קרה. הוא שאל אותי אם לקחו אותי לבדיקה ואם רופא טיפל בי. עניתי שלא. הוא המליץ לקחת אותי לרופא.

[...] במהלך הדיון סיפרתי גם על ההתעללויות ועל התקיפות האכזריות שלנו בידי הסוהרים במהלך ההעברה ממקום למקום, אבל השופט לא התייחס לזה. אחרי הדיון, בדרך לתא, אנשי השב"ס התנקמו בי על זה שהתלוננתי על ההתנהגות שלהם. לכל אורך הדרך הם הכו אותי ובעטו בי באכזריות.

מתוך עדותו של מוחמד סרוור, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

שלושה ימים אחרי שנכנסתי לכלא עופר, היה לי דיון בבית משפט שהשתתפתי בו בזום. הסוהר הוציא אותי מהתא וצפיתי בדיון בטלפון שלו. עורך הדין אמר לי שהוציאו לי צו מעצר מנהלי ל-6 חודשים. שאלתי את השופט למה נותנים לי מעצר מנהלי והוא ענה שזה בגלל שאני אסיר לשעבר ואנחנו במצב מלחמה וככה הדיון הסתיים. החזירו אותי לתא.

מתוך עדותו של ז.ת., מחוז בית לחם | לעדות המלאה

הובילו אותנו, כל אחד בתורו, לחדר שבו צפינו בדיון בזום. בדרך לשם אנשי כת"ר היכו אותי חזק מאוד עם אגרופים באזור החזה. בחדר נכח סוהר דובר ערבית ששמע את כל השיחה ביני לבין השופט ועורך הדין ואיים עליי שאם אתלונן בפני השופט אשלם על זה. עורך הדין אמר לי לפני הדיון שהשופטים כבר יודעים כל מה שקורה בכלא

ואין טעם לדבר על זה. אבל בדיון הוא בכל זאת שאל אותי "האם נחשפתם לאלימות בכלא?" ולא העזתי לענות לו כי פחדתי שהסוהרים יתנקמו בי וירביצו לי בצורה עוד יותר אכזרית [...] בכל פעם שלקחו אותי לחדר שבו השתתפנו בדיונים המשפטיים שלנו בזום, עברתי אותו מסלול של עינויים, מכות והשפלות. כל האסירים בכלא עברו את זה.

מתוך עדותו של פיראס חסאן, בן 50 ואב לארבעה, תושב הינדאזה, שבמחוז בית לחם. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות) | לעדות המלאה

השופט טען שהמכות נפסקו. אמרתי לו: "היכו אותנו היום, כבוד השופט". הוא הניח את ידיו על ראשו ושתק.

הסוהר אמר לי שיש לי דיון בבית המשפט לאישור המעצר. הוא שאל אם אני רוצה ללכת ואמרתי שכן. במהלך הישיבה, סיפרתי לשופט שמכים ותוקפים אותנו, ושהפרטיות והזכויות שלנו הופרו. השופט טען שהמכות נפסקו. אמרתי לו: "היכו אותנו היום, כבוד השופט". הוא הניח את ידיו על ראשו ושתק. הקצין היה שם, והוא הסתכל עליי במבט מאיים. אחר כך, הוא אזק את הידיים שלי לאחור למרות שלשאר האסירים שהיו להם דיונים אזקו את הידיים מקדימה. מייד כשנכנסתי בחזרה לאגף,

מלווה בשני סוהרים שאני מכיר, אחד מהם בעט לי ברגל והשני לקח את נעלי הבית שנעלתי והכה אותי בראש. כשהתקדמתי קצת, הסוהרים תקפו אותי שוב. אחד מהם בעט בי מאחורה והפיל אותי לרצפה ואז הוא הכה אותי קשות. הוא לקח פטיש ברזל והכה אותי בגב התחתון ובירך ימין ואז הוא שוב פגע לי באשכים והתחלתי לצרוח.

מתוך עדותו של ע.א., מחוז חברון | לעדות המלאה

מניעת מפגש וביקורים

לסיווג אסיר כ"ביטחוני" או כ"פלילי" השלכות מרחיקות לכת באשר לתנאים שבהם האסיר מוחזק.⁶³ על פי פקודת שירות בתי הסוהר, על אסיר "ביטחוני" חלות מגבלות רחבות בכל הנוגע לקשריו עם החוץ ובכלל זאת בנושאי חופשות, ביקורים, שיחות טלפון והתייחדות.⁶⁴ לאחר 7 באוקטובר נשללו באחת גם הדרכים המצומצמות שעמדו לרשות האסירים כדי לשמור על קשר כלשהו עם המציאות מחוץ לכותלי בתי הסוהר. ביקורי המשפחות בוטלו כליל, פרק הזמן למניעת מפגש עם עורך דין הלך והתארך תחת הנימוק של "צורכי השטח המשתנים", ובשיאו עמד על 180

63 פקודת נציבות מס' 04.05.00 "הגדרת אסיר ביטחוני"; להבחנה בין תנאי הכליאה של אסירים ביטחוניים לאסירים פליליים ראו בין היתר – אוריאה אלמסי, "תנאי כליאה של האסירים הביטחוניים במתקני הכליאה של שב"ס", הכנסת, מרכז מחקר ומידע (2015); ראו גם לסלי סבה ורחלה אראל, "כליאה בסגנון חופשי: על יישום הנורמות של זכויות האדם הבינלאומיות במערכת הכליאה בישראל", חוקים י (2017): 9, הערת שוליים 26.

64 ראו פקודת הנציבות 03.02.00 "כללים ביחס לאסירים ביטחוניים"; Alon Harel, "Who Is a Security Prisoner and Why?" in Threat – Palestinian Political An Examination of the Legality of Prison Regulations Governing Security Prisoners, eds. Abeer Baker & Anat Matar, (2011), עמ' 37.

יום.⁶⁵ רוב מי שרואיינו לדו"ח זה לא נפגשו עם עורכי דינם לאורך כל תקופת המעצר.

הזכות לייצוג משפטי מעוגנת בסעיף 14 **לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות מדיניות ואזרחיות**. בסעיף 6 ו**לאמנת ג'נבה הרביעית** נקבעה גם זכותו של העצור לקבל ביקורים במועדים קבועים, עד כמה שהדבר מתאפשר, ובפרט ביקורים של בני המשפחה הקרובה. לצד זאת, עיקרון 18(ו) במסמך האו"ם בדבר **עקרונות להגנה על כל בני האדם הנתונים בכל סוג של מעצר או כליאה** מעגן את זכותו של העצור או האסיר לתקשר עם עורך דינו. המסמך קובע גם כי לאסיר עומדת הזכות לביקורים ולתקשורת, בעיקר עם בני משפחתו. **נציבות האו"ם לזכויות האדם כתבה עוד בשנת 2003** כי היא "מזכירה לכל המדינות כי מעצר ממושך תוך ניתוק מן העולם החיצון (incommunicado detention) עלול לסייע לביצוע עינויים ויכול להיות כשלעצמו צורה של יחס אכזרי, בלתי־אנושי או משפיל או אף עינויים".⁶⁶

בדומה לכך, **בית הדין האירופי לזכויות אדם** קבע בפסיקתו כי החזקת עצור בתנאים של ניתוק וחסך תקשורת לזמן ממושך, העלולה להביא לפגיעה בשלמותו הנפשית, היא כשלעצמה יחס אכזרי ובלתי־אנושי והפרה של סעיף 3 **לאמנה האירופית לזכויות האדם** האוסרת התעללות או עינויים, איסור שהוא מוחלט גם בעיתות מלחמה או חירום ושלא ניתן להשעותו.⁶⁷

מנתונים שהוצגו בפני הדרג המדיני,⁶⁸ הנתמכים בעדויות המובאות בדו"ח זה, ובהתאם למדיניות החדשה והמוצהרת,⁶⁹ רוב הפלסטינים שנעצרו לאחר 7 באוקטובר לא זכו לייצוג או לייעוץ של עורך דין. כמו כן, נמנע מהם לראות את בני משפחותיהם ואף לפגוש נציגים מטעם הצלב האדום, ארגוני סיוע וזכויות אדם, הסנגוריה הציבורית⁷⁰ או גופי פיקוח רשמיים אחרים כלשכת עורכי הדין. איסורים אלה, לצד החרמת מכשירי הטלויזיה והרדיו מתאיהם, הותירו את האסירים מבודדים לחלוטין מהמציאות שמחוץ לכלא לכל אורך תקופת כליאתם.⁷¹

65 ראו בג"ץ 2254/24 אבו מוסא נ' צה"ל ואח' (מ-2.5.24) בפסקה 2: "לאור חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקים [...] ולפיו התקופה המרבית למניעת מפגש עם עורך דין תעמוד על 90 יום, הרי שהסעד הראשון והשלישי בעתירה דנן התייתרו לאור האפשרות לתיאום מפגש עם עורך דין".

66 Commission on Human Rights, E/CN.4/RES/2003/32, para 14.

67 Ilascu and Others v. Russia and Moldova, Application 48787/99, para. 432, 442.

68 בפרוטוקול הדיון בהצעת החוק בוועדת חוץ וביטחון (בעמ' 15) נציגת הפרקליטות האזרחית דרום מציינת: "הם לא מיוצגים. עד היום אף אחד לא היה מיוצג, לא היו להם עורכי דין. יש להם מניעות מפגש, שגם בהקשר הזה במסגרת הצעת החוק מבקשים להאריך את המועדים של מניעת המפגש".

69 ראו תגובת המשיבה לבג"ץ 7753/23 **האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' השר לביטחון לאומי ואח'** שניתן למצוא ב**אנ** וכן את **תגובתו של השר לביטחון לאומי** במסגרת בג"ץ 2858/24 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון לאומי**, אשר הוגשה בנפרד מתגובת המדינה לידי העותרים (בג"ץ מניעת מזון).

70 דו"ח מטעם הסנגוריה הציבורית בדבר מצב הכליאה והכלואים פורסם רק כ-4 חודשים לתוך המלחמה, וב-6.2.24 – **באתר הסנגוריה הציבורית**.

71 כעולה מפרסומים בתקשורת, הייתה זו לשכתו של איתמר בן גביר, השר לביטחון לאומי, אשר מטעמה פורסם כאקט של מדיניות מוצהרת, כי אין לאפשר ביקורים אצל הכלואים הביטחוניים מטעם הצלב האדום ו/או עמותות לזכויות אדם, למשל **ראו כאן**.

נשארתי בעופר בערך 12 יום ובמשך כל הזמן הזה לא חקרו אותי, לא קיבלתי ביקור של עו"ד או משפחה ולא ראיתי שופט. אף אחד מהעצורים לא ידע במה הוא נחשד, וכולם היו במצב של מתח ואי־ודאות. לא היו ביקורי משפחות ולא היה שום קשר עם שום גורם חיצוני, אפילו לא עם הצלב האדום. היינו מנותקים מהחדשות ומהעולם החיצון.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, תושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

במשך כל תקופת המעצר לא פגשתי עורך דין. גם לא ראיתי את ההורים ובני המשפחה שלי, כי הם ביטלו את הביקורים לגמרי. היינו בבידוד מוחלט, מנותקים מהעולם ולא יודעים מה קורה בחוץ. לא יכולנו לעקוב אחרי החדשות, כי לקחו את מכשירי הטלוויזיה והרדיו. מקור המידע היחיד שלנו היו עצורים חדשים.

מתוך עדותו של מוחמד סלאח, בן 27, תושב בורקה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא מגידו | לעדות המלאה

היינו מבודדים לגמרי. לא ידענו מה קורה בחוץ, והמשפחות שלנו לא ידעו מה קורה איתנו – כי לא היה שום אמצעי תקשורת.

מתוך עדותו של ע.א., מחוז חברון | לעדות המלאה

ה. הגבלות על פולחן דתי

סעיף 93 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע כי קיימת חובה לאפשר לעצירים להתפלל ולערוך טקסים דתיים בהתאם לדתם. מהעדויות השונות עולה תמונה של פגיעה קשה בזכות זו וברגשותיהם הדתיים של האסירים כחלק ממדיניות מוצהרת.⁷² במתקנים שונים נאסר קיום תפילה קבוצתית. עדים אחרים תיארו שסוהרים לעגו להם וביזו את דתם ואת אמונתם, וכן תיארו איסורים ומכשולים נוספים שנגעו לתפילה, כגון מניעת מים, שהקשתה על ההיטהרות לתפילה, איסור להתפלל בקול והחרמת ספרי קוראן.

72 באמצעי התקשורת פורסם כי לוחמי הכליאה מיחידת כת"ר לעיל פרצו לתאים באגף לאחר שנשמעו קולות של תפילה לפני הרמדאן.

אסור היה לקרוא לתפילה. כמובן החרימו את ספרי הקוראן. אפילו תפילה קבוצתית בתוך התאים הייתה אסורה. אם הסוהרים שמעו קריאה בקוראן מהתאים, הם היו מענישים את כל הכלואים בתא.

מתוך עדותו של עאטף עוואוודה, בן 53 ואב לשבעה, תושב דיר סאמה שבמחוז חברון. הוחזק בבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) ונפחא

אחרי 7 באוקטובר הם גם החרימו את כל ספרי הקוראן וכשהסוהרים מצאו קוראן במהלך חיפוש, הם זרקו אותו על הרצפה ודרכו עליו. גם שטיחי התפילה ומחרוזות התפילה הוחרמו, ונאסרה בכלל התפילה – גם קבוצתית וגם פרטנית. היה אסור להתפלל בקול, והיו אסירים שהוכו בגלל שהתפללו לבדם בקול. רק חודש לפני תחילת חודש הרמדאן הם אפשרו לעצורים לחזור להתפלל באופן פרטני, אבל בלי קול. תפילה עם משתיק קול. [...] היינו מטהרים את עצמנו לתפילה בלי מים, כי פשוט לא היו לנו.

מתוך עדותו של ז.א., תושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

נאסר עלינו גם להסתפר, והתפילה בצוותא נאסרה לחלוטין. אפילו את תפילת החג של עיד אל-פיטר, ב-10.4.24, לא נתנו לנו לקיים. [...] מים זורמים היו רק במשך רבע שעה ביום, וגם זה לא בזמן קבוע, אלא מתי שהתחשק לסוהר האחראי. ניקיתי שקית זבל מניילון והתחלתי למלא אותה במים כדי שנוכל לשתות ולהיטהר לתפילה בשעות אחרות.

מתוך עדותו של ת'אאיר חלאחלה, בן 45 ואב לארבעה, תושב ח'אראס שבמחוז חברון. הוחזק בבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

זה היה בשעת תפילת הערב והסוהרים שמעו מישהו קורא לתפילה. הם זרקו רימון הלם לתוך התא שאליו הם הכניסו אותנו, והלכו מהר לתא מספר 1. הם תקפו את כל מי שהיה שם בתא, שמענו את העצורים צורחים. הם הכו אותם במשך חצי שעה בלי הפסקה.

מתוך עדותו של אשרף אל-מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

ביום שישי 10.11.23 הובלתי את האסירים בתא בתפילה בציבור. חלק מהאסירים בנו. שמענו מישהו מהסוהרים שהסתכל עלינו דרך האשנב בדלת. באותו רגע ידענו שיתקפו אותנו. בערב, הסוהרים עשו לנו ספירה כרגיל. מייד אחרי הספירה, 14 מאנשי יחידת כת"ר תקפו אותנו עם קתות הרובים שלהם. הם הכו אותנו הרבה זמן, ובמיוחד אסיר אחד. הם שברו לו את כתף שמאל, והעין השמאלית שלו התנפחה. הוא איבד את ההכרה.

היה איתם חובש ואפילו הוא צעק עליהם להפסיק להכות אותם, אבל הם לא הקשיבו. ואז אחד הסוהרים הצביע עליי ואמר: "זה הוא". אנשי הכוח גררו אותי, זרקו אותי על הרצפה ובעטו לי בראש. ניסיתי להגן על הראש עם הידיים, אבל הסוהרים הרחיקו אותן והמשיכו להכות אותי. צרחתי מכאבים. אחרי בערך עשר דקות של מכות, לא הייתי מסוגל לזוז. ואז אחד מהם אמר לי שאם אתפלל שוב, הוא יהרוג אותי. כשהם יצאו מהתא הייתי בהכרה מעורפלת וירד לי דם מהאף ומהאוזניים.

מתוך עדותו ע.ה., מחוז חברון | לעדות המלאה

1. החרמת ציוד

החזקת ציוד אישי בתא נגזרת מהחובה להבטיח קיום ראוי במעצר וניתן למצוא לה ביטוי במשפט הבינלאומי וכן בגדרי המשפט המקומי.⁷³ אחד הצעדים הראשונים שנקטו הנהלות הכלא מייד עם פרוץ המלחמה היה החרמת כל הציוד המשותף והאישי של האסירים הפלסטינים מתאיהם. לצד צמצום המרחב והרעת תנאי המחיה, נותרו האסירים ללא בגדים או נעליים להחלפה, ללא קומקום, רדיו או טלוויזיה, סבון וחומרי ניקוי וגם ללא מזון שרכשו בכסף מהקנטינה. הכול נלקח מהתאים, לרבות ספרים ומסמכים אישיים.

לא היו לנו בגדים חוץ ממה שלבשנו, כך שלא יכולנו להחליף בגדים או לכבס אותם. ביום שהכניסו אותנו לצינוק גם החרים את כל מה שהיה לנו בתאים: מאווררים, קומקומים, אוכל וכו' וניתקו את החשמל בכל התאים בכלא. כשחזרנו, התא היה ריק לגמרי. את הרכוש שלנו הם שמו בספרייה. בגלל ניתוק החשמל לא יכולנו לעקוב אחר אמצעי התקשורת וניתקו גם את המים החמים במקלחות. ב־19.10.23 סוהרים שוב פרצו לתאים. הפריצות האלה של גברים לתאים שלנו היו פגיעה קשה בפרטיות. הם נכנסו בלי הודעה מוקדמת, כשחלק מהאסירות היו בלי כיסוי ראש ובלבוש לא־צנוע. הפעם הם החרים את השולחנות והכיסאות ואפילו את הנעליים, והיכו אותנו עם אלות.

מתוך עדותה של נ.ח., תושבת מזרח ירושלים | לעדות המלאה

73 במסמך האו"ם בדבר סטנדרטים מינימליים לטיפול באסירים מפורטים תנאי הכליאה וכללים שונים לגבי שמירה על רכוש אישי, ולגבי זכותו של כל אסיר להחזיק בגדים, סדינים וכדומה; תחת פרק 97 לאמנת ג'נבה הרביעית נקבע כי ככלל יש לאפשר לאסירים לשמור על רכושם בזמן המאסר ועם שחרורם להשיבו לידיהם; בעת"א (ת"א) 62518-05-17 גאלי נ' שירות בתי הסוהר (4.7.2017) נקבע כי תקנה 5 לתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), התשנ"ז-1997 מעגנת את זכותו של העצור להחזיק חפצים אישיים בתאו (כלי כתיבה, ספרים, תשמישי קדושה, משחקי חברה, רדיו, נעליים, טבעת נישואין או שעון, קומקום חשמלי ועוד). תכליתה של התקנה זכתה בפסיקה זו לפירוש כפול – הן בדבר התנאים המקיימים את החובה לאפשר קיום ראוי במעצר וכן כדי לתת ביטוי מסוים לזיקה לעולם שבחוץ ולקשריו של האסיר עם סביבתו הקודמת.

לא היו לנו בגדים חוץ ממה שלבשנו, כך שלא יכולנו להחליף בגדים או לכבס אותם ממש. נשארנו כל הזמן באותם בגדים. הם עשו כל יום חיפוש ואם הם מצאו פריט לבוש נוסף הם החרימו אותו. הם עשו גם חיפושים אקראיים בלילה ולקחו כל דבר שמצאו. אחד האסירים נשאר באותם בגדים במשך 51 ימים.

**מתוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם.
ריצה עונש מאסר מאז 2003, הוחזק בכלא הנגב (קציעות) | לעדות המלאה**

ז. חיים בחשכה

אמנת ג'נבה הרביעית קובעת במפורש כי החזקת כלואים במעצר במתקנים ללא אור יום אסורה ויש בה משום צורה של אכזריות.⁷⁴ החזקת האסירים בתאים ללא תאורה בכל בתי הכלא, גם היא תולדה של מדיניות גורפת שיושמה לאחר 7 באוקטובר בעילה ביטחונית.⁷⁵ האסירים נותרו בחשכה לאורך כל שעות היממה למעט בשעת הספירה. באגפים שאליהם לא חודר כמעט אור יום, התקשו האסירים להתמצא במרחב משלא הייתה תאורה כלל. ובהינתן העובדה שנשללה מהם גם הזכות לצאת לחצר להתאזוררות הם נותרו בעלטה במשך ימים ושבועות.

התאורה בתאים עבדה רק מהשעה 18:00 עד 22:00. הקומה הראשונה הייתה מאוד חשוכה וגם במשך היום זה הרגיש שם כמו לילה, ובקומה השנייה המצב היה קצת יותר טוב. אני הייתי בקומה השנייה בחודשים נובמבר-דצמבר, ואז בקומה הראשונה בחודשים ינואר-פברואר.

**מתוך עדותו של מוחמד סלאח, בן 27, תושב בורקה שבמחוז שכם.
הוחזק בבית הכלא מגידו | לעדות המלאה**

לגבי החשמל, בחודש וחצי הראשונים בקציעות, הייתה תאורה בחדר רק אחרי השעה 20:00 בערב. אחר כך התחילו לנתק את החשמל ביום ובלילה. רק בזמן הספירה היו מדליקים את האור כדי שהסוהר יוכל לספור את העצורים.

ז.א., תושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

74 אמנת ג'נבה בדבר הגנת אזרחים בזמן מלחמה, 12.8.49, סעיף 118 (2).

75 ראו תגובת המדינה לבג"ץ 7753/23 האגודה לזכויות האזרח נ' השר לביטחון פנים, בעניין תנאי מחייתם של האסירים הביטחוניים בכלא ובכלל זאת ההחלטה על ניתוק החשמל והתאורה (להלן: "בג"ץ תנאי מחיה").

.4

התעללות גופנית ונפשית

4.

התעללות גופנית ונפשית איסור העינויים במשפט הבינלאומי

איסור העינויים הוא אחת מאבני היסוד של המשפט הבינלאומי. בניגוד לנורמות מקובלות אחרות בשדה משפטי זה, **איסור העינויים הוא מוחלט**.⁷⁶ מדינות אינן רשאיות לגרוע ממנו או להתנות אותו בעיתות שלום, מלחמה או במצב חירום.⁷⁷ עם השנים התקבע איסור זה ככלל מנהגי המחייב כל מדינה, ארגון או אדם ברחבי העולם, זאת ללא קשר לשאלת תחולתה של אמנה בינלאומית כזו או אחרת.⁷⁸

אמנות שונות, ובהן כאלה שישראל חתמה עליהן, כוללות איסור מפורש ומוחלט לנקוט כל סוג של עינויים.⁷⁹ **האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי־אנושיים או משפילים**, שישראל חתמה עליה עוד בשנת 1986 ואשררה אותה בשנת 1991,⁸⁰ מחייבת את המדינות החתומות עליה לנקוט צעדים לצורך העמדה לדין וענישה של המבצעים.⁸¹ **האמנה הבינלאומית בדבר זכויות מדיניות ואזרחיות כוללת גם היא הוראה מפורשת לעניין זה**.⁸² **עינויים הוגדרו**

76 לפי סעיף 16.2 לאמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי־אנושיים או משפילים; **האמנה הבינלאומית בדבר זכויות מדיניות ואזרחיות** (1976) אשר נכנסה לתוקף בישראל בשנת 1992 (להלן: "האמנה הבינלאומית לזכויות מדיניות ואזרחיות") האמנה קובעת בסעיף 7 כי "לא יועמד אדם בפני עינויים, או בפני יחס או עונש אכזריים, בלתי־אנושיים או משפילים" (את הנוסח הרשמי שאושרר ברשומות ניתן למצוא **כאן**).

77 ראו את החלטתה של ערכאת הערעור של הטריבונול לבחינת הפשעים ביוגוסלביה המתייחסת לחוסר האפשרות לגרוע או להתנות הוראה זו בסעיף 144 להחלטה הזמינה **כאן**.

78 לדיון בתהליך ההתגבשות של מעמד משפטי זה ראו, Nigel Rodley. *The Treatment of Prisoners under International Law*, 2nd edition (Oxford: Oxford University Press, 1999), ch. 2.

79 סעיף 32 לאמנת ג'נבה הרביעית שיוצר איסור גורף להשתמש בעינויים כלפי תושבים מוגנים, או כל גרימה מכוונת אחרת של סבל. סעיף 37 לאמנה זו קובע כי תושבים מוגנים שעומדים בפני הליך פלילי זכאים להיות מוחזקים בתנאים אנושיים וליהנות מיחס אנושי: Protected persons who are confined pending proceedings or serving a sentence involving loss of liberty, shall during their confinement be humanely treated. מקור נוסף הנוגע לזכויות אסירים וקובע איסור עינויים ויחס בלתי־אנושי הוא **ההצהרה בדבר זכויות האדם של האו"ם**. מקור נורמטיבי נוסף כדוגמת ה-Commission on Responsibilities – שהוקמה במסגרת ועידת השלום של פריז ב־1919. **וראו גם** The Commission on the Responsibility of the Authors of the War and on Enforcement of Penalties (1919), S.C. Res. 955, annex, art. 4, UN Doc. S/RES/955 (Nov. 8, 1994).

80 **האמנה** מגדירה בסעיף 1 את המושג עינויים כך: "מעשה אשר באמצעותו נגרם במכוון לאדם כאב או סבל חמור, בין אם פיזי, בין אם מנטלי, במטרה להוציא ממנו או מאדם שלישי מידע או הודאה, להענישו על מעשה שביצעו או שנחשד בביצועו, הוא או אדם שלישי, או להפחיד או לאנוס אותו או אדם שלישי; או מכל סיבה ששורשיה בהפליה מכל סוג שהוא." ראו לעניין זה גם את בג"ץ 5100/94 הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל ושירות הביטחון הכללי (להלן: "**בג"ץ העינויים**").

81 שם, סעיף 2 לאמנה.

82 סעיפים 7 ו־10 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות מדיניות ואזרחיות העוסקים בהתאמה בענישה באופן כללי ובהתייחס למי שנשללה חירותו.

כפשע נגד האנושות⁸³ וכן **כפשע מלחמה**⁸⁴ באמנת רומא, שמכוחה הוקם בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג.⁸⁵ גם בהחלטות של מועצת הביטחון שמכוחן קמו בתי הדין הפליליים הבינלאומיים ליוגוסלביה לשעבר ולרואנדה,⁸⁶ נכללו העינויים כאחת ההפרות של אמנת ג'נבה שמועצת הביטחון של האו"ם הסמיכה את הטריבונלים להכריע לגביהן.⁸⁷

כהשלמה לכך, סעיף 3 המשותף של **אמנות ג'נבה**, המשקפות את המשפט ההומניטרי בהתייחס לסכסוכים מזוינים, והפרוטוקול השני אוסרים עינויים ויחס אכזרי.⁸⁸ סעיף 9ו **לאמנת ג'נבה הרביעית** קובע כי בכל מקרה אסור שענישה תהיה ברוטלית, לא־אנושית או כזו שתסכן את בריאותו של העציר.⁸⁹

**לקחו אותנו למגידו, וכשירדנו מהאוטובוס, אחד הסוהרים אמר לנו:
"ברוכים הבאים לגיהינום".**

**מתוך עדותו של פואד חסן, בן 45 ואב לחמישה, תושב קוסרה שבמחוז שכם.
הוחזק בבית הכלא מגידו | לעדות המלאה**

בבתי הכלא הישראליים מוחזקים בכל רגע נתון אלפי אסירים פלסטינים המוגדרים ומסווגים על ידי מערכת האכיפה והכליאה כ"אסירים ביטחוניים".⁹⁰ הגדרה זו גוררת עימה שורה של הגבלות ותנאים מחמירים הנוגעים לאופן הריצוי של עונש המאסר, למקום ריצוין, תנאי המאסר והסדרי ביטחון שונים.⁹¹

מאז ה־7 באוקטובר חלה עלייה ניכרת ברף האלימות המאורגנת שנקטו רשויות הכליאה נגד האסירים הפלסטינים. העדויות חושפות אלימות פיזית, מינית, נפשית ומילולית המתאפיינת בשרירותיות מאיימת ולרוב תחת מעטה אנונימיות. אלימות זו מופנית כלפי כלל האסירים ונוקטים אותה חיילים, סוהרי שב"ס ואנשי יחידות מיוחדות של שב"ס.

83 Article 7(2)(e) of the Rome Statute – האמנה מגדירה עינויים כהפעלה מכוונת של כאב וסבל, הן פיזיים והן נפשיים, כנגד אדם הנמצא תחת מרותו של הנאשם.

84 Article 8(2) of the Rome Statute.

85 על פי אמנת/חוקת רומא, לבית הדין הבינלאומי תהיה הסמכות לדון בארבע קטגוריות של פשעים בינלאומיים: רצח עם, פשעים נגד האנושות, פשעי מלחמה, פשע תוקפנות.

86 S.C. Res. 955, annex, art. 4, UN Doc. S/RES/955 (Nov. 8, 1994).

87 S.C. Res. 827, U.N. Doc. S/RES/827 (May 25, 1993); see William A. Schabas, "The Crime of Torture and the International Criminal Tribunals," *Case Western Reserve J. Int'l L.*, 37(2), (2006): 349.

88 Nigel Rodley & Matt Pollard, *The Treatment of Prisoners Under International Law*, 186 (3rd. ed., 2009): 59–62.

89 In no case shall disciplinary penalties be inhuman, brutal or dangerous for the health of internees.

90 על פי פקודת שב"ס, אסיר ביטחוני מוגדר כאסיר שביצע עבירה על רקע לאומני ו/או המשתייך לארגון המוכרז כארגון טרור ו/או ניתנה בעניינו חוות דעת מטעם השב"כ העוסקת במסוכנות הביטחונית שלו (פקודת נציבות שב"ס 04.05.00).

91 ראו פקודת נציבות שב"ס 03.02.00 "כללים ביחס לאסירים ביטחוניים" (15.3.2002).

היקף האלימות שנחשף בעדויות מבהיר שלא מדובר באירועים נקודתיים ומקריים אלא במדיניות מערכתית שהיא מרכיב אינטגרלי מהיחס לאסירים. התנהלות זו על מרכיביה השונים ושלל הגורמים המעורבים בה ומנחים אותה, מעלה חשד ממשי לביצוע שורה של עבירות פליליות חמורות על פי הדין הישראלי והפרות בוטות של חובותיה של ישראל מכוח הדין הבינלאומי, העלולות להגיע לכדי פשעי מלחמה ואף לפשעים נגד האנושות.

א. אלימות גופנית והטלת אימה

האסירים מותקפים באכזריות לאורך כל שלבי המעצר והמאסר: בעת המעצר עצמו, במעברים בין מתקני החקירה למתקני הכליאה הצבאיים ובינם לבין מתקני השב"ס, בשלב הקליטה בבית הכלא, במהלך הספירה ותוך כדי עריכת חיפוש בתאים. האלימות נכחה באופן קבוע ורציף כחלק משגרת היומיום: בכל יציאה וכניסה לתאים, בעת הביקורים הנדירים במרפאה, לפני ואחרי דיונים משפטיים ואף לקראת השחרור.

הם הפשיטו אותי בכוח, הורידו לי את המכנסיים והתחתונים, וכרכו לי את החולצה על הראש כמו מסכה.

ביום ראשון, 5.11.23 [...] הם הוציאו אותנו לחצר חיצונית שבין האגפים. הם הכניסו חלק מהאסירים לחדר המקלחות, סגרו את הדלתות והכו אותם שם במשך שתי דקות בערך. כשהגיע תורי, לקחו אותי לחדר האוכל, אבל הפעם באגף 6. היו שם כמה סוהרים שהכרתי, הם לא היו רעולי פנים. אחד מהם אמר לי: "תזכור את הפנים שלי כדי שלא תשכח אותי".

הם החזיקו אותי, ואז הכו אותי. אחד מהם בעט בי בכוח בחזה. נהדפתי והתנגשתי באחד הסוהרים האחרים, שהתחיל לצרוח ולקלל. הוא תפס מראה עם מסגרת עבה מעץ וניסה להכות אותי איתה בראש, אבל האחרים עצרו בעדו. הם הפשיטו אותי בכוח,

הורידו לי את המכנסיים והתחתונים, וכרכו לי את החולצה על הראש כמו מסכה. ואז הם פגעו לי באשכים בכוח. אחרי זה הסוהרים הרימו אותי והושיבו אותי על מסגרת מתכת של כוור. הם הביאו עוד שני אסירים ואמרו להם להסתכל בזמן שהם מכים אותי. עדיין הייתי עירום, וראיתי אותם דרך החולצה הדקה שהייתה לי על הראש. הסוהרים משכו להם בשיער כדי להרים להם את הראש ולהכריח אותם לפקוח עיניים כדי לצפות בי.

חטפתי כמה אגרופים באזור המותניים, עד שיצא לי דם מהפה. אחד מהם ניגש אליי, ירק לי בפרצוף, הוריד אותי מהמסגרת הזו והרים לי קצת את המכנסיים. משם הובילו אותי לתא 5 באגף 6, כשהראש שלי כפוף והידיים שלי אזוקות. בפתח התא עמדו שתי סוהרות, ועברתי ביניהן עירום, כלומר כשהמכנסיים שלי לא מכסות את איבר המין.

מתוך עדותו של ע.ה., מחוז חברון | לעדות המלאה

גז פלפל, רימוני הלב, מקלות, אלות עץ וברזל, קנים וקתות רובים, אגרופן, טייזר – אלה רק חלק מהכלים ששימשו לפי העדויות להתעללות ולעינויים, נוסף על שיסוי כלבים, מכות, אגרופים ובעיטות. תקיפות אלו הובילו לא פעם לחבלות קשות, אובדן הכרה, שבירת עצמות ובמקרים קיצוניים גם למוות, כפי שיתואר בהמשך.

נשענתי על הקיר. היו לי שברים בצלעות ונפגעתי גם בכתף ימין, באגודל של יד ימין ובאחת האצבעות ביד שמאל. במשך חצי שעה לא יכולתי לזוז או לנשום. כולם מסביבי צרחו מרוב כאבים וחלקם בכו. רובם דיממו. זה היה סיוט שאי־אפשר לתאר.

מתוך עדותו של אשרף אל־מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

בכניסה עשו לנו שוב חיפוש בעירום מלא. מה שהיה הכי משפיל זה שערכו אותנו שלוש חיילות. [...] כמובן שהחיפוש מלווה בקללות, מכות ובעיטות ברגליים – בטענה שאנו צריכים לפתוח את הרגליים שלנו יותר; אנשים נפלו מהבעיטות האלה על הרצפה. אחר כך לקחו אותנו לרופא, ושם שאלו אותנו את השאלות השגרתיות, כלומר אם אנחנו סובלים ממחלות כלשהן, או נוטלים תרופות. אחר כך הם צילמו אותנו ואז הכניסו אותנו אחד אחרי השני למשרד של השב"כ. על הקיר היה דגל ישראל ענק. השאלה הראשונה של קצין השב"כ הייתה "לאיזה ארגון אתה שייך?", ואז הוא הורה לי לנשק את הדגל ותוך כדי צילמו אותי. היו בחדר גם חיילים. אמרתי לקצין שאני לא אעשה את זה, והוא אמר "אתה חייב לנשק את הדגל". אמרתי לו "לא, אני לא רוצה". פתאום עשרים החיילים שבחדר התחילו להרביץ לי. הם הכו אותי עם כל מה שבא ליד ובכל חלקי הגוף. אחד מהם בעט לי בראש, ואז איבדתי את ההכרה. כשהתעוררתי הם עדיין הכו אותי. אחר כך העמידו אותי וצילמו אותי כשהדגל מאחוריי. לקחו אותי מחוץ לחדר, ושוב הכו אותי, עד שאיבדתי את ההכרה בפעם השנייה.

התעוררתי כשמישהו אמר: "הוא מת, הוא מת" בעברית, "תתרחקו ממנו". הוא ביקש ממני לקום ולשטוף את הפנים בשירותים. ראיתי שכל הגוף שלי מלא דם, דיממתי גם מהאף, מהפה ומהראש. הוא אמר לי בערבית לא לדבר על מה שקרה. זה היה אחד מהסוהרים של בית הסוהר.

מתוך עדותו של פואד חסן, בן 45 ואב לחמישה, תושב קוסרה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא מגידו | לעדות המלאה

תוך כדי העינויים בזמן החקירה הם היו שואלים אותי: "איפה סינוואר?" ואני ענית להם שאני לא יודע. החייל אמר לי: "תודה כדי שתוכל לחזור הביתה". החיילת שעמדה מאחוריי שמה מכשיר חשמלי על הצוואר שלי, ואז קיבלתי שוק חשמלי שדחף אותי שני מטרים קדימה.

רושדי זאזא, בן 30 ואב לשניים, תושב שכונת א־זייתון בעיר עזה. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות) ובמתקן כליאה נוסף שאותו העד לא זיהה

פעם אחת, אחרי הספירה, שבוע לפני השחרור שלי, סוהר שאל אם אנחנו אנשי חמאס ואנחנו ענינו לו שאנחנו אסירים. הסוהר אמר לחברים שלו לתקוף אותנו. הם בעטו בנו והכו אותנו עם אלות ממתכת. בכל פעם שניסיתי לכסות את הראש עם הידיים הכו אותי עליהן בנוסף לשאר חלקי הגוף. כאב לי מאוד, התקיפה נמשכה דקות ארוכות.

מתוך עדותו של מוחמד נזאל, בן 18, תושב קבאטיה שבמחוז ג'נין. הוחזק בבתי הכלא מגידו והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

**באותו יום,
פרצו לתא
שלי ושל
חמש אסירות
נוספות בערך
20 סוהרים
עם אלות
והכו אותנו.**

ב־7.10.23 שמענו בחדשות שחמאס תקף יישובים ישראליים בעוטף עזה. באותו יום, פרצו לתא שלי ושל חמש אסירות נוספות בערך 20 סוהרים עם אלות והכו אותנו במשך כחצי שעה. הסוהרים נכנסו לתא, הכו אותנו על הראש מאחור וריססו בתא כמויות של גז פלפל וכולנו התחלנו להיחנק. הם גם אזקו לנו את הידיים באזיקי מתכת, אחרי שחבטו בהם על הידיים שלנו עד שנפתחו. גז הפלפל גרם לנו לכוויות בפנים ולצריבה בעיניים. ביקשנו שיביאו לנו משחה שתקל על הכאבים, אבל הם סירבו. מאוחר יותר, לקחו אותנו לתאי בידוד בקומה השנייה. אותי שמו בצינוק עם אסירה משכם. מדובר בתא ממש פצפון, בלי מיטה או מזרון, ועם אסלה בתוך החדר, בלי שום מחיצה או פרטיות. היה קר שם מאוד.

מתוך עדותה של הקטינה נ.ח., תושבת מזרח ירושלים | לעדות המלאה

אחד האמצעים להטלת אימה ולפגיעה גופנית היה כלבי התקיפה. מהעדויות עולה ששיסוי כלבים באסירים הוא חלק מהשגרה החדשה בבתי הכלא. התקיפות בוצעו בתוך התאים או מחוצה להם, לרוב כשלפיות הכלבים רסן, אך לפחות במקרה אחד גם בלעדיו, דבר המנוגד לנוהלי שב"ס.⁹²

**אחד הכלבים
נשך אסיר
בזרוע עד זוב
דם וכלב אחר
נשך אותי
בזמן שהכו
אותי.**

אנשי יחידת כת"ר נכנסו לתא שלנו יחד עם עוד כמה אנשי ביטחון, חלקם חמושים, ועם שלושה כלבי משטרה. אחרי הספירה אנשי כת"ר תקפו אותנו עם אלות עץ וברזל, הכו אותנו בכל הגוף, בעטו בנו ושיסו בנו כלבים. אחד הכלבים נשך אסיר בזרוע עד זוב דם וכלב אחר נשך אותי בזמן שהכו אותי. [...] הוא הכה אותי קשות במשך בערך עשר דקות. אחר כך הם יצאו מהתא. האסיר שננשך נפצע קשה, אבל לא היו לנו אמצעים לטפל בו.

מתוך עדותו של ע.ה., מחוז חברון | לעדות המלאה

92 וראו בהקשר זה את בקשת חופש מידע 310/22: קבלת הנחיות ונתונים ביחס להפעלת כלבים לאכיפה (4.4.2022) וכן את נוהל אגף מבצעים 220.013.52 "התמודדות עם כלב תוקפן" שניתן במסגרתה. זמין לצפייה באו.

ריכזו את כל העצורים שהם רצו להעביר ולקחו אותנו לאוטובוסים. מה שקרה אחר כך היה מאוד טראומתי. ברגע שהוציאו אותנו מהתא העמידו אותנו בתור, ואנשי השב"ס ויחידת נחשון הכו אותנו באכזריות עם רובים, אלות, אגרופים ובעיטות. הכי גרוע היה כשהם נתנו לכלבים שלהם לתקוף אותנו. אומנם היה לכלבים רסן על הפה, אבל זה היה מפחיד מאוד, והם שרטו אותנו עם הציפורניים בפנים ובידיים.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, תושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

האסירים שהיו נתונים בכל רגע ורגע לאיומים עקביים ובלתי־פוסקים באלימות קשה ובלתי־פוסקת, נותרו כל העת דרוכים ונטולי כל יכולת להתגונן.

היו שם עשרה חיילים. הם הפעילו בחצר מוזיקה רועשת והכו באכזריות את העצורים, שהיו אזוקים ועם כיסוי עיניים. הם הכו אותם באגרופים ובקתות רובים ובעטו בהם. אחד הצעירים הוכה כל כך חזק שירד לו דם מהפנים ומהפה. אלה היו מכות מפחידות. חשבתי שהם עומדים להרוג אותם שם בחצר. זה נמשך חצי שעה, אף פעם לא ראיתי דבר כזה בבתי הכלא. המכות שהם חטפו היו מעבר למה שניתן בכלל לדמיין [...] נשארנו באגף הזה עשרה ימים. החלק הכי מפחיד בתקופה הזאת היה הלילות, כי הכוחות היו מתפרצים לתא בלילה, מאיימים במפורש להרוג אותנו ומכים אותנו מכות קשות. הם גם הפעילו בלילות מוזיקה רועשת. כל הזמן הזה עדיין לא היו לנו שמיכות או מזרנים. במשך עשרת הימים האלה בקושי חיינו, הרגשנו שהמוות אורב לנו כל דקה.

מתוך עדותו של אשרף אל־מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

רק רצו שהאסיר יפצה את פיו כדי להתנפל עליו במכות ולרסק אותו. חיינו בפחד ובהלה. הפנים של הסוהרים ואנשי היחידות המיוחדות הביעו רק זעם ונקמה. אפילו בזמן הספירה היו מתגרים באסירים, מכוונים אליהם קרני לייזר. רק רצו שהאסיר יפצה את פיו כדי להתנפל עליו במכות ולרסק אותו.

ריציתי 12 חודשי מאסר שעברו עלי כמו 12 שנים של פחד אימים, צעדים שרירותיים נגד האסירים, עינוי יומיומי, במיוחד אחרי 7 באוקטובר. במהלך המלחמה היחס אלינו הונע מדחף לנקמה על מה שקרה בעוטף. היו מסתכלים על האסירים, בוחרים אחד בקורבן, ואז מענים ומשפילים אותו כדי לשבור את המורל של שאר האסירים.

מתוך עדותו של ח'אלד אבו ערה, בן 24, תושב עכאבה שבמחוז טובאס. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות)

התחיל סבב של התעללות. הם הורו לנו לשיר ולחזור אחריהם על המשפט "עם ישראל חי". דרשו מכל אחד מאיתנו, לפי תור, לומר את זה. מי שסירב חטף מכות. אני סירבתי ואז אחד החיילים דחף לי את הראש שלי למטה בין שני הכיסאות והכה אותי על הגב והראש. אחרי זה הוא אמר לי לחזור אחרי על המשפט, והמשיך ללחוץ לי על הראש. הוא עבר בכל פעם למישהו אחר ואז חזר אליי. הם אמרו לנו שלוקחים אותנו לעזה כדי להרוג אותנו שם.

הם העמידו אותי, ומתחת לכיסוי ראיתי שהם עוטפים אותי בדגל ישראל ומצלמים אותי.

[...] בדרך, התחילה "המסיבה": "עם ישראל חי", צעקות, "אתם תמותו בעזה". הכו אותנו, קיללו אותנו. צילמו אותנו, הבנתי את זה כשאחד מהם הרים לי את הראש וכיוון אותו לטלפון הנייד שלו, כדי להצטלם איתי; הוא הרים את הכיסוי מעל העיניים שלי, ודרש ממני להגיד את המשפט הזה. סירבתי, והוא התחיל להכות אותי כמו קודם.

[...] הם גם העמידו אותי, ומתחת לכיסוי ראיתי שהם עוטפים אותי בדגל ישראל ומצלמים אותי. אחר כך אחד מהם כרך לי את הזרוע על הצוואר, דחף לי את הראש למטה ורץ איתי בחצר. חייל אחר צילם את זה בווידיאו. הם העמידו פנים שהם מצלמים סצנה של חטיפה בסרט. שמעתי את החיילים צוחקים ומבקשים אחד מהשני לצלם.

מתוך עדותו של מוחמד סרוו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

ב. מניעת שינה

לפי העדויות, מניעת שינה הייתה פרקטיקה נוספת שננקטה על ידי רשויות בתי הכלא כחלק אינטגרלי ממסכת ההתעללות היומיומית שעברו האסירים. בחלק מהמקרים, התאורה בתאים דולקת במשך כל שעות הלילה, במקרים אחרים הסוהרים משמיעים מוזיקה רועשת או צלילים צורמים כדי למנוע מהאסירים לישון, מעשים המגיעים לעיתים לכדי עינויים של ממש. מניעת שינה לפרקי זמן ממושכים הוכרה זה מכבר על ידי גופים בינלאומיים שונים ובאמנות בינלאומיות כהתעללות העלולה להגיע לכדי עינויים.⁹³ מהעדויות עולה כי השימוש המכוון במניעת שינה נמשך לאורך ימים ושבועות והביא לפגיעה קשה בזכויות העצור לשלמות גופו, נפשו ובריאותו.⁹⁴

93 כך למשל, הוועדה נגד עינויים של האו"ם המוסמכת לפרש את אמנות זכויות האדם ביקרה את בית המשפט העליון בהתייחס לפסק דינו בעניין בג"ץ העינויים (1999) שצוין לעיל (ע"ש 67), כי כדי למלא את חובתו בהקשר לאמנה נגד עינויים היה עליו לאסור הפעלת אמצעים שהם עינויים כמו מניעת שינה. Committee against Torture, Summary record of the 496th meeting: Israel, U.N. Doc. CAT/C/SR.496, para 45.

94 ראו בג"ץ העינויים עמ' 839-840.

גם לישון לא נתנו, רק שלוש שעות בלילה. בשלושת הימים האחרונים לא נתנו לי לישון לא ביום ולא בלילה. החיילים היו שרים בערבית ומשמיעים שירים בערבית כדי שלא אוכל להירדם. אז ממש הרגשתי שאני משתגעת.

מתוך עדותה של שיימאא אבו ג'יאב-אבו פול, בת 32, תושבת מחנה הפליטים ג'באליא.
[הוחזקה בבתי הכלא ענתות ודמון | לעדות המלאה](#)

כדי למנוע מאיתנו לישון, הם השמיעו ברמקולים במשך שעות צעקות, קללות וכל מיני צפצופים ורעשים מטרידים אחרים וגם את ההמנון הישראלי. זה נמשך ככה עד דצמבר ואז הם הפסיקו עם זה. התאורה פעלה בתאים כל הלילה, עד חודש ינואר 2024, וגם זה הקשה עלינו מאוד לישון. ואז בינואר הם ניתקו לגמרי את החשמל בתאים, והיה די חשוך ביום וחושך מוחלט בלילה.

מתוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם.
[ריצה עונש מאסר מאז 2003, הוחזק בכלא הנגב \(קציעות\) | לעדות המלאה](#)

באגף הזה הפעילו מוזיקה רועשת כל הלילה. שירי ראפ, ורוב הזמן את השיר "עם ישראל חי". הם קיללו את האימהות שלנו ברמקולים [...]. הנהלת בית הסוהר השאירה את האורות דולקים במשך כל הלילה. כיביתי את האור בתא כי לא הצלחנו לישון. בספירת הבוקר, הקצין שאל מי כיבה את האור ואז הוא ועוד סוהרים נוספים הכו אותי ואת שאר האסירים בראש ואז הם יצאו.

מתוך עדותו של ע.ה., מחוז חברון | לעדות המלאה

**לא ידעתי
 מה השעה
 או מה התאריך.
 לא היה לי
 אף אחד לדבר
 איתו. כמעט
 השתגעתי שם.**

למחרת הגיעו שני סוהרים ולקחו אותי לתא בשטח של 1.5 מטר מרובע, שלא היו בו שירותים. הייתי בתא הזה לבדי יותר משלושה חודשים [...]. האור בתא דלק 24 שעות ביממה, ואיבדתי את תחושת הזמן. לא ידעתי מה השעה או מה התאריך. לא היה לי אף אחד לדבר איתו. כמעט השתגעתי שם.

מתוך עדותו של מ.א., מחוז חברון | לעדות המלאה

ג. אלימות במהלך העברות ונסיעות

נוכח הסבירות הגבוהה לפגיעה באסירים ולהפרת זכויותיהם במהלך הובלתם ממקום למקום, עוגנו במשפט הבינלאומי הוראות שנועדו להבטיח את שלומם של האסירים במהלך הנסיעה. באמנת ג'נבה הרביעית נקבעו הוראות ספציפיות הנוגעות להעברת עצורים, ובמרכזן החובה לכבד את כבוד האדם שלהם והחובה המפורשת להימנע מפגיעה פיזית בעצירים במהלך פרקי זמן אלה.⁹⁵

מהעדויות עולה שאלימות קיצונית ננקטת במהלך העברתם של אסירים ממקום למקום: בין בתי הכלא השונים, באזורי ההמתנה בכלא (המכונים גם "מעברים") המשמשים כתחנות ביניים לפני קליטה או לפני יציאה ממתקן הכליאה, ולעיתים גם במעבר בין אגפים ואזורים שונים בבית הסוהר עצמו.⁹⁶ בחלק מהמקרים חיילים מלווים את האסירים, ובמקרים אחרים אנשי יחידת נחשון של שב"ס, המופקדת רשמית על שינוע אסירים ברחבי ישראל והגדה.

פרקי זמן אלה מתנהלים במעין "שטח הפקר", לרוב מחוץ לכותלי הכלא והרחק מעין מצלמות המעקב. האסירים מובלים כשהם אזוקים בידיהם, ברוב המקרים גם ברגליהם, וכשעיניהם מכוסות. הם אינם יודעים לרוב להיכן הם מועברים או כמה זמן תיארך הנסיעה.

**הם הכריחו אותי
ללכת לפניהם,
כשהם מכוונים
אלי את הנשק
שלהם. חשבתי
שאולי הם הולכים
להרוג אותי.**

נשארתי באותו תא עד 1 בנובמבר, ואז לקחו אותי ועוד 49 עצורים אחרים לתא המתנה בשביל העברה. זה היה מסע קשה. היינו אזוקים בידיים וברגליים, ואנשי יחידת נחשון שליוו אותנו שיסו בנו את הכלבים שלהם, הכו אותנו עם אלות, בעיקר בגב וברגליים, וכל הזמן קיללו והעליבו את מנהיגי חמאס וכו'. בתא ההמתנה גם התייחסו אלינו באופן משפיל ומשם לקחו אותנו לאוטובוס. כל הסיפור הזה, מרגע שהוציאו אותנו מהתאים ועד שהעלו אותנו

על האוטובוס נמשך מ-6:00 בבוקר ועד 11:00. כלומר חמש שעות של השפלה, התעללות ומכות בלתי-נסבלות ללא הפסקה [...] אחרי בערך שלוש שעות של נסיעה קשה ומעייפת, הגענו לכלא נפחא. הורידו אותנו מהאוטובוס, ובדרך לתאים היחס היה דומה לזה שקיבלנו בכלא עופר. שיסו בנו כלבים וחטפנו מכות קשות ועלבונות.

[...] באותו יום, בשעה 16:00, קראו פתאום בשם שלי. לא אמרו לי שישחררו אותי, אז רצו לי בראש כל מיני מחשבות, למשל שהם הולכים לקחת אותי לבידוד. שניים מהסוהרים התנפלו עליי בלי שום סיבה והרביצו לי במשך 30 דקות, עד שאיבדתי את היכולת לזוז. אחר כך לקחו אותי לרכב העברה והכניסו אותי לכלוב שנמצא בתוכו. הייתי אזוק באופן הבא: אזיקים מברזל על הרגליים, אזיקים על הידיים, אזיקים בין

⁹⁵ ראו סעיף 127 לאמנת ג'נבה הרביעית הקובע בין היתר כי: "The transfer of internees shall always be effected humanely".

⁹⁶ ראו למשל.

הידיים והרגליים. צורת האיזוק הזו כופפה לי את הגב וזה כאב. אבל הכי גרוע היה הפחד. לא ידעתי לאן לוקחים אותי. הנסיעה נמשכה הרבה זמן, אני לא יודע כמה, כי איבדתי את היכולת להעריך זמן. הגענו לאזור חשוק. הורידו אותי מהרכב והורידו לי את האזיקים; הם הכריחו אותי ללכת לפנייהם, כשהם מכוונים אליי את הנשק שלהם. חשבתי שאולי הם הולכים להרוג אותי, כי אף אחד לא יודע מה קורה איתי ויהיה קל מאוד לטעון שירו בי כי ניסיתי לברוח. הם הוליכו אותי ימינה ושמאלה. הלכנו בערך 500 מטרים. הם הובילו אותי למחסום, ואחר כך גיליתי שזה מחסום א־ד' אהרייה.

מתוך עדותו של מוחמד סרוו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

הגענו לאגף ג' [בכלא הנגב]. זאת הייתה קטסטרופה. שוב הכריחו אותנו לצאת מהפוסטה [רכב להסעת עצורים] באותה דרך, לעבור בפתח צר, ואז התחילו שוב המכות עם אלות עץ גדולות. היו שם הרבה סוהרים שהכו אותנו והם הפילו בכוונה חלק מהאסירים על הקרקע. פגשתי אחר כך באגף שניים מאלה שהפילו אותם. לא היה חלק בגוף שלהם שלא דימם, ממש ירד להם דם מכל מקום. היה גם אסיר אחד מטובאס ששברו לו את יד ימין. אני ועוד שניים היינו האחרונים לצאת מהפוסטה. עד אז בכל פעם שניסיתי לצאת הם בחרו במישהו אחר. כשאחד מהסוהרים סימן לי להתקדם, התקשיתי לעבור בפתח בגלל שהתכופתי מאוד לפי ההוראות שלהם. שמעתי מישהו אומר בעברית (שאני מבין היטב) "תהרוג אותנו", ואז הם לקחו אותי חזרה לתוך הפוסטה וכולם הרביצו לי עם אלות. ניסיתי להגן על עצמי עם הידיים, ואז אחד הסוהרים אמר כמה פעמים שאני מרים ידיים כי אני רוצה לתקוף אותנו. הבנתי שהם רוצים שאנסה להרביץ למישהו כדי שיוכלו להרביץ לי עוד יותר, אבל נזהרתי לא להגיב בשום צורה.

מתוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם. ריצה עונש מאסר מאז 2003, הוחזק בכלא הנגב (קציעות) | לעדות המלאה

**אחד הסוהרים
דרך עם הנעליים
שלו חזק על
אזיקי הברזל
שהיו לי על
הידיים – צרחתי
מרוב כאב.**

הסיעו אותנו לבית המעצר אוהלי קידר ליד באר שבע. אנשי יחידת נחשון ליוו אותנו עם כלבים שניסו לתקוף אותנו ואנשי היחידה קיללו אותנו ["דאעש", "כלבים"] ולגלגו עלינו. הם גם בעטו בי. באוהלי קידר הורידו אותנו ואז תקפו אותנו בנקודה שלא גלויה למצלמות. נתנו לי אגרופים בחלקים שונים בגוף ואז הושיבו אותי על הקרקע ואחד הסוהרים דרך עם הנעליים שלו חזק על אזיקי הברזל שהיו לי על הידיים – צרחתי מרוב כאב.

מתוך עדותו של פיראס חסאן, בן 50 ואב לארבעה, תושב הינדאזה, שבמחוז בית לחם. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות) | לעדות המלאה

מאז תחילת המלחמה נחשפו מספר מקרי מוות של עצירים פלסטינים במהלך הובלתם מרצועת עזה לישראל או לחקירה בתוך ישראל, ככל הנראה בעקבות תקיפות חוזרות ונשנות מצד החיילים שהופקדו על העברתם.⁹⁷

ד. אלימות מינית

האיסור לנקוט אלימות מינית נגזר מאיסור העינויים ומהחובה להגן על כבוד האדם של האסירים. סעיף 27 **לאמנת ג'נבה הרביעית**, הקובע את החובה להגן – בכל עת – על כבוד האדם של האסיר, פורש על ידי הטריבונל הבינלאומי הפלילי ליוגוסלביה בעניין **Delalic**, שקבע כי החובה להגן על כבוד האדם טומנת בחובה את האיסור לנקוט אלימות מינית.⁹⁸

למושג "אלימות מינית" ניתנה במשפט הבינלאומי פרשנות מרחיבה. כך, הטריבונל הפלילי בעניין **רואנדה** קבע בעניין **Akayesu** כי אלימות מינית יכולה להתבטא בין השאר גם בהשפלה או בביזוי שנעשה על רקע מיני. עוד נקבע כי מעשים אלה עלולים להגיע לכדי עינויים כמשמעותם במשפט הבינלאומי,⁹⁹ הגדרה שאומצה גם במקרים נוספים.¹⁰⁰

איסור דומה ניתן למצוא גם **באמנת רומא**, הקובעת כי אלימות מינית המבוצעת באופן שיטתי כלפי אוכלוסייה אזרחית כמוה כפשע נגד האנושות.¹⁰¹ כמו כן, נקבע בסעיף 54 לאמנה¹⁰² כי במסגרת מילוי תפקידו, על התובע הפלילי של בית הדין להעניק תשומת לב מיוחדת לפשעים או לעבירות מהסוג האמור.

עדויות שונות חשפו שימוש חוזר באלימות מינית בדרגות חומרה שונות שננקטה מצד חיילים או סוהרים כלפי עצורים פלסטינים כאמצעי ענישה נוסף. העדים תיארו מכות באיברי המין

97 ראו למשל **כאן**; ובנוסף ראו גם **כאן**.

98 (Prosecutor v Zdravko Mucic aka 'Pavo', Hazim Delic, Esad Landzo aka 'Zenga', Zejnil Delalic (Trial Judgment) [1998] Int Crim Trib Former Yugosl ICTY IT-96-21-T Para 476).

The Prosecutor v Jean-Paul Akayesu (Trial Judgment) [1998] International Criminal Tribunal for Rwanda, 99 Trial Chamber I ICTR-96-4-T, Int Crim Trib Rwanda ICTR96-4-T para 688.

100 הגדרה זו אומצה במקומות אחרים. וראו The Akayesu Trial Chamber's definition of sexual violence was affirmed by the Trial Chamber in Musema: The Prosecutor v Alfred Musema (Trial Judgment) [2000] International Criminal Tribunal for Rwanda, Trial Chamber I ICTR-96-13-A, Int Crim Trib Rwanda ICTR-96-13-A para 965; See also Catharine A. MacKinnon, "ICTR's Legacy on Sexual Violence: The Recognition of Rape as an Act of Genocide: Prosecutor v Akayesu," *New England Journal of International and Comparative Law* 211, (2007): 14.

Article 7(1)(g) of the Rome Statute; see also: Office of The Prosecutor Policy On Gender-Based Crimes, 101 "Crimes involving sexual, reproductive and other gender-based violence" (2023).

Article 54(1)(b) of the Rome Statute; see also: Office of The Prosecutor Policy On Gender-Based Crimes, 102 "Crimes involving sexual, reproductive and other gender-based violence" (2023).

ובשאר חלקי גופם של אסירים עירומים; שימוש בכלי מתכת ובאלות כדי להסב כאב באיברי המין; צילום אסירים בעודם עירומים, אחיזה באיברי מינם וביצוע חיפוש בעירום מלא לצורך ביזוי והשפלה. העדויות חושפות גם מקרים של אלימות ותקיפה מינית קבוצתית שבוצעה בצוותא על ידי קבוצה של סוהרים או חיילים. עדות אחת חמורה במיוחד, אשר נביא כאן בהרחבה, מספרת על נסיון למעשה סדום שבוצע בעצור פלסטיני בידי כמה סוהרים. בעדויות אחרות הופיעו גם כן אזכורים לאירועים מסוג זה.

הפשיטו אותי כמו את שאר האסירים, ואז זרקו אותי על האסירים האחרים. אחד מהם הביא גזר וניסה לדחוף לי אותו לפי הטבעת.

ביום ראשון, 29.10.23, בסביבות 18:00, שפכנו קצת מים על רצפת התא כדי לנקות אותו, וביקשנו מאחד הסוהרים מגב. יצא שבדיוק אז אנשי יחידת כת"ר פשטו על האגף. הם הגיעו לתא מספר 10 והכו קשות את האסירים שם ואז אחד מהם, שהיה רעול פנים, הציץ בחלון של דלת התא שלנו וראה את המים על הרצפה. הוא אמר, "שפכתם מים כדי שנחליק".

הוא הורה לנו בצעקות לגשת אליו אחד אחרי השני, ולכל אחד הם אזקו את הידיים מאחור עם אזיקוני פלסטיק ואז גררו אותנו בכוח למסדרון. שמעתי מהתא את הבכי והצרחות של העצירים שנלקחו לפניי והובו. אני נשארתי אחרון בתא ורעדתי מפחד.

ואז לקחו אותי. שניים מאנשי היחידה גררו אותי בכוח מהתא למסדרון ומשם לחדר ששימש עד 7 באוקטובר כחדר אוכל. בדרך הם קיללו את אימא שלי ואת האחיות שלי. כשהגעתי לחדר האוכל ראיתי שם את שאר האסירים מהתא שלי. כולם היו עירומים לגמרי ומדממים. זרקו אותם אחד על השני. אנשים בכו וצעקו והסוהרים צרחו עליהם וקיללו אותם ואת האימהות שלהם. הם הכריחו גם אותנו לקלל את האימהות שלנו, את חמאס ואת סינוואר. הם גם הכריחו אותנו לנשק את דגל ישראל ולשיר את ההמנון הישראלי.

רעדתי מפחד ואז הם התנפלו עליי. אחד מהם נתן לי סטירה והשני ירק לי בפנים ואמר לי בערבית: "יחיא סינוואר ימות". הם הורו לי לחזור על מה שהוא אמר. שניים מהם הפשיטו אותי כמו את שאר האסירים, ואז זרקו אותי על האסירים האחרים. אחד מהם הביא גזר וניסה לדחוף לי אותו לפי הטבעת. בזמן שהוא ניסה לדחוף את הגזר, חלק מהאחרים צילמו אותי בטלפונים הניידים שלהם. צרחתי מכאב ומאימה. זה נמשך ככה בערך שלוש דקות.

אחר כך הם צעקו עלינו שיש לנו שתי דקות להתלבש ויצאו. הרגשתי שבור מבפנים. בזמן שהתלבשתי זלגו לי דמעות מהעיניים. עברו לי מחשבות איומות בראש. אחר כך הם החזירו אותנו לחדר. כשחזרנו לתא היינו עדיין בהלם, בכינו בשקט. אף אחד לא דיבר, לא היינו מסוגלים להסתכל אחד על השני. שאלתי את עצמי "מה קרה, למה זה קורה לנו?"

מתוך עדותו של ע.ה., במחוז חברון | לעדות המלאה

הובילו אותנו לחדר שהיו מפוזרים בו הרבה בגדים, נעליים, טבעות ושעונים. הפשיטו אותנו לגמרי, היינו צריכים להוריד אפילו את התחתונים. ערכו עלינו חיפוש עם גלאי מתכות ידני והכריחו אותנו לפשק רגליים ואז לשבת בחצי כריעה. אחר כך התחילו להרביץ לנו עם המכשיר באיברים פרטיים. המכות נחתו בלי הפסקה. אחר כך ציוו עלינו להצדיע לדגל ישראל – שהיה תלוי על הקיר.

כשאחד מהם הורה לי להצדיע לדגל סירבתי. ואז שניים מיחידת כת"ר הרביצו לי בכל הגוף. אחד נתן לי ברכייה בבטן. נפלתי והקאתי ואז השני בעט בי במקום פרטי בגוף. היו לי כאבים נוראיים [...] כשהם הפסיקו את המכות התחלתי להתלבש, אבל אחד הסוהרים הכה אותי בכל פעם שלבשתי עוד פריט לבוש. כשלבשתי את הז'קט הוא שאל אם המכות הספיקו לי.

מתוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם.
ריצה עונש מאסר מאז 2003, הוחזק בכלא הנגב (קציעות) | [לעדוּת המלאה](#)

ואז אחד הסוהרים תפס אותי באלימות בצוואר והוליך אותי לחדר המתנה, במרחק של 500 מטרים מהתא. בדרך חטפתי מכות בגב, קללות והשפלות והרגשתי שאני עלול לאבד את ההכרה [...] זרקו אותי בחדר ההמתנה, שהיה מטונף, יחד עם עוד שני עצירים. משם לקחו אותי אחר כך לחיפוש בעירום. הפשיטו אותי כשהעיניים שלי היו עדיין מכוסות ותוך כדי כך הכו אותי. הם אמרו לי, "אתה חמאס", והכו אותי בחלקים שונים של הגוף כשהייתי עירום לגמרי.

מתוך עדותו של אשרף אל-מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון.
הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | [לעדוּת המלאה](#)

כשניסיתי להתרחק מהכלב, הסוהר בעט לי חזק ברגליים וסוהר אחר תפס אותי באשכים.

הכניסו אותנו לחדר המתנה קטן מאוד וריק. היינו שם 13 אנשים וישבנו בצפיפות במשך שעות ארוכות. אחר כך הסוהרים התחילו להוציא אותנו אחד אחד למשרד של סגן המנהל. עשו על כולנו חיפוש משפיל בעירום, ואז הגיעו אנשי יחידת נחשון, שמתמחה בהעברת אסירים.

[...] לקחו אותנו לאוטובוס, ובדרך אחד הסוהרים דחף אותי בכוח ונחבטתי באסיר אחר שהיה לפניי. לא יכולתי לומר לו

כלום כי נאסר עלינו לדבר אחד עם השני. כל אחד מאנשי היחידה החזיק אסיר ואחד נוסף החזיק כלב ונתן לו לתקוף אותנו. לכלב היה רסן ממתכת, והסוהר שחרר לו בכל פעם רצועה ואז משך אותו בחזרה. זה היה מפחיד מאוד. בכל פעם שניסיתי להתרחק מהכלב, הסוהר בעט לי חזק ברגליים וסוהר אחר תפס אותי באשכים ודחף אותי קדימה בכוח תוך קללות. כעסתי מאוד והרגשתי מושפל מאוד מול האסירים האחרים.

מתוך עדותו של ת'אאיר חלאחלה, בן 45 ואב לארבעה, תושב ח'אראס שבמחוז חברון.
הוחזק בבתי הכלא עופר ונפחא | [לעדוּת המלאה](#)

.5

שלילת תנאי מחיה מינימליים

5.

שלילת תנאי מחיה מינימליים החובה לספק תנאי מחיה הולמים במשפט הבינלאומי

החובה לספק תנאי מחיה הולמים במהלך המעצר או המאסר מעוגנת בכמה אמנות בינלאומיות, שהמשותף לכולן הוא עיגון איסור מפורש לנקוט עינויים וענישה אכזרית או בלתי־אנושית. **האמנה הבינלאומית בדבר זכויות מדיניות ואזרחיות** (1976), אשר נכנסה לתוקף בישראל בשנת 1992, מעגנת את האיסור הכללי לנקיטת עינויים וענישה אכזרית או בלתי־אנושית, ומטילה על המדינות החתומות חובה לנהוג באנשים שחירותם נשללה "ברוח אנושית ומתוך התחשבות בכבודו העצמי של האדם".¹⁰³

מסמך האו"ם בדבר **כללים הקובעים סטנדרטים מינימליים לטיפול באסירים** מסדיר את מכלול ההיבטים הנוגעים לאוכלוסיית הכלואים ומטיל חובה עקרונית להבטיח שהענישה אינה אכזרית או מבזה. המסמך מפרט את זכויות הכלואים ואת החובות המוטלות על המדינות בהתייחס לסטנדרטים הבסיסיים הנדרשים כדי להבטיח תנאי כליאה מינימליים. כללים אלה אומצו ואושרו על ידי העצרת הראשונה של האו"ם עוד בסוף שנות החמישים של המאה הקודמת.¹⁰⁴ בשנת 2015 שונה שמם של הכללים הללו, המוכרים היום כ"כללי מנדלה" (The Nelson Mandela Rules). בין השאר, הם מטילים את החובה לספק אמצעים הולמים לשמירה על **היגיינה וניקיון**; החובה לספק **מזון מוכן, איכותי** בעל ערך תזונתי בכמות סבירה ובתדירות מוגדרת; החובה לספק **מי שתייה** בכל עת; הזכות **למיטה ולסדינים נקיים**; החובה לספק **ביגוד מותאם** והחובה לספק **בגדים נקיים** ובכמות הנדרשת; החובה לאפשר לכלואים שעת התאווררות מחוץ לתא לצורך פעילות גופנית ושמירה על בריאותו של האסיר מעוגנת גם היא.

לצד הוראות אלה ונוסף עליהן, חלות על העצורים והאסירים הפלסטינים, כתושבים מוגנים תחת כיבוש, גם הוראות מתוקף המשפט ההומניטרי, כפי שצוין לעיל. **אמנת ג'נבה הרביעית** קובעת כמה חובות וכללים הנוגעים לתנאי המחיה שעל המדינה לספק לתושבים מוגנים שהיא עוצרת ומחזיקה במשמורתה.¹⁰⁵

103 סעיף 10 (ו) לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות מדיניות ואזרחיות.

104 הכללים אומצו על ידי העצרת הראשונה של האו"ם בשנת 1955, **ואושרו ביולי 1957**.

105 ראו אמנת ג'נבה הרביעית, שבסעיף 49 קובעת איסור מוחלט של העברה כפויה של התושבים המוגנים מהשטח הכבוש לשטח המדינה הכובשת. לצד זאת, גם בדין המקומי קיימות הוראות באשר לתנאי החזקה ומחיה של אסירים המצויים אצלה במשמורת – הוראות סעיף 9 לחוק המעצרים והתקנות מכוחו, בין היתר – הזכות ל"שעת טיול" והליכה באוויר הפתוח מדי יום; מיטה, מזון ושמיכות נקיות; מערכת בגדים להחלפה; מגבת ואמצעי היגיינה בסיסיים; טיפול רפואי הולם במידת הצורך; מקלחת שמופרדת מהשירותים והכיור; תנאי תאורה ואוורור סבירים בתא; מרחב מחיה הולם ועוד. בסעיף 10 לפקודת בתי הסוהר נקבע כי **אסיר יוחזק בתנאים הולמים שלא יהיה בהם כדי לפגוע בבריאותו ובכבודו**. בית המשפט קבע כי **מדובר בזכות יסוד בסיסית מובנת מאליה** (בג"ץ 221/80 דרוויש נ' שב"ס, 1980). במסגרת תיקון לפקודה משנת 2012, הוגדרו בחוק תנאים הולמים: תנאי תברואה ראויים; תנאים המאפשרים שמירה על ניקיון אישי; מיטה, מזון ושמיכות; תנאי תאורה ואוורור סבירים.

החובות החלות על ישראל בכל הנוגע לאספקה של תנאי מחיה הולמים רלוונטיות לפלסטינים העצורים ב"מעצר מנהלי", לעצורים במסגרת הליך פלילי ולאסירים שכבר הורשעו.¹⁰⁶ בהקשר זה ולצד סעיף 32 לאמנת ג'נבה הרביעית, האוסר באופן גורף עינויים או כל גרימה מכוונת אחרת של סבל לתושבים מוגנים, נקבע בסעיף 37 כי תושבים מוגנים העומדים בפני הליך פלילי זכאים להיות מוחזקים בתנאים אנושיים וליהנות מיחס אנושי.¹⁰⁷

כפי שיוצג להלן, עולה ממכלול העדויות כי מדינת ישראל מפירה באופן בוטה ושיטתי את חובותיה על פי המשפט הבינלאומי ונוקטת אמצעים אסורים: מניעת שינה, חשיפה לקור קיצוני, מניעת מזון ומקלחת, הרעבה, שלילת מי שתייה ותנאי היגיינה שאינם ראויים לבני אדם ומביאים להפצת מחלות. כל אלה עולים לכדי יחס אכזרי ובלתי־אנושי האסור על פי כל האמנות שהוזכרו לעיל.¹⁰⁸

א. העדר טיפול רפואי ומניעתו

מספר הוראות בדין הבינלאומי, ובהן אמנת ג'נבה הרביעית, קובעות את החובות המוטלות על מדינה לספק לאסירים טיפול רפואי הולם, בדיקות רפואיות שגרתיות ואת התרופות שהאסירים נזקקים להן.¹⁰⁹ סעיף 24 למסמך האו"ם בדבר עקרונות להגנה על בני אדם הנתונים במעצר או כליאה – Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Imprisonment or Detention קובע את הזכות לקבלת טיפול רפואי במאסר ככל שיש בו צורך, לצד החובה לבצע בדיקות רפואיות בעת הליכי קליטת העצור או האסיר במתקן כליאה חדש.¹¹⁰ גם ב"כללי מנדלה" ישנה התייחסות לתנאי הכליאה והם קובעים בין היתר את החובה לעמוד בסטנדרטים בריאותיים ולשמור על בריאותו של האסיר.

הפקודה מתייחסת גם לציווד, למזון ולטיפול רפואי (באלה נעסוק בהרחבה בפרקים הבאים). בתקנות בתי הסוהר (תנאי מאסר) הוגדרו היבטים ספציפיים: חלון בתא המאסר או אמצעי אוורור חלופי בתא שאין בו חלון; שירותים וכיור בתא, כאשר השירותים מופרדים מחלק המגורים בתא לשמירה על פרטיות; מקלחת בנפרד מהשירותים; מקלחת המספקת מים חמים מדי יום; תאורה המאפשרת קריאה; שולחן מדפים ומושבים בכל תא; אספקת סבון ונייר טואלט בכמות סבירה; כביסת מצעים בתדירות המבטיחה את ניקיונם. (נדון בבג"ץ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' השר לביטחון פנים ואח').

106 ראו כלל 76 וכלל 37 לאמנת ג'נבה הרביעית.

"Protected persons who are confined pending proceedings or serving a sentence involving loss of liberty, shall during their confinement be humanely treated".¹⁰⁷

108 לאחר שבחודש דצמבר 2023 נחשף בתקשורת כי העצורים במתקן שדה תימן מוחזקים במתחמים מגודרים, בעיניים מכוסות ובידיים אזוקות לאורך רוב שעות היממה, התקבל עדכון מצה"ל שלפיו הוועדה המוסמכת תבחן את תנאי הכליאה, את דרכי הטיפול בכלואים, את ניהולם התקין של מתקני הכליאה ואת התאמתם להוראות הדין ולכללי המשפט הבינלאומי. [ראו הארץ](#).

109 כן, סעיף 9 לאמנת ג'נבה הרביעית מחייב לאפשר גישה לבדיקות רפואיות ולטיפול רפואי. כמו כן, סעיף 92 לאמנה קובע כי ייערכו בדיקות רפואיות שגרתיות לפחות פעם בחודש, ובהן רופא יבדוק את מצבם הבריאותי של האסירים, ובכלל זה את מצבם התזונתי, אם הם סובלים ממחלות כלשהן ואם הם מקבלים טיפול רפואי נאות. על פי סעיף 76, החובה לספק טיפול רפואי חלה לגבי עצירים ואסירים כאחד, עצורים מנהליים ותושבים מוגנים המרצים עונש מאסר בגין עבירה בפלילים.

110 מסמך עקרונות ההגנה על בני אדם אושרר בשנת 1988.

ישראל אחראית ומחויבת לשמירה על בריאותם של כלל האסירים הנמצאים במשמורת. למרות חובה זו, עדים רבים סיפרו כי הסוהרים וצוותי הרפואה במתקני המעצר ובבתי הכלא נמנעו, ואף סירבו, להעניק לאסירים הפלסטינים טיפול רפואי חיוני, גם כאשר הדבר נדרש לשם הצלת חיים. עדים שונים ציינו שצוותי הרפואה טענו בפניהם שהם פועלים על פי ההנחיות שקיבלו.

אדישות והזנחה פושעת

קלות הדעת והאכזריות המאפיינים את היחס של הנהלת בתי הסוהר והסוהרים ולא פחות מכן של הצוותים הרפואיים כלפי חייהם ובריאותם של העצורים המוחזקים במשמרות, קיבלו ביטוי מובהק בעדויות האסירים. למעט מקרים ספורים, הסוהרים וכן החובשים והצוותים הרפואיים בחרו להעלים עין במקרה הטוב, ובמקרה הפחות טוב לתת יד ולשתף פעולה במניעת טיפול רפואי.

כל הטיפולים הרפואיים שנהוג היה לתת בכלא גם נפסקו. הם אפילו ניסו לסחוט מאסירות שנזקקו לטיפול מידע על התוכניות של האסירות למחות נגד מדיניות הענישה בכלא בתמורה לטיפול.

מתוך עדותה של נ.ח., תושבת מזרח ירושלים | לעדות המלאה

בגלל המכות, לא יכולתי לדבר, רק ללחוש באוזן של העצירים האחרים. קמתי מהמיטה רק כדי ללכת לשירותים, וכדי להגיע לשם נעזרתי בעציר אחר. לא יצאתי מהתא ולא עישנתי. במשך כל השבוע הזה במתקן המעצר בעציון הם סירבו לאפשר לי להיבדק אצל רופא או לתת לי טיפול רפואי כלשהו.

מתוך עדותו של ע.א., מחוז חברון | לעדות המלאה

היו אומרים לי "הוא עדיין נושם" ואני הייתי מחזיר את האסיר פנימה בלי טיפול.

מהתא שלנו יכולתי לשמוע את הצרחות של אסיר אחר – לדברי האסירים מהעיירה בירקין – שהיה בתא שליידנו. הוא היה צורח מכאב ואף אחד לא טיפל בו. הייתי מביא אסירים חולים עד לדלת התא, חלקם ממש מחוסרי הכרה, כדי שיטפלו בהם. [הסוהרים] היו אומרים לי "הוא עדיין נושם", ואני הייתי מחזיר את האסיר פנימה בלי טיפול. ניסיתי לנצל את העובדה שאני מדבר אנגלית כדי לבקש מהם דברים עבור האסירים, אבל הם לא יודעים מה זה אנושיות.

מתוך עדותו של ח'אלד אבו ערה, בן 24, תושב עכאבה שבמחוז טובאס. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות)

כשמישהו חלה הוא לא קיבל טיפול. מדי פעם הגיע חובש ושאל את האסירים על הכאבים שלהם ועל מחלות, אבל הוא לא באמת בדק אותנו. הוא רק דיבר איתנו דרך פתח קטן בדלת התא, שואל את האסיר "מה יש לך?" ואז מציע לו לשתות מים או נותן לו כדור אקמול. בשבוע או בעשרת הימים האחרונים של המעצר שלי, החובש לא הגיע בכלל.

מתוך עדותו של מוחמד סרוור, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

בעדות אחרת תיאר עציר חולה סוכרת כיצד נמנע ממנו טיפול רפואי שעה שהצוות הרפואי היה מודע למצבו ולסכנת החיים הנשקפת לו מטיפול לקוי ומשיהוי במתן תרופות או משלילתן:

השתמשתי במשחת שיניים כדי להעלות קצת את רמת הסוכר בדם. בזמן שהייתי בנגב, השתתפתי בזום בדיון בערעור שהוגש בשמי, ועורך הדין הצליח לקצר לי את תקופת המעצר בחודשיים. ניצלתי את ההזדמנות והתלוננתי בפני השופט על מדיניות ההרעבה וההצמאה ועל מניעת התרופות והטיפולים. אמרתי לו שאני חולה היפוגליקמיה ושאני נאלץ לאכול משחת שיניים. הוא הופתע כששמע את זה. באמת השתמשתי במשחת שיניים כדי להעלות קצת את רמת הסוכר בדם. לא ממש אכלתי את זה, אבל הייתי שם בפה כדי לספוג מזה סוכר. בבית המשפט הוחלט שייקחו אותי למרפאה, ואחרי 3 ימים באמת לקחו אותי. כשהרופא ראה אותי עם פנים צהובות, במצב של תשישות וירידה חמורה במשקל, הוא התקשר מולי לקצין האחראי על הכלא ואמר שאם אשאר במצב כזה, החיים שלי יהיו בסכנה. אבל להנהלת הכלא לא היה אכפת. אחרי הביקור במרפאה הם גם הכו אותי. הרופא נתן לי תרופה לקיבה, ובנוגע לסוכרת הוא אמר שזה לא בסמכותו.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, תושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

במקרה אחר, הוחרמו תרופות מאסיר שהצליח בדרך כלשהי להביא אותן עימו כשנאסר.

ישבתי שם על החצץ עם שאר העצורים עד הערב ובמהלך הזמן הזה המכות נפסקו והתחדשו לסירוגין. החיילים לא נתנו לנו שום אוכל. ביקשתי מהם ללכת לשירותים והם אפשרו לי, אבל לצעירים לא. הם הותקפו בכל פעם שהעזו אפילו לזוז קצת. הרגשתי לפי תסמינים שאני מכיר שרמת הסוכר בדם שלי עולה, ושקצב הלב שלי מואץ. ביקשתי מהחיילים שיאפשרו לי לקחת תרופות שהבאתי איתי, אבל הם לא הסכימו.

פחדתי שהחיילים ינקמו בנו על מה שקרה בעוטף עזה ושלעולם לא אחזור הביתה. החיילים סירבו אפילו לתת לנו מים, ובגלל המצב הרפואי שלי, זה הפחיד אותי מאוד. לקראת הערב נעשה קר והרגשתי את הגפיים שלי מתחילות להירדם וכאילו הדם קופא לי בוורידים. בשעות הערב העבירו אותנו לבית המעצר "עציון" ברכב צבאי. הורידו אותנו בחצר עם חצץ גס ואילצו אותנו לכרוע עליו.

**פחדתי מאוד.
במהלך השעתיים
האלה ביקשתי
מהחיילים לתת
לי את המשאף
שהיה לי בתיק,
אבל הם סירבו וגם
לא הסכימו לתת
לי התרופה של
הסוכרת.**

במשך שעתיים אסרו עלינו לזוז. הברכיים כאבו לי מאוד. החיילים הסתובבו בינינו ודחפו אותנו באלימות. הרגשתי יובש בגרון וחולשה כללית, בגלל הצמא ובגלל שלא אפשרו לי לקחת תרופות. פחדתי מאוד. במהלך השעתיים האלה ביקשתי מהחיילים לתת לי את המשאף שהיה לי בתיק, אבל הם סירבו וגם לא הסכימו לתת לי התרופה של הסוכרת.

[...] באו ואמרו לי שלוקחים אותי למרפאה. ארבעה אנשי שב"ס ליוו אותי, אבל במקום למרפאה הם פתאום הכניסו אותי לחדר, דחפו אותי על הרצפה, הכו אותי ובעטו לי ברגליים. אחר כך הם החזירו אותי לתא בלי שבכלל ראיתי רופא. במשך כל התקופה הזאת קיבלתי פעם ביום כדור אחד לסוכרת, ואת שאר התרופות שאני צריך לא קיבלתי.

מתוך עדותו של אשרף אל-מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון.
הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | [לעדות המלאה](#)

במקרים שונים חובשים ואנשי צוות רפואי אף הודו בפני האסירים כי בהתאם להנחיות שקיבלו, נאסר עליהם להעניק לאסירים טיפול רפואי וטיפול תרופתי, אף אם מדובר בטיפול מציל חיים. השירות הרפואי היחיד שזכו לו העצירים היה ברוב המקרים מתן כדור אקמול ותו לא.

כך היה עד שפרצה המלחמה בעזה ב-7.10.23 ואז הנהלת הכלא הודיעה לנו שיש איסור להעניק טיפול רפואי לאסירים "ביטחוניים", חוץ מחולי סוכרת ויתר לחץ דם.

מתוך עדותו של עאטף עוואוודה, בן 53 ואב לשבעה, תושב דיר סאמת שבמחוז חברון.
הוחזק בבתי הכלא עופר, נגב (קציעות) ונפחא

החובש בא וניסה לבדוק דרך האשנב בדלת את הדופק של האסיר שאיבד הכרה. הוא התנצל בפנינו ואמר שאין תרופות, בית חולים או מרפאה. הוא נתן לי כדור אקמול והלך.

מתוך עדותו של ע.א., מחוז חברון | [לעדות המלאה](#)

האח אמר לנו שההנחיות החדשות הן שמקבלים טיפול רפואי רק למצבים מסכני חיים. לכן, לכל דבר הם נתנו רק אקמול. בתא שלנו לדוגמה, היו שבעה אסירים שסבלו מפריחה ופצעונים. הם כל הזמן התגרדו וסבלו מאוד אבל לא נתנו להם שום משחה או טיפול. היו אסירים שסבלו מסקביאס וגרדת.

מתוך עדותו של ס.ב., תושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

**בזמן הספירה
היה מגיע עם
הסוהרים חובש
שהביא כדור
אקמול אחד לכל
עשרת האסירים
שבתא.**

מאז 7 באוקטובר המרפאות הפסיקו לפעול. רק בחודש האחרון של המעצר שלי, פתחו שוב את המרפאה, אבל הרשו רק לשני אסירים ביום להגיע לשם, מתוך 1,300 אסירים באגף ג' שבו הייתי. ומדובר באנשים שלא קיבלו טיפול במשך חמישה חודשים. בזמן הספירה היה מגיע עם הסוהרים חובש שהביא כדור אקמול אחד לכל עשרת האסירים שבתא. כלומר, הטיפול בכל המחלות של כולם היה כדור אקמול אחד.

מתוך עדותו של ז.א., תושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

בגלל שבעציון לקחו לי את התרופות, ביומיים הראשונים בעופר לא היו לי. התחלתי להרגיש סחרחורת, חוסר שיווי משקל, והתקשיתי ללכת. ביקשתי מהסוהר להביא את התרופות שלי, והוא ענה לי בערבית: "תמות". דפקתי על דלת התא במחאה והגיעו קצין ואחות שאמרו לי שהם יביאו לי תרופות ומאוחר יותר הביאו לי. הם אמרו שרק חולי לב, יתר לחץ דם וסוכרת יקבלו תרופות.

מתוך עדותו של פ.ג., תושב מחוז חברון | לעדות המלאה

כריתת רגל בגין עינויים וטיפול רפואי לקוי

העדר טיפול רפואי ויחס בלתי-הולם לחולים הביא לא פעם לתוצאות מחרידות וגרם לפגיעות ארוכות טווח. דוגמא לכך מופיעה בעדות של אסיר שהוחזק במתקן המעצר הצבאי שדה תימן, ושפגיעות שספג מאלימות החיילים, מהתנאים הקשים שהוחזק בהם, טיפול לקוי, רשלנות ואדישות של צוות המתקן – הובילו לכריתת רגלו.

הובילו אותנו למקום שלדעתי היה מחסנים שהם הפכו למתקני מעצר. הם הכריחו אותנו לכרוע בתנוחת סגידה על האדמה עד שעות הערב. אחר כך לקחו אותנו למרכז חקירות [...] במהלך החקירה הם הרביצו לנו במקל ובעטו בנו, במיוחד באזור הגב והצוואר. היינו שם בערך 80 איש. הם השאירו אותנו עד השעה 12:00 בלילה באותה תנוחה, עירומים. מזג האוויר היה קר מאוד. [...] העלו את כולנו למשאית – בערך 80 איש בערימה, אחד על השני. אסור היה לזוז או לדבר. אם החיילים הרגישו

תנועה כלשהי הם הרביצו לנו. הרגשתי שהם פצעו אותי ברגל שמאל.

[...] אחר כך העבירו אותנו למשאית אחרת, קשרו את הידיים שלנו לאחור, ולקחו אותנו למרכז חקירות שהבנתי שהיה בישראל. הרגשתי חולשה ואיבדתי תחושה ברגליים אבל לא זזתי כדי שלא ירביצו לי [...] ביום הראשון במעצר היינו קשורים בידיים וברגליים כל היום, על חצץ. בלילה ישנתי רק שעתיים. כעבור יומיים הרגשתי כאב ברגל ונפיחות קלה. ביקשתי מהסוהר שיביא מישהו לבדוק לי את הרגל. הגיעה חיילת וצילמה את הרגל שלי, פעמיים, כדי להראות את התמונה לרופא. אבל לא החזירה לי תשובה. סבלתי מכאבים במשך שבוע, והיה לי חום גבוה. החיילים לקחו אותי במיניבוס לבית חולים במרכז החקירות ובדרך הם הכו אותי ברגל הפגועה עם אלות ועם הנשק שלהם, ודרכו לי על הרגליים. צרחתי מרוב כאב. החייל שאל אותי "איזו מהרגליים שלך פגועה?" והתחיל להרביץ לי ברגל הזאת חזק ובאכזריות. גם כשהורידו

"אתה צריך לבחור: הרגל שלך או החיים שלך. אתה צריך להחליט."

אותי מהמיניבוס הם המשיכו להרביץ על הרגל ועל הראש. התחילה לצאת מוגלה מהפצע [...] כשהגענו חיכיתי בערך שעתיים לרופא, על האדמה עם ידיים ורגליים אזוקות ועיניים מכוסות. ואז הושיבו אותי על המיטה והורידו לי את הבגדים כשהידיים והרגליים שלי עדיין אזוקות, והעיניים מכוסות. שמו לי חיתול. איבדתי שם את ההכרה. לא הרגשתי אפילו שבדקו אותי. כשהתעוררתי מישהו אמר לי "עשינו לך ניתוח כירורגי". העיניים שלי עדיין היו מכוסות. לא ידעתי אם מי

שמדבר איתי הוא רופא או חייל. לא מסרו לי שום פרטים על הניתוח. שאלתי אותם על מצב הרגל שלי, והם אמרו שטוב. נתנו לי משככי כאבים בווריד ועשו לי בדיקת סוכר. כעבור שלושה ימים עשו לי עוד ניתוח. אמרו לי שזה לניקוי וחיטוי הרגל.

סבלתי מכאבים חזקים והייתי מאוד רעב, אבל לא יכולתי להגיד כלום. נשארתי שם בערך עשרה ימים ורק החליפו לי חבישה, הסתכלתי מתחת לכיסוי העיניים וראיתי עצמות ותחבושת. אחר כך לקחו אותי באמבולנס, עם ידיים אזוקות ועיניים מכוסות. כמה חיילים עלו איתי לאמבולנס וכל הדרך הם הרביצו לי על הרגל הפגועה. כאב לי מאוד. לא צעקתי כי הם מרביצים יותר למי שצועק.

כשהגעתי לבית החולים שמעתי שהם אומרים שיבא בתל השומר. הגיע רופא כלי דם ואמר לי "צריך לכרות את הרגל שלך. אנחנו צריכים להתייעץ עם אורתופד". החיילים צחקו ולגלגו עליי: "תכרתו לו את הרגל" [...] כשהגיע האורתופד ובדק אותי, הוא אמר לי: "אתה צריך לבחור: הרגל שלך או החיים שלך. אתה צריך להחליט". זו הייתה ההחלטה הכי קשה בחיים שלי, להחליט על כריתת הרגל שלי. הייתי המום, במיוחד שהייתי לבד ולא היה לידי אף אחד מהמשפחה, שאוכל להתייעץ איתו.

הבנתי מהחיילים שהניתוח ייקח 5 שעות. הכניסו אותי לניתוח עם ידיים קשורות ועיניים מכוסות. זה היה ב-19.3 או ב-20.3. אני לא זוכר כלום אחר כך עד שהתעוררתי וביקשתי לשתות מים. הביאו לי מים ואז מייד לקחו אותי באמבולנס עם חמצן ומנות

דם לבית החולים הצבאי. אני חושב שזה בשדה תימן, מתקן מעצר בנגב. כשהגעתי לבית החולים הצבאי חיברו אותי לאינפוזיה והחליפו לי את החיתול. הרגל שלי נשארה עם אותה תחבושת במשך 5 ימים ורק אז החליפו אותה. אחר כך החזירו אותי למתקן המעצר. שמעתי שם כל הזמן נביחות של כלבים, זה נועד להציק לנו. אף אחד לא בדק אותי במתקן. החיילים הענישו אותי פעמיים על זה שביקשתי לישון. הם אמרו שאסור, והעונש היה עמידה על רגל אחת במשך חצי שעה.

אחרי הניתוח לא הרביצו לי יותר, אבל היו לי כאבים חזקים ולמרות שביקשתי משכך כאבים לא נתנו לי. היה מעט מאוד אוכל. 3 פרוסות לחם קטנות, מלפפון ותפוח. החיילים היו לוקחים אותי למקלחת. היו מרימים אותי ולפעמים הייתי נופל להם מהידיים על הקרקע. אני חושב שהם הפילו אותי בכוונה.

זה נמשך ככה עד ששחררתי ב־15.4.24. [...] השעה הייתה בערך שתיים אחרי חצות. הם אזקו לי את הידיים, כיסו לי את העיניים, וציוו עליי ללכת לבד, בלי קביים או כיסא גלגלים. התחלתי לקפוץ. קפצתי ארבע פעמים ונפלתי ארצה, ואז התחלתי לצרוח. אחר כך החיילים הכניסו אותי לאמבולנס וכעבור כמה זמן מצאתי את עצמי במעבר כרם שלום [...] עכשיו אני גר באוהל עם הילדים שלי ואשתי באזור בית החולים האירופי בח'אן יונס. התנאים פה קשים מאוד, בלי חשמל ומים. אני במצב נפשי קשה, אדם שבור. אני בוכה על עצמי ועל מה שקרה לי. איבדתי רגל בלי שום סיבה. לא סבלתי משום מחלה. זה קרה רק בגלל הרשלנות הרפואית במתקן המעצר. עכשיו אני גם לא יכול לעבוד ואני ותקוע כל היום בתוך האוהל.

מתוך עדותו של סופיאן אבו סלאח, בן 43 ואב לארבעה, תושב עבסאן אל־כבירה. שבמחוז ח'אן יונס ברצועת עזה. הוחזק במתקן המעצר שדה תימן | לעדות המלאה

ב. מניעת מזון והרעבה

המדינה מחויבת לספק לאסירים המוחזקים במשמורתה מזון בכמות סבירה הן כחלק מחובתה הכללית להבטיח את בריאותם והן מכוח הוראות ספציפיות במשפט הבינלאומי.¹¹¹ כך, אמנת ג'נבה הרביעית קובעת את החובות לספק מזון בכמות, באיכות ובמגוון מספקים כדי לשמור על בריאותם של האסירים ולהבטיח כי לא תחול הרעה במצבם עקב חוסרים תזונתיים, לאפשר לאסירים לרכוש מוצרי מזון (מרכז המכר בשב"ס מכונה גם "קנטינה") וכן להחזיק כלי בישול לצורך הכנת אוכל באופן עצמאי, נוסף על מזון המסופק להם על ידי רשויות בית הכלא.¹¹²

¹¹¹ בכל הנוגע לחובה לספק מזון בריא, איכותי ובכמות סבירה ראו גם את כלל 22 לכללים הקובעים סטנדרטים מינימליים לטיפול באסירים.

¹¹² ראו סעיפים 87 ו־89 באמנת ג'נבה הרביעית.

צמצום כמויות המזון והגבלת צריכת הקלוריות של האסירים הפלסטינים הם חלק מהמדיניות החדשה שהכריז עליה השר לביטחון לאומי עוד עם כניסתו לתפקיד. אירועי ה־7 באוקטובר היו התירוץ הנחוץ כדי להוציא מהכוח אל הפועל את תוכניתו הסדורה.¹¹³ כפי שהצהיר בגאווה השר עצמו, הוא מי שהורה לשב"ס שלא לספק לאסירים הפלסטינים מזון בכמות המינימלית המתחייבת ובהיקף ובאיכות שונים ממה שהאסירים הפליליים מקבלים. השר אף דאג לפרסם כי דרש לצמצם את כמות המזון עוד יותר לאחר שנודע לו כי מספר הקלוריות היומי המסופק להם גבוה אך במעט "מהרף המינימלי המתחייב", אף שבפועל וכעולה מהעדויות, שב"ס רחוק מלספק אפילו את התפריט הדל שהוא עצמו קבע.¹¹⁴

תגובת המדינה לעתירה אשר עודנה מתנהלת בימים אלה בפני בג"ץ בגין מניעת המזון,¹¹⁵ אינה כוללת התייחסות ספציפית להוראות הדין הנוגעות לאסירים הפלסטינים או למקור חוקי אחר שניתן היה להסתמך עליו לצורך קביעת תפריט המזון המוגש לאסירים או מספר הקלוריות הממוצע הנדרש לכל אדם.¹¹⁶ במקום זאת, התבססה תגובת המדינה על חוות דעת מטעם דיאטנית מחוז דרום בשב"ס ואיש מנהלה נוסף (רע"ן מזון) שפורסמה שלושה ימים בלבד לפני מועד הדיון בעתירה ונערכה בדיעבד לגבי התפריט הקיים.¹¹⁷ יתרה מזאת, משאין כל מקור חוקי שמתיר לו

113 עם כניסתו לתפקיד הצהיר השר בן גביר כי היעד הראשון שלו בשב"ס הוא להביא להרעת תנאי כליאתם של האסירים הפלסטינים (ראו אתר Ynet מיום 24.1.24 "הרעת תנאי מחבלים – יעד מספר ו' מאיר תורג'מן). ביום 9.11.23 קיים השר לביטחון לאומי דיון בנושא ההשלכות התקציביות שיש למלחמה בעזה על שירות בתי הסוהר, ובכלל זאת עלויות רכישת המזון עבור אסירים פלסטינים: "בתום הדיון הורה השר לבחון שינויים בתפריט האסירים הביטחוניים". בהתאם לכך, ערך ראש חטיבת לוגיסטיקה שינויים בתפריט, שנכנסו לתוקף ביום 1.12.23 בהתאם להוראות הנציבה מיום 16.10.23; הנחייתו של השר לשלילת כל מוצרי הבשר מאסירים פלסטינים תחת הנימוק "החטופים שלנו בעזה סובלים מרעב... מבחינתי הם יקבלו את המינימום שחייבים לתת להם" (ראו אתר Ynet מיום 1.1.24 "בן גביר נגד שב"ס: לשנות את התפריט של אסירי הנוחבה"); ראו גם את פרסום השר בחשבון הטוויטר שלו כאן וכך כאן. עוד ראו כתבה בעיתון "הארץ" מיום 26.6.24: "מקורות: שב"ס הפחית את המזון לאסירים ביטחוניים ומסתיר את הנתונים על כך", ג'וש בריינה.

114 ביום 26.6.24 שלח השר לביטחון לאומי כאמור פנייה חריגה לידי האגודה לזכויות האזרח תחת הכותרת "הסתרת פרטים מהעותרים בבג"ץ 2858/24 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' השר לביטחון לאומי ואח'. על פי האמור בפנייה, נוכח אי-ההסכמות בין עמדת משרדו לעמדת מחלקת בג"צים, תגובתו לעתירה לא צורפה לתגובת המשיבים והוא מוצא לנכון להעבירה באופן עצמאי כדי להבהיר כדלקמן: "5. על מנת לא להסתיר פרטים, אבקש לעדכן כי אמנם אין הרעבה וכלל הטענות המועלות בעתירה שקריות, אולם יחד עם זאת, אכן מדיניות הינה צמצום התנאים של האסירים הביטחוניים למינימום המתחייב לפי החוק, לרבות במזון וקלוריות. בכך אין כל פסול – ההפך, האסירים הביטחוניים מקבלים וצריכים לקבל פחות מהאסירים הפליליים. 6. עוד אציין כי הובא לידיעתי שהתפריט הנוכחי כולל 200 קלוריות מעל הממוצע הנדרש בחלק מאוכלוסיית הגברים ובהתאם הנחיתי את שב"ס להציג בפניי תוך 15 ימים תפריט מעודכן שבו סכום הקלוריות המדויק ללא תוספת קלורית כלשהיא". ראו ה"ש 69 להלן.

115 בתשובת המדינה לבג"ץ מניעת מזון צוין בפסקה 4: "ביום 8.10.23, התקיים דיון בראשות הנציבה בעניין תנאי הכליאה של האסירים הביטחוניים, ובסיומו הורתה הנציבה על צמצום התנאים [...] יצוין, כי הוראה זו ניתנה בהתאם למדיניות השר לביטחון לאומי. בהיבטי המזון, הוחלט למנוע מהאסירים הביטחוניים את טובת ההנאה של גישה לקנטינות; והוצאו מכשירי הבישול וכלי הבישול מהאגפים הביטחוניים. בהמשך לכך, הוחלט כי המזון לאסירים הביטחוניים יסופק על ידי שב"ס במתכונת של שלוש ארוחות ביום, ולא בבישול עצמי. יצוין כי סוגיית מתכונת הפעלת האגפים הביטחוניים ותנאי כליאתם של האסירים הביטחוניים, לרבות בעניין המזון המסופק להם, הובאה עם פרוץ המלחמה אף בפני השר לביטחון לאומי." (ראו בהמשך גם את פסקה 9 לכתב התשובה לבג"ץ מניעת מזון).

116 כתב התשובה לעתירת מניעת המזון מפנה לסעיפים 80 ו-80א לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש] תשל"ב – 1971 המעגנים את הסמכויות הכלליות המוקנות בידי נציבת שב"ס.

117 חוות הדעת מתבססת על מחקר אוסטרלי בקרב אסירים "בסיכון גבוה" אשר בשל העובדה שמקיימים אורח חיים "יושבני" בבית הסוהר, אינם נדרשים לצרוך אותה כמות אנרגיה כאנשים פעילים. בענייננו, יש בדבר משום לעג לרש שעה שבמקביל למניעת המזון הוגבלה תנועתם של האסירים הפלסטינים כמעט לחלוטין, ובוטלו שעות ההתאווורות או השהייה מחוץ לתאים. לחוות הדעת המצורפת לתגובת המדינה כנספח, ראו כאן.

לעסוק בנושא, השר איננו מוסמך להתערב בתפריטי שב"ס ולהשפיע עליהם לא כל שכן שעה שהדבר נעשה כלפי קבוצה אחת ספציפית ובמטרה להרע לה ולהרעיבה.

העדים התייחסו לרעב הקיצוני שנכפה עליהם לאורך כל תקופת מאסרם במתקני הכליאה השונים, לאיכותו הירודה של המזון, שהוגש לעיתים מבלי שבושל דיו או לאחר שתאריך התפוגה שלו עבר

הייתה גם מדיניות ברורה של הרעבה. רוב היום נשארנו רעבים וצמאים. קיבלנו מעט מאוד אוכל. היו מביאים ל-12 עצורים כמות שבקושי מספיקה לשניים. נתנו רק שתי ארוחות ביום. למשל, כל עצור היה מקבל 6 פרוסות לחם לכל היום. הארוחה הראשונה

50 גרם של יוגורט לעצור, פלפל אחד ל-8 אנשים, ולפעמים במקומו מלפפון לכל שני עצורים.

הייתה בין 12:00 ל-13:00: בערך קילו אורז ל-12 עצורים, שזה יוצא בערך 3 כפיות אורז לכל עצור. האורז היה רק חצי מבושל. בחלק מהימים כל עצור היה מקבל יחד עם האורז 2 נקניקיות קטנות או אחת רגילה. פעם הביאו לנו שניצל עוף, אבל זה לא חזר על עצמו ואמרו לנו שלא רוצים לבזבז עלינו חלבון. פעמיים קיבלנו פרוסה של חזה הודו. את המנה השנייה היו מביאים בין 15:00 ל-17:00: 50 גרם של יוגורט לעצור, פלפל אחד ל-8 אנשים, ולפעמים במקומו מלפפון לכל שני עצורים. לא קיבלנו שום דבר מתוק, חוץ מגזר לפעמים, שהייתי שומר ואוכל בלילה – זה היה

פינוק כמו לאכול כנאפה. לפעמים הביאו לנו עגבנייה אחת לכל שני עצורים. נקניקיות או מוצרי בשר אחרים קיבלנו רק 3 פעמים בשבוע, וב-4 הימים האחרים היו מביאים אוכל בלי בשר בכלל. לפעמים היו נותנים לנו ביצה. כל כך רצינו לאכול בשר שכשלא היה, היינו שמים את האורז בין שתי פרוסות לחם, ומדמיינים שאנחנו אוכלים בשר.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, הושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

האוכל היה גרוע, גם בכמות וגם באיכות. קיבלנו מנות שלא יכולות להשביע בן אדם. האוכל לא היה מבושל טוב, ולרוב הוא היה מקולקל – לדוגמה הביצים והיוגורט. פעם, כשאחד העצורים בתא לידנו ביקש שיחליפו את היוגורט כי התאריך שלו עבר, הענישו את כל האסירים שבתא: שיסו בהם כלבים, היכו אותם באלות, גררו אותם לשירותים והרביצו להם שם. למוחרת עדיין ראיתי את הדם שלהם על הרצפה.

מתוך עדותו של הישאם סאלח, בן 38 ואב לארבעה, הושב א-סאויה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא עופר | לעדות המלאה

תארו לעצמכם, 8 אסירים יושבים סביב צלחת אורז קטנה. אין מספיק אוכל, אין יחס, אין טיפולים רפואיים, ויש פשיטות כמעט יומיומיות.

מתוך עדותו של ח'אלד אבו ערה, בן 24, הושב עכאבה שבמחוז טובאס. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות)

איסור קנייה ב"קנטינה" והחרמת כלי הבישול

עד ה־7 באוקטובר נהגו האסירים לרכוש מוצרי מזון בקנטינה ולבשלם בתאיהם וכך להשלים ולשפר את המזון שסופק להם על ידי רשויות הכלא. לאחר ה־7 באוקטובר נשללה מהם זכות זו, אמצעי הבישול וכל המוצרים שרכשו קודם הוחרמו. כך נותרו האסירים תלויים לחלוטין במזון המועט והגרוע שסופק להם ממטבח הכלא.

שלטונות הכלא סגרו את הקנטינה שבה העצורים רוכשים מוצרים. זה היה צעד של ענישה. שלטונות הכלא אסרו על העצורים להכין לעצמם את האוכל, והתחלנו לקבל ארוחות משלטונות הכלא. ארוחת הבוקר כללה שתי כפיות לבנה ופרוסות לחם אחיד שאינן מספיקות לעצור. הייתי רעב כל הזמן. ארוחת הבוקר לא הייתה משביעה. גם ארוחת הערב כללה רק כמות קטנה של קטניות מבושלות וצלחת אורז קטנה עם חתיכת נקניק.

מתוך עדותו של מוחמד קרעאווי, בן 31 ואב לשניים, הושב מחנה הפליטים נור שמש שבמחוז טול כרם. הוחזק בבית הכלא עופר

הייתי כל כך רעבה שניסיתי להוריד את העובש מהלחם ולאכול אותו.

מ־7.10.23, במסגרת מדיניות הענישה, נאסר עלינו לבשל. במקום זה, הנהלת הכלא סיפקה לנו אוכל מקולקל, למשל לחם עם עובש. אסרו עלינו גם לאפות פיתות, וקיבלנו רק לחם פרוס. כשקיבלנו חזה עוף הוא היה לבן ולא מבושל כמו שצריך. האורז היה דביק ולא ראוי למאכל. הביצים היו כחולות ומסריחות. הייתי כל כך רעבה שניסיתי להוריד את העובש מהלחם ולאכול אותו. נאלצתי גם לאכול את הביצים.

מתוך עדותה של נ.ח., תושבת מזרח ירושלים | לעדות המלאה

ירידה דרמטית במשקל

מדיניות ההרעבה נתנה את אותותיה בגופם ובבריאותם של האסירים. המחסור הממשי באוכל הביא לירידה משמעותית במשקלם, לעיתים של עשרות קילוגרמים.

כשנעצרתי, ב־1.3.22, שקלתי 91 קילו, וכשהשתחררתי, ב־15.3.24, שקלתי את עצמי והופתעתי לגלות שאני שוקל רק 55 קילו! ירדתי עשרות קילוגרמים במשקל בגלל איכות האוכל הגרועה והכמויות הקטנות שהקציבו לנו אחרי 7 באוקטובר.

מתוך עדותו של עימאד א-דין אבו אל־היג'א, בן 36 ואב לארבעה, תושב א־סוואיה שבמחוז שכם. הוחזק בכלא הנגב (קציעות) ולפני פרוץ המלחמה בכלא מגידו | לעדות המלאה

כששקלו אותי בתחילת המעצר, שקלתי 89 קילו. כששחררו אותי, הגעתי מייד לבית החולים ברמאללה, ושם התברר שהמשקל שלי ירד ל-62 קילו. ירידה של 27 קילו. הברזל בדם שלי ירד מ-15.3 ל-11.8, והייתה החמרה בבעיות הקיבה שלי. אחרי הבדיקות בבית החולים, חזרתי להשלמת הטיפול בבית.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, תושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

במהלך המעצר איבדתי 10 ק"ג מהמשקל שלי. לפני המעצר שקלתי 70 קילו, ובעת אני שוקל 60 קילו.

מתוך עדותו של מוחמד סלאח, בן 27, תושב בורקה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא מגידו | לעדות המלאה

ג. היגינה ירודה, ניתוק המים וקור

החובה לספק תנאים והיגינה מתאימים חלה בנוגע לכלל האסירים והעצירים המוחזקים במשמורת המדינה. חובה זו מעוגנת בסעיף 85 לאמנת ג'נבה הרביעית, שם נקבעה בין היתר החובה לספק לאסירים חומרי ניקיון בכמות סבירה כדי לשמור על ניקיון תאיהם וגופם. בפרט, האמנה קובעת כי העצירים זכאים לאספקת מים וסבון לצורך רחצה וכביסה.

גם כללי מנדלה ("Rules Mandela Nelson The") מטילים את החובה לספק אמצעים הולמים לשמירה על היגינה וניקיון, ובכלל זה להעמיד לרשות האסיר בגדים נקיים במצב ראוי ובכמות המאפשרת להחליפם ולכבסם בתדירות הנחוצה לצורך שמירה על היגינה ובריאות.¹¹⁸

העדים סיפרו על הזוהמה שבה נכפה עליהם לחיות במהלך כליאתם ושנבעה מההחרמה הגורפת של כלי הרחצה ושל חומרי הניקיון והכביסה, מניתוק המים הזורמים בתאים ומהגישה המוגבלת למתקני הרחצה אשר מלכתחילה לא נועדו לשרת מספר גדול כל כך של אסירים. חלק מן העדים סיפרו שעקב ניתוק המים בברזים ושליטת היציאה לחצר, לא התאפשר להם לכבס ולייבש את הבגדים היחיד שהיה ברשותם. לכן, גם במקרים שבהם הצליחו בכל זאת לכבס את בגדיהם, הם נאלצו ללבוש אותם שוב כשהם רטובים. חלק מן העדים סיפרו שלא החליפו בגדים

¹¹⁸ ראו לעניין זה כללים הקובעים סטנדרטים מינימליים לטיפול באסירים (או כללי מנדלה) – כללים 15-16 קובעים את החובה לספק אמצעים הולמים לשמירה על היגינה וניקיון; כלל 18.1 – החובה לספק נייר טואלט ומים לשמירה על היגינה אישית; סעיף 18.2 מתייחס באופן ספציפי לחובה לאפשר לגברים להתגלח; הזכות למיטה ולסדינים נקיים מעוגנת בכלל 9; החובה לספק ביגוד מותאם לעונה ולמזג האוויר מעוגנת בכלל 17(1), והחובה לספק בגדים במצב נקי ותקין ובכמות הנדרשת כדי שניתן יהיה להחליף ולכבס בתדירות הנחוצה לשמירה על היגינה מעוגנת בכלל 17(2) לכללים אלה.

במשך שבועות ארוכים. עדים סיפרו גם על ניתוק המים החמים במקלחות למרות מזג האוויר החורפי, ומהעדויות עולה כי לעיתים עברו שבועות רבים מבלי שהתאפשר להם להתקלח. כל אלה הפכו את תאי האסירים למפגע תברואתי ולבלתי־ראויים למגורי אדם. תנאים אלה הובילו להתפתחות ולהתפשטות של מחלות ושל בעיות בריאות שונות: נגעים ופצעונים, פטרת, גרדת, טחורים ובעיות נוספות.

הרגשנו שהגוף שלנו נרקב מרוב לכלוך. לחלקנו היו פריחות. לא הייתה שום היגיינה. לא היו סבון, שמפו, מברשת שיער או קוצץ ציפורניים. גם חומרי ניקיון לא היו ואי־אפשר היה לנקות את התא או השירותים, או לכבס את הבגדים.

התא נשאר מלוכלך ומסריח. היו הרבה פשפשי מיטה וחרקים. אחרי שלושה ימים נתנו לנו מגב באופן חד־פעמי ויכולנו לשטוף את התא [...] הרגשנו שהגוף שלנו נרקב מרוב לכלוך. לחלקנו היו פריחות. לא הייתה שום היגיינה. לא היו סבון, שמפו, מברשת שיער או קוצץ ציפורניים. אחרי חודש וחצי קיבלנו לראשונה שמפו. גם חומרי ניקיון לא היו ואי־אפשר היה לנקות את התא או השירותים, או לכבס את הבגדים.

מתוך עדותו של מוחמד סרו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

חודשיים אחרי שהגעתי לא היה מים חמים כל הזמן. עד היום ה־60 לצערי התקלחתי פעם בשבועיים מחוץ לחדרים. היו שם עשר מקלחות והקציבו לכל אסיר חמש דקות למקלחת. התקלחנו בלי סבון וגם לא היו מגבות.

מתוך עדותו של ז.א., תושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

להתקלח היה מותר רק פעם ב־20 יום, וגם אז לא היו סבון וחומרי ניקיון. אי־אפשר היה גם לכבס או לנקות את הבגדים שלנו, והם הצחינו בצורה בלתי־נסבלת. גם את התא אי־אפשר היה לנקות או לשטוף. אחרי שביקשנו שוב ושוב, במשך 20 יום, בסוף הביאו לנו גומי של מגב בלי מקל, כדי שננקה את התא.

מתוך עדותו של מוסא עאסי, בן 58 ואב לחמישה, תושב בית ליקיא שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא נפחא והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

לגבי מקלחות, עד המלחמה הייתי בתא בלי מקלחת, אבל במקלחות המשותפות היו מים חמים והיה מספיק זמן להתקלח. בתא שהעבירו אותי אליו בתחילת המלחמה הייתה מקלחת, אבל אז המים החמים כבר נותקו מהתאים. הנהלת הכלא סיפקה מים חמים רק במקלחות המשותפות, שאליהן הרשו לנו ללכת כולם ביחד למשך שעה פעם בשלושה ימים – כך שלכל אסיר היו מקסימום 3 דקות להתקלח. הם גם צמצמו את מספר התאים במקלחות המשותפות מ־12 ל־6, והסירו את המחיצות

ביניהם. הכלואים מ־20 תאים חלקו את 6 המקלחות האלה, ובלי המחיצות לא הייתה שום פרטיות והיו כאלה שסירבו להתקלח בגלל זה.

מתוך עדותו של ס.ב., תושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

המים למכלי ההדחה של השירותים המוצבים בתאים הוזרמו גם הם למשך שעה אחת ביום בלבד. האסירים נאלצו להתאפק מבלי לעשות את צורכיהם במשך שעות ולעיתים ימים, והדבר הוביל להתפתחות בעיות רפואיות שונות. כאשר נאלצו להשתמש בשירותים בעת שלא סופקו להם מים, נגזר על כל האסירים בתא לסבול במשך שעות ארוכות מהלכלוך והצחנה.

השירותים בתא היו סתומים. בפעם הראשונה שהשתמשנו בהם המים גלשו מהאסלה, והגיעו עד לאיפה שישבנו. ביקשנו מהסוהר לעשות משהו לגבי זה, אבל הוא רק אמר "מצוין" והלך. לא היו גם שום חומרי ניקוי. [...] יכולנו להגיע אליהן [למקלחות] רק בזמן ההפסקה בחצר.

מתוך עדותו של מוחמד סלאח, בן 27, תושב בורקה שבמחוז שכם. הוחזק בבית הכלא מגידו | לעדות המלאה

התזונה הירודה, מבחינת איכות וכמות, גם החריפה את העצירות וגרמה לעצורים מחלות מעיים. בגלל תנאי ההיגיינה האיומים, הגבלת הגישה למים, מניעת המים החמים וזה שאסרו עלינו לכבס או להחליף בגדים, התפתחו אצל חלק מהעצורים מחלות עור. חלק סבלו גם מטחורים שנבעו מהעצירות שנגרמה מהמחסור במים ומזה שיכולנו להשתמש בשירותים רק בשעה שבה הייתה אספקת מים. התזונה הירודה, מבחינת איכות וכמות, גם החריפה את העצירות וגרמה לעצורים מחלות מעיים.

[...] גם אספקת מי הברז הקרים בחדרים הוגבלה לשעה אחת ביום, מ־14:30 עד 15:30. אפשר היה להשתמש בשירותים – שנמצאים בתוך התא – רק במהלך השעה הזו, כי אחרת אי־אפשר היה להוריד מים. אבל לפעמים אנשים לא יכלו להתאפק וזה היה מגעיל, וגרם לצחנה ולתנאי היגיינה קשים.

מתוך עדותו של ז.א., תושב מזרח ירושלים | לעדות המלאה

מחסור במי שתייה

סעיף 89 לאמנת ג'נבה מחייב לספק לאסירים מי שתייה במידה מספקת, וחובה זהה נקבעה גם בסעיף 20(ב) ל"כללי מנדלה", המחייב להעמיד לרשות האסירים מי שתייה בכל עת. ניתוק זרם המים בברזים שבתאים הגביל את כמות מי השתייה שעמדו לרשות האסירים ומנע מהם לשמור על היגיינה אישית.

הם ניתקו גם את המים בחדרים, וחידשו את הזרם רק לשעה אחת ביום. היה לנו בקבוק מים אחד לכל שבעת האסירים, שמילאנו כדי לשתות כשאין מים בברז. הבקבוק לא הספיק לכולנו, אז מילאנו מים גם בשקיות אשפה ששטפנו וניקינו. את המים האלה שתינו וגם השתמשנו בהם לנקות את השירותים. בגלל המחסור במים השתמשנו כמה שפחות בשירותים, וזה גרם לחלק מהאסירים לכאבי בטן.

מתוך עדותו של פיראס חסאן, בן 50 ואב לארבעה, תושב הינדאזה, שבמחוז בית לחם. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות) | לעדות המלאה

מים זורמים היו לנו בתא רק במשך שעה אחת ביום. נאלצנו למלא שקיות זבל במים כדי שיהיה לנו מה לשתות בשאר שעות היום. כמובן שכשהם מצאו את השקיות הם עשו בהן חורים.

מתוך עדותו של סאמי ח'לילי, בן 41, תושב שכם. ריצה עונש מאסר מאז 2003, הוחזק בכלא הנגב (קציעות) | לעדות המלאה

קור וחלונות פרוצים

רוח המפקד שהשרה השר בן גביר על שירותי הסוהר תורגמה לעיתים, כך נראה, לדרכים "יצירתיות"; להתעמרות באסירים. כך, סוהרים במתקני כליאה שונים פירקו את שמשות החלונות בתאים כדי שהאוויר הקר יחדור לחלל התאים. לאחר החרמת הבגדים החמים וצמצום מספר השמיכות שעמד לרשותם נותרו האסירים ללא הגנה מפני הקור העז ששרר בתאים בחודשי החורף, זאת בניגוד לכללי מנדלה המתייחסים במפורש לחימום ולהתאמת הטמפרטורה בתאים למזג האוויר.¹¹⁹

ביום הראשון קיבלנו רק מזון, למרות שהלילות קרים מאוד בגלל האקלים המדברי. רעדנו מקור, ניסינו להיצמד אחד לשני כמה שאפשר כדי להתחמם קצת. רק אחרי שלושה ימים הביאו לנו שמיכות. כל אסיר קיבל שמיכה אחת. היה לי קר מאוד כי הייתה לי רק חולצה קצרה אחרי שהחרימו את הבגדים שלי.

מתוך עדותו של מוחמד סרוו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

הגיעו בערך 15 סוהרים ונכנסו לתא שלנו, אזקו אותנו ולקחו אותנו לחדר המקלחות. הסתכלתי דרך החלון שם וראיתי אותם מוציאים את הזכוכית מחלונות התא שלנו ויוצאים. בתא שלנו היו 3 חלונות: 2 בתא עצמו ואחד בשירותים. הם הוציאו את הזגוגיות כדי שהאוויר הקר יחדור פנימה. זה היה חורף והיה קור מטורף. הם שמו

119 ראו כלל 13 לכללי מנדלה שצוינו לעיל.

**התחלנו לבסות
את החלונות עם
שקיות הניילון
שנשארו מהלחם,
בניסיון לחסום
חלק מהאוויר הקר
שנכנס פנימה.
כשהסוהר היה מגיע
ורואה את השקיות
על החלונות, הוא
היה צועק עלינו
שנוריד אותן
ומקלל אותנו.**

בחדר רק 3 מעילים – כדי לסכסך בין העצורים. אבל אנחנו פשוט נתנו את המעילים לאנשים המבוגרים שבינינו, והתחלנו לבסות את החלונות עם שקיות הניילון שנשארו מהלחם, בניסיון לחסום חלק מהאוויר הקר שנכנס פנימה. כשהסוהר היה מגיע ורואה את השקיות על החלונות, הוא היה צועק עלינו שנוריד אותן ומקלל אותנו; היינו מוציאים אותן מולו, ומחזירים אותן אחרי שהוא הלך. זה נמשך ככה 20 יום, בסוף הסוהרים החזירו את הזגוגיות של כל החלונות ונתנו לכולנו מעילים.

מתוך עדותו של ז.ת., תושב מחוז בית לחם | [לעדות המלאה](#)

.6

יחידת בת"ר

6.

יחידת כת"ר

מבין היחידות המיוחדות הפועלות בשירות בתי הסוהר, קיבלה יחידת כת"ר (כוח תגובה ראשוני) מקום מרכזי בעדויות שנמסרו לבצלם, ואף כונתה בפי שניים מהעדים "יחידת המוות".¹²⁰ תפקידה של היחידה שהוקמה עוד ב־2010,¹²¹ הוא להתערב בכל מצבי החירום ולתת מענה ראשוני עד להגעת כוחות תגבור נוספים, למשל בעת הפרות סדר בכלא או בעת ניסיונות בריחה. מאזכורי היחידה הן בתקשורת והן בעדויות שונות עולה כי היא פועלת בכלא קציעות ובמחנה עופר, שני בתי סוהר מרכזיים שמוחזקים בהם אסירים פלסטינים ועצירים מנהליים.¹²² על היחידה נמתחה בעבר ביקורת עקב טענות להפעלת כוח בלתי־סביר ושימוש בעינויים.¹²³ מאז תחילת המלחמה נקשר שמה בחשדות חמורים לשימוש באמצעים קיצוניים ובלתי־חוקיים.¹²⁴

מצבור העדויות שאסף בצלם מצביע על התפקיד המרכזי שיחידה זו ממלאת מאז 7 באוקטובר בעינויים ובהתעללות הגופנית, המינית והנפשית באסירים. עדים שהוחזקו במתקני הכליאה השונים תיארו את אנשי היחידה באופן דומה: לובשים מדים שחורים, ללא תגי זיהוי ופניהם רעולות, חמושים בנשק חם ובאלות ולרוב מלווים בכלבים, ובמקרה אחד דווח גם על שימוש ברימון הלם. בהיעדר אמצעי זיהוי¹²⁵ בידיעה שלא יהיו השלכות למעשיהם, פעלו אנשי היחידה באלימות מופגנת וחסרת רסן העולה לכדי התעללות ועינויים:

ב־15.10.23 בבוקר, אחרי שהסתיימה הספירה, הגיעו אנשי היחידות ימ"ז וכת"ר, רעולי פנים וחמושים בנשק חם ובאלות, עם כלבים, ותקפו אותנו. הם הורו לנו לצאת

120 כמו למשל יחידת מצדה (יחידת הקומנדו של שב"ס) או יחידת דרוה.

121 ראו דו"ח שירות בתי הסוהר לשנת 2008 **זמין כאן**.

122 ראו גיליון ספטמבר של "רואים שב"ס" 2010. מפקד כלא קציעות דאז תת־גונדר שלומי כהן, היה מי שהקים בפועל את היחידה המיוחדת (ראו **כאן**). כיום משמש כהן כנציג השב"ס במזכירות הביטחונית של המשרד לביטחון פנים (**כאן**); אזכורים לנוכחותו של כוח כת"ר בכלא עופר ראו בגיליון אפריל 2012 "רואים שב"ס" הזמין כאן. אין זה ברור מתי הוקם הכוח במתקן, אך בשנת 2015 הופיע לראשונה הנתון כי היחידה הפועלת בכלא עופר מונה 30 לוחמים (מתוך 300 סוהרים סה"כ) – ראו **כאן**; בשנת 2019 תוארו אנשי היחידה הפועלים בכלא עופר כ"יחידת לוחמים האחראית למתן תגובה ראשונית בעת אירוע הפרת סדר במתקן או מצב חירום אחר" – זמין **כאן**, ואזכור נוסף גם **כאן**.

123 כתבה מעיתון "הארץ" הסוקרת אירוע שהתרחש ב־2019 בכלא הנגב (קציעות) שבמהלכו בתגובה לתקיפת סוהרים, תקפו אנשי היחידה אסירים פלסטינים כפותים באלימות קשה, בין היתר באלות. 15 מהם אושפזו לאחר האירוע. האירוע תועד במצלמות אבטחה. נפתחה חקירה ביחידה לחקירות סוהרים, שבסופו של דבר נסגרה בעילה של "עברייני לא־ידוע". **ראו בקישור זה**.

124 **ראו** וכן **בפרסום נוסף**.

125 לאחרונה פורסמה **הנחיית ביטחון מבצעית** מס' 19/2024 (מיום 8.4.2024) בדבר התנהלות מבצעית של לוחמי הכליאה במגע עם אסירים תוך הסתרת פניהם וענידת תג זיהוי במבצעי בלבד (מספר). לטענת המדינה ההנחייה נועדה להעניק הגנה טובה יותר לסוהרים ולצמצם את האפשרות שהאסירים יוכלו "לסמן" סוהרים באופן שעלול לסכן את ביטחונם בעבודה או מחוצה לה. ראו לעניין זה אף אם בשינויים המתחייבים את עת"א 61533-05-24 עודה נ' שרות בתי הסוהר, בפסקה 27 (להלן: עניין עודה). **ראו גם**.

הם עמדו ליד הדלת, הכו באלות כל אסיר שיצא מהתא ובעטו בו. כשהגיע תורי לצאת, אחד מהם בעט לי בפנים כשהייתי כפוף, ואז כלב עם רסן על הפה קפץ עליי ותקף אותי עם הרגליים הקדמיות שלו ועם הראש שלו. שניים מאנשי היחידות הוליכו אותי כשאחד מהם דוחף לי על הראש כלפי מטה והשני בועט בי לאורך כל הדרך.

מהתא אחד אחרי השני בהליכה אחורה, כפופים, וללכת ככה לאורך כל המסדרון. הם עמדו ליד הדלת, הכו באלות כל אסיר שיצא מהתא ובעטו בו. כשהגיע תורי לצאת, אחד מהם בעט לי בפנים כשהייתי כפוף, ואז כלב עם רסן על הפה קפץ עליי ותקף אותי עם הרגליים הקדמיות שלו ועם הראש שלו. שניים מאנשי היחידות הוליכו אותי כשאחד מהם דוחף לי על הראש כלפי מטה והשני בועט בי לאורך כל הדרך.

הובילו אותי לחדר שכבר היו בו עצורים והיינו שם בערך 20 אנשים. כולנו חטפנו מכות: בעיטות, אגרופים או מכות אלה. חלק מהעצורים דיממו. השאירו אותנו שם למשך שבע שעות, וכל הזמן הזה נאנקנו מכאבים. אחר כך החזירו אותנו לתאים באותה דרך.

מתוך עדותו של פיראס חסאן, בן 50 ואב לארבעה, תושב הינדאזה, שבמחוז בית לחם. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות) | לעדות המלאה

תוך כדי התקיפה, הם משכו והורידו לי את כל הבגדים, כולל התחתונים. שמעתי אותם אומרים אחד לשני: "זה חולה" ובכל זאת הם המשיכו להכות אותי.

כשהגענו לכלא הנגב [...] היחידה האחראית שם הייתה כת"ר. בחדר לא הייתה תאורה ולא היו מים. הרגשתי כמו בקבר קטן. אחרי חצי שעה, התקשיתי לנשום והייתי מותש. רמת הסוכר שלי בדם עלתה והיה לי דופק גבוה. ממש הרגשתי שאני עומד למות. אחר כך הגיעה חיילת ופתחה חלון קטן. ואז הם פתחו את הדלת והתחילו לקרוא בשמות שלנו כדי להעביר אותנו אחד אחד לתאים. כשהגיע תורי, סוהר אחד הורה לי להרכין את הראש ואז אחד מהם תפס את הידיים שלי וסובב אותן בכוח מאחורי הגב. הם הובילו אותי מרחק של בערך 500 מטרים ובדרך הכו אותי באכזריות עד שנפלתי על הרצפה ואז הם בעטו בי בחלקים שונים של הגוף.

תוך כדי התקיפה, הם משכו והורידו לי את כל הבגדים, כולל התחתונים. שמעתי אותם אומרים אחד לשני: "זה חולה", ובכל זאת הם המשיכו להכות אותי. הרגשתי שאני עומד לאבד את ההכרה. בסוף הם הורו לי להתלבש. בזמן שהתלבשתי בקושי, הם המשיכו לבעוט בי. המותניים כאבו לי מאוד ובקושי נשמת. לא יכולתי לזוז, שלא לדבר על ללכת. נשארתי שוכב על הרצפה, עד ששלושה מהם משכו וגררו אותי בידיים. זה היה נורא, אי־אפשר בכלל לתאר את זה, הרגשתי קרוב למוות. כשגררו אותי ראיתי על הרצפה דם של עצורים אחרים. גם אני דיממתי, מזרוע ימין, ולפני כן אפילו לא שמתי לב לזה.

הביאו אותי לאגף 27, זרקו אותי על הקרקע בחצר, וגם שם בעטו בי כמה פעמים בחלקים שונים בגוף. אחר כך הם הורו לי לעמוד אבל לא הצלחתי, ואז הם שוב גררו אותי בידיים לתא מספר 3, וזרקו אותי ליד התא. הם פתחו את הדלת ואחד מהם הביא בקבוק שמפו גדול, שפך אותו לתוך התא, ליד הדלת, ואז הם שמו אותי על השמפו ודחפו אותי בכוח ברגליים שלהם על הרצפה של התא. החלקתי עד שפגעתי במסגרת של מיטה עם כתף ימין. הכתף שלי נפגעה מזה ואני סובל מהפגיעה הזו עד היום.

מתוך עדותו של אשרף אל-מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | לעדות המלאה

התנהלותם הנפשעת של סוהרי יחידת כת"ר והאלימות הקיצונית, הבלתי-צפויה והבלתי-רציונלית שהפעילו כלפי האסירים הטילה אימה ממשית על האסירים שעימם הם באו במגע.¹²⁶ אימה זו ליוותה את האסירים לאורך כל תקופת מאסרם, וניתן לשער כי היה בה כדי לתרום להעמקת הטרומה שממשיכה ללוות את הפלסטינים שנכלאו גם לאחר שחרורם.¹²⁷

ב-23.10.26 בשעות הבוקר, כוח של 25 מאנשי יחידת כת"ר הסתער על האגף עם כלב משטרה. הם פתחו את דלת התא שלנו, הורו לנו בצרחות לכרוע כמו שתיארתי קודם, ואז הם התנפלו עלינו והרביצו לנו. הכלב, שהיה עם רסן, גם תקף אותנו. הם בעטו בנו והכו אותנו באלות בכל חלקי הגוף, קיללו אותנו וקראו לנו "בני זונה" ו"זונות". זה נמשך בערך חצי שעה. הצרחות שלנו מילאו את הכלא. חלקנו בכינו מרוב כאב. הם הכריחו אותנו לקלל את אלוהים ואת האימהות שלנו.

**הצרחות שלנו
מילאו את הכלא.
חלקנו בכינו
מרוב כאב. הם
הכריחו אותנו
לקלל את
אלוהים ואת
האימהות שלנו.**

כשהכוח יצא מהתא היינו מוטלים על הרצפה בלי יכולת לזוז. החזה שלי כאב מאוד כי ספגתי שם בעיטות והיו לי חבלות בכל חלקי הגוף. באותו יום לא הצלחנו להתאושש. היינו שבורים לגמרי ומפוחדים מאוד. זה היה יום שחור עבורי ועבור שאר האסירים. באותו לילה פחדנו אפילו לדבר. רק התלחשנו בינינו. הייתה דממה בתאים, אף אחד

לא העז אפילו לבקש רופא. החדרים היו חשוכים, ומדי פעם סוהר עבר, האיר עם פנס דרך האשנב בדלת, ושאל בערבית "מי מכן חמאס, בנות?" אף אחד מאיתנו לא העז אפילו להסתכל עליו כי פחדנו שהם ייכנסו ושוב יתקפו אותנו.

126 מתוקף תפקידו כדוח המיוחד לנושא העינויים (בין השנים 1993-2001) קבע ניג'ל רודלי כי "איומים רציניים ואמינים כלפי שלמות הגוף של הקורבנות או של צד שלישי, לרבות איומי מוות, יכולים להיחשב יחס אכזרי, בלתי-אנושי או משפיל, או אף עינויים, במיוחד כשהקורבן מצוי בידיהם של גורמי אכיפת החוק". Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, U.N. Doc A/56/156.

127 ראו Physicians for Human Rights, Break them Down: Systemic Use of Psychological Torture by US Forces, pp. 54-55 (2005); ראו גם: Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, U.N. Doc E/CN.4/2002/76, Annex III.

[...] [אחרי אחת מהחקירות שעברתי החוקר] אמר לי לצאת מהחדר. ראיתי את אנשי יחידת כת"ר במסדרון. נאחזתי בדלת וסירבתי לצאת, אמרתי לחוקר: "אני מתחנן בפניך, אל תוציא אותי, הם יהרגו אותי" ואז הוא צעק: "קחו את הכלב הזה". הם כופפו לי את הגב עד שהראש שלי כמעט הגיע לרצפה וככה הריצו אותי עד לתא. בדרך, אחד מהם תפס לי את הידיים שהיו עדיין אזוקות לאחור ומשך אותן אחורה בכוח עד שהגענו לתא.

מתוך עדותו של ע.ה., תושב מחוז חברון | לעדות המלאה

במהלך חלק מהתקיפות של אסירים בידי סוהרי כת"ר שתיארו העדים, נכחו גורמים נוספים משירות בית הסוהר – אשר עמדו מנגד, לא עשו דבר כדי להגן על המותקפים, ולמעשה הכשירו את המעשים בנוכחותם. נוכחות הקצינים הבכירים, לא כל שכן השתתפותם של עשרות אנשי שב"ס בתקיפות, מעידות כי לא מדובר במעשה נקודתי או "בסוהר שסרח".

ב־9.11.23, בסביבות השעה 14:00, הגיע כוח של 20 אנשי כת"ר וימ"ז רעולי פנים, עם כלבים. הם פתחו את דלת התא והתנפלו עלינו במכות עם אלות. שניים מהם תפסו אותי ונתנו לי מכות בגב עם האלות. אחד מהם תפס לי את הראש שלי בזמן שהייתי על הרצפה, והכה אותי בפנים עם האלה. התחלתי לדמם מעין ימין ומהפנים. אמרתי להם בעברית "אני עומד למות", ואחד מהם ענה לי שהוא רוצה שאמות. אחרים אמרו לי לסתום את הפה.

אף אחד מאיתנו לא היה מסוגל לזוז, אפילו לא ללכת לשירותים. כולנו סבלנו מסחרחורת ומחוסר שיווי משקל. העין הימנית שלי התנפחה ופחדתי שאאבד את הראייה. היינו במצב קשה מאוד. אחד האסירים סיפר בבכי שהם אנסו אותנו עם מקל.

אחרי בערך עשר דקות של מכות, הם קשרו לנו את הידיים מאחורי הגב עם אזיקוני פלסטיק. הם הידקו לי את האזיקונים כל כך חזק, שהרגשתי שהם חותכים לי את היד. המכות נמשכו, ואנשי הכוח דרכו לי על החזה ועל הראש. היו גם שני קצינים בתא ואחד מהם חילק הוראות להכות אותנו. אנשי הכוח צחקו בינם לבין עצמם. הם לקחו חלק מהבגדים של האסירים בתא. הם גררו חלק מאיתנו על הרצפה והכריחו חלק מאיתנו לנשק את הנעליים של אחד הקצינים.

ראיתי אותם תופסים חלק מהעצורים באשכים, והם צרחו ובכו בקולי קולות. אנשי הכוח גם לחצו עם האלות שלהם על איברי המין של חלק מהעצורים. הקללות לא נפסקו: "בני שרמוטות", "בני זונות", "כלבים", "דאעש". חלק מאנשי הכוח צילמו אותנו בטלפונים הניידים שלהם וגם במצלמות. שמעתי את הקצין אומר בעברית לשאר אנשי הכוח: "אנחנו בשידור ישיר עם בן גביר".

**שמעתי את הקצין
אומר בעברית
לשאר אנשי הכוח:
"אנחנו בשידור
ישיר עם בן גביר".**

ההתקפה הזאת נמשכה הרבה זמן, יותר מחצי שעה של מכות בלי הפסקה. הרושם היה שהם רוצים לגרום הכי הרבה נזק שאפשר. כשזה נגמר הרגשתי שאני עומד להתעלף. אחר כך היינו מוטלים על הרצפה במשך שעות. אף אחד מאיתנו לא היה מסוגל לזוז, אפילו לא ללכת לשירותים. כולנו סבלנו מסחרחורת ומחוסר שיווי משקל.

העין הימנית שלי התנפחה ופחדתי שאאבד את הראייה. היינו במצב קשה מאוד. אחד האסירים סיפר בבכי שהם אנסו אותו עם מקל.

אחרי ההתקפה הזאת, חיינו במצב קבוע של פחד. היינו גם בהלם מהצעקות ששמענו מהאסירים שהוכו בתאים אחרים. פחדנו כל הזמן, יום ולילה, שאנשי הכוח יתקפו אותנו שוב.

מתוך עדותו של פיראס חסאן, בן 50 ואב לארבעה, תושב הינדאזה, שבמחוז בית לחם. הוחזק בבית הכלא הנגב (קציעות) | [לעדות המלאה](#)

.7

מקרי מוות מאחורי הסורגים

7.

מקרי מוות מאחורי הסורגים

כ־60 בני אדם לכל הפחות מתו בעודם מוחזקים בידי ישראל. 48 מהם היו עצורים תושבי רצועת עזה שחלקם מתו במחנות המעצר שהקים הצבא, וחלקם עוד בטרם הספיקו להגיע אליהם, ככל הנראה עקב אלימות קיצונית שספגו מחיילים ישראלים במהלך העברתם מרצועת עזה לישראל.¹²⁸ בעל פי מעקב מצלםבצלם, כ־12 פלסטינים נוספים מהגדה המערבית ומישראל מתו במשמורת שב"ס, חלקם בנסיבות המעלות חשד כבד להתעללות ולמניעת טיפול רפואי מכוונים. בהמשך לכך, לפחות במקרה אחד פתחה המשטרה בחקירה פלילית כנגד סוהרים המעורבים במותו של אסיר שהוחזק בידי שב"ס, ואולם למיטב ידיעתנו אף לא אחד מהם הועמד לדין בגין המעשים.

לבצלם נמסרו עדויות בנוגע לשלושה מתוך מקרי המוות הללו. להלן נביא את המידע והפרטים שידועים לנו לגבי כל אחד מהמקרים.

אירוע מותו של ת'אאיר אבו עסב

ב־19.11.23 פורסמה בכלי התקשורת הודעה רשמית בדבר מותו של האסיר ת'אאיר אבו עסב, שהוחזק בכלא קציעות והיה בן 38 במותו.¹²⁹ בנתיחת גופתו של אבו עסב, אסיר ותיק שנידון למאסר מספר שנים לפני מתקפת 7 באוקטובר, נמצאו סימני אלימות קשה. אך למרות זאת נקבע בדו"ח הנתיחה כי לא ניתן לעמוד על קשר ישיר בין סימנים אלה לבין מותו. עם זאת, מפרסומים שונים בכלי התקשורת עולה כי 19 סוהרים מבית הכלא קציעות נחשדו במעורבות בפרשה ונחקרו בגין עבירות של פציעה, חבלה בנסיבות מחמירות ושיבוש חקירה.¹³⁰ למיטב ידיעתנו איש מהם לא הועמד לדין עד למועד פרסום הדו"ח. מהפרסומים נלמד גם שחמישה מהחשודים נמנים עם סוהרי יחידת כת"ר, ובעקבות האירוע הועברו מתפקידם באופן זמני.¹³¹

¹²⁸ ראו עיתון הארץ: הצבא חוקר 48 מקרי מוות מ־7.10.23 ועד היום של פלסטינים שמתו במהלך המעצר, המעבר, המאסר על ידי חיילים; ראו גם פרסום מיום 28.5.24 בדבר חקירת מותם של שני עצירים מהרצועה המראה כי הוכו בידי חיילים בדרכם למתקן שדה תימן. על פי הפרסומים, דחתה המשטרה הצבאית את טענות החיילים שליוו את השניים כי הם נחבלו בגלל תנאי הדרך הקשים וביקשה לחקור באזהרה חלק מהמעורבים. אף לא אחד מהחשודים נעצר. מותם של 35 עזתים במעצר נמצא תחת חקירה, ולפחות שניים מתו בשל הזנחה או טיפול לקוי. ראו לעניין זה ידיעה על אודות 6 אסירים פלסטינים שמתו מאז 7.10.23 במתקני שב"ס; ובן כן על אודות 27 פלסטינים שמתו במתקני הכליאה של הצבא; ראו גם על כלא מגידו שבצפון; מקרה מוות במתקני החקירה של שב"כ.

¹²⁹ ראו במכתב מטעם האגודה לזכויות האזרח וארגונים נוספים ליועצת המשפטית לממשלה; בפרסום ב־Ynet מיום 21.12.23 גם כאן; ראו תיעוד של מקרי מוות במהלך המעצר/מאסר גם בדו"ח עמותת "רופאים לזכויות אדם" בדבר "הפרה שיטתית של זכויות אדם מצבם של פלסטינים הכלואים בישראל מאז 7.10.23", עמ' 25.

¹³⁰ ראו כאן.

¹³¹ ראו פרסום הארץ.

בקשתם לבטל את ההחלטה נדחתה על ידי הערכאות המשפטיות.¹³²

על פרשת מותו של אבו עסב בעקבות האלימות הקשה שנקטו כלפיו אנשי יחידת כת"ר, סיפר אחד משותפיו לתא המאסר:

**את ת'אאיר הם
הכו יותר מכולם.
הוא ניסה להגן
על הראש שלו
עם היד, אבל
מהר מאוד הוא
כבר לא הצליח
להחזיק אותה
שם, מרוב המכות.
הם המשיכו
להכות אותו
בראש ובשאר
הגוף, עד שהוא
נפל לרצפה.**

העבירו אותי לתא אחר, שגם בו היינו שמונה אסירים, ביניהם ת'אאיר אבו עסב. גם בתא הזה ישנתי על מזרן על הרצפה. האסירים המבוגרים יותר, כמו אבו עסב, ישנו על המיטות. היינו יחד בתא בערך עשרה ימים. היו בו שלושה חלונות, והנהלת הכלא הוציאה מכולם את הזגוגיות כדי שנסבול עוד יותר מהקור, ביום ובלילה.

ב־18.11.23 הסוהרים הגיעו לספירה והביאו איתם אנשי יחידה מיוחדת שהיו רעולי פנים והחזיקו אלות עם חתיכות ברזל בולטות. הסוהרים ספרו אותנו. השיטה הייתה שהסוהר קורא בשם הפרטי של האסיר, והאסיר אומר את שם המשפחה שלו, בזמן שאנחנו יושבים בכריעת צפרדע.

באותו יום, כשהספירה הסתיימה, אחד הסוהרים קרא שוב בשם של ת'אאיר, ות'אאיר ענה לו "אבו עסב". אחר כך הסוהר אמר שוב "ת'אאיר" ות'אאיר ענה שוב "אבו עסב".

ואז נכנסו אנשי היחידה המיוחדת עם האלות והנשק והתחילו להכות אותנו. כל אחד מהם תפס אסיר והרביץ רק לו. הכו אותנו בכל חלקי הגוף. לא זזנו, רק צרחנו וצרחנו בזמן שהם הכו אותנו בלי הפסקה. התחיל לרדת לי דם מהראש, וראיתי שגם האסירים שלידי מדממים מהראש. זה נמשך בערך שבע דקות ואז הם התרחקו לדלת של התא.

ואז בערך שמונה מהם חזרו פנימה והכו את כולנו, אבל את ת'אאיר הם הכו יותר מכולם. הוא ניסה להגן על הראש שלו עם היד, אבל מהר מאוד הוא כבר לא הצליח להחזיק אותה שם, מרוב המכות. הם המשיכו להכות אותו בראש ובשאר הגוף, עד שהוא נפל לרצפה. אחר כך הם יצאו וסגרו את דלת התא.

קראנו לת'אאיר בשמו כמה פעמים, אבל הוא לא הגיב. ירד לו קצת דם מהראש, וראינו שצבע הגוף שלו השתנה – הוא נעשה כהה יותר. אני חושב שזה היה בגלל דימום פנימי. קראנו לסוהר וצעקנו במשך שעה, אבל הוא לא ענה לנו. אחר כך

¹³² חמשת הסוהרים הגישו עתירה לבית המשפט לעניינים מנהליים ובה ביקשו את ביטול ההחלטה ואת החזרתם ליחידה (עת"מ 45090-02-24). בהמשך הוגשה מטעמם גם בקשה לבית הדין לעבודה. שני ההליכים נדחו על ידי הערכאות השיפוטיות, ואולם אין זה ברור מה עלה בגורלם של חמשת הסוהרים והיכן הוצבו בסופו של יום (ראו עת"מ 45090-02-24 פשייב ואח' נ' מדינת ישראל).

הגיע סוהר ששימש גם כחובש. הוא ביקש ממני להפשיל את החולצה של ת'אאיר. כשהרמתי את החולצה, ראיתי שהבטן שלו הייתה נפוחה והצבע שלה היה כהה. הסוהר-חובש התקשר לקצין. הגיעו הרבה קצינים והכריחו אותנו, את כל שאר שבעת האסירים, להידחק לפינה של השירותים - בשטח של מטר מרובע אחד. אחרי שהם דחסו אותנו לשם הם לקחו את ת'אאיר ועזבו. אחרי חמש דקות הגיע סוהר, פתח את דלת השירותים ואמר לנו שת'אאיר מת.

למחרת הגיעו מהשב"כ ולקחו אותנו אחד אחרי השני לחקירה. החקירה שלי נמשכה כרבע שעה, שבמהלכה הם טענו שאנחנו עשינו בעיות והרגנו את ת'אאיר, ולכן כולנו פצועים. הם אמרו שאנחנו תקפנו אחד את השני ולא הסוהרים. החוקר שאל אותי איך הרגנו את ת'אאיר. סיפרתי לו מה קרה: שהסוהרים הם שהרביצו לנו והרגו אותנו, והסברתי איך זה קרה.

אחרי שכולנו חזרנו לתא, הגיע מפקד הכלא שכונה "אבו יוסף", ופתח את הדלת. הוא צחק ואמר שאנחנו הרגנו אותו ושאנחנו רוצים להפיל על הכלא את האשמה.

מתוך עדותו של מ.א., תושב מחוז חברון | לעדות המלאה

**במשך חצי שעה
לא יכולתי לזוז
או לנשום.
כולם מסביבי
צרחו מרוב כאבים
וחלקם בכו. רובם
דיממו. זה היה
סיוט שאי-אפשר
לתאר. הקצין
הודיע לנו שהוא
יחזור אלינו גם
בערב.**

ב־18.11.23, בשעת הספירה, נכנסו לתא חמישה מאנשי יחידת כת"ר ועוד הרבה סוהרים בראשות קצין והתנפלו עלינו בתואנה שהם מחפשים מכשיר רדיו. הם הכו אותנו באלות ובאגרופים ובעטו בנו בכל הגוף. הם הכניסו לתא כלב שתקף עציר צעיר ושרט אותו קשות בגב.

בתקיפה הזאת כולנו נחבלנו קשה. כשזה נגמר שכבנו על הרצפה. אני נשענתי על הקיר. היו לי שברים בצלעות ונפגעתי גם בכתף ימין, באגודל של יד ימין ובאחת האצבעות ביד שמאל. במשך חצי שעה לא יכולתי לזוז או לנשום. כולם מסביבי צרחו מרוב כאבים וחלקם בכו. רובם דיממו. זה היה סיוט שאי-אפשר לתאר. הקצין הודיע לנו שהוא יחזור אלינו גם בערב.

שכבנו שם וחיכינו, מבוהלים, פחדנו פחד מוות, אבל באותו לילה לא תקפו אותנו שוב. אנשי יחידת כת"ר תקפו באותו לילה עצירים בתאים אחרים, בעוצמה כזאת שהצרחות שלהם מילאו את הכלא. למחרת נודע לנו שאנשי כת"ר הרגו את האסיר ת'אאיר אבו עסב. באותו לילה הסוהרים ערכו מסיבה באגף 21: הם שמו מוזיקה רועשת, רקדו עם החיילות וקיללו את חמאס וסינוואר.

**מתוך עדותו של אשרף אל-מוחתסב, בן 53 ואב לחמישה, תושב חברון.
הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר והנגב (קציעות) | לעדות המלאה**

אירוע מותו של ערפאת חמדאן

ערפאת חמדאן, בן 24 מהכפר בית סירא, חולה סוכרת שטופל באינסולין, נעצר ב־22.10.23 והועבר למתקן הכליאה עופר. יומיים בלבד לאחר מכן, ב־24.10.23, הוא נמצא ללא רוח חיים בתאו. שניים משותפיו לתא סיפקו בעדויות שמסרו לבצלם פרטים רבים הנוגעים לנסיבות מותו, ובהם אלימות, הרעבה, מניעת טיפול ותרופות לצד מתן טיפול לקוי ורשלני. אך מעל הכול, בולטת אדישות פושעת מצד הסוהרים, שידעו על מחלתו של חמדאן ועל הידרדרות מצבו ולא עשו דבר כדי לסייע לו בעת שגסס בתאו במשך שעות, עד למותו.

הביאו שני עצורים חדשים לתא שלנו. שניהם היו מבית סירא ולא הכרתי אותם קודם. לאחד מהם קראו ערפאת חמדאן, הוא היה בן 24. ערפאת לא נראה במצב טוב. ראו שהוא מותש והוא לא היה מסוגל לדבר. שאלתי את העצור השני מה יש לו? והוא ענה: "הוא חולה ועייף". שמתי לב שערפאת כל הזמן שם את הידיים שלו על הבטן ושהוא צולע ברגל ימין. הבנתי שהכו אותו בעציון. נתנו לו מזרן ואפשרנו לו לישון. אחרי חצי שעה הוא קם והלך מהר לשירותים כשהוא מחזיק את הבטן שלו, ושם הוא התחיל להקיא. אחר כך הוא חזר ושכב על המזרן והיה ברור שהוא סובל מכאבים. תוך שעתיים הוא הקיא שוב ושוב יותר מ־5 פעמים. בכל פעם, אחרי שהוא חזר למזרן, הוא היה אומר "תעזרו לי, תעזרו לי", וחובט עם היד שלו ברצפה. כששאלנו אותו מה קרה לו הוא ענה: "הם הכו אותי, הם עינו אותי". אחר כך הוא אמר לנו "יש לי בעיה עם הסוכר בדם, אם לא אוכל משהו כדי להעלות את רמת הסוכר בדם, אני מקבל התקף של עוויתות ואני עלול להתעלף, זה מחמיר את הבעיה הבריאותית שלי. בנוסף הם הכו אותי באזור הקיבה והבטן".

תוך שעתיים הוא הקיא שוב ושוב יותר מ־5 פעמים. בכל פעם, אחרי שהוא חזר למזרן, הוא היה אומר "תעזרו לי, תעזרו לי", וחובט עם היד שלו ברצפה.

במשך שעתיים, בין 18:30 ל־20:30, ביקשתי שוב ושוב דרך הפתח בדלת שרופא יבוא לבדוק אותו. בסוף הגיע רק חובש, שהסתכל על ערפאת דרך הפתח בדלת. ערפאת הסביר לו את המצב הבריאותי שלו ואמר לו שהוא במצב קשה ושהוא צריך טיפול בבית החולים בגלל הסוכרת. הבנתי שהוא צריך לקבל זריקה מיוחדת, אבל החובש אמר לו "אין בית חולים" והלך בלי לתת לו שום טיפול.

המצב של ערפאת התחיל להידרדר. הוא התקשה לנשום, והתנשם והתנשף. הוא הקיא שוב ושוב. לא יכולנו לעזור לו בכלל. אני ועוד עציר נשארנו ערים בלילה כדי להשגיח עליו בתורות. ניסיתי לעזור לו, ובעיקר הרמתי אותו בכל פעם שהוא היה צריך להקיא, כדי שלא ייחנק. הוא התחיל להקיא נוזל שחור שנראה כמו משקעים של קפה. בשעות הבוקר הוא התעלף. במשך איזה 4-5 שעות התחננתי יותר מ־30 פעם שישלחו שוב את החובש. כשהוא בא בסוף הוא ראה את ערפאת מחוסר הכרה דרך הפתח בדלת ואמר לי שהוא צריך

להגיע למרפאה. שאלתי איך הוא אמור להגיע למרפאה אם הוא מחוסר הכרה, אז החובש ביקש שנמשוך אותו לדלת של התא. אחרי שמשכנו את ערפאת על שמיכה עד הדלת, החובש ביקש שנעמיד אותו על הרגליים. שאלתי איך הוא אמור לעמוד על הרגליים כשהוא מחוסר הכרה. בסוף הוא נתן לי מכשיר לבדיקת רמת הסוכר בדם, עם סטיקים. בדקנו אותו והופיע שם ערך נמוך מאוד. אחרי כמה דקות, החובש חזר וביקש מהסוהר שיפתח את הדלת של התא כדי להוציא את ערפאת. שמנו אותו על מזרן וגררנו אותו איזה 15 מטרים עד החדר של ההנהלה. אחרי 40 דקות, החזירו אותו כשהוא הולך על הרגליים. נראה שנתנו לו נוזלים. אחר כך האח הגיע והביא כוס מים עם סוכר. הוא נתן לי את הכוס, וביקש ממני לתת לערפאת לשתות ממנה בכל פעם שהוא מתחיל להתעייף, הוא גם ביקש שנאכיל אותו. ניסינו לתת לו לאכול לחם עם לבנה, אבל הוא לא הצליח לאכול. הוא היה לוקח ביס, וזה היה נשאר בפה שלו רבע שעה בלי שהוא יצליח לבלוע.

בדקתי אם יש לו דופק, אבל לא היה דופק והוא לא נשם. במשך 5-10 דקות עשינו לו החייאת לב ריאה עם הנשמה מלאכותית, אבל הוא לא הגיב.

אחרי שעה המצב שלו שוב הידרדר והוא התעלף. ביקשתי מהסוהר שוב ושוב לקרוא לחובש, אבל הוא סירב. בזמן של ספירת הצהריים, ערפאת לא הצליח לעמוד על הרגליים, הקצין שאל אותי למה הוא לא קם והסברתי לו על המצב של ערפאת. הוא אמר שהוא שאל את החובש לגביו והוא אמר לו שערפאת לא סובל משום דבר ואין שום דבר שאפשר לעשות איתו. אחרי הספירה הם עזבו את התא וערפאת נשאר במצב הזה עד השעה 15:00 אחר הצהריים. בשלב מסוים אני נרדמתי בגלל שלא ישנתי בלילה כדי להשגיח עליו. ואז האסירים האחרים העירו אותי ואמרו לי שערפאת הפסיק לנשום. ראיתי שיוצא לו קצף מהפה. בדקתי אם יש לו דופק, אבל לא היה דופק והוא לא נשם. במשך 5-10 דקות עשינו לו החייאת לב ריאה עם הנשמה מלאכותית, אבל הוא לא הגיב. יש לי קצת ידע בעזרה ראשונה ובגלל שלא היו סימני חיים הערכתי שהוא מת. התחלנו לקרוא לסוהרים. מדי פעם עבר שם סוהר. יותר מחמש פעמים אמרתי להם שערפאת מת והם ענו רק שאסור להם לפתוח את ושעוד מעט יבוא החובש.

זה נמשך ככה שעה או שעה וחצי, ורק אז באו פתאום כולם, אנשי ההנהלה, הסוהרים, הרופאים והחובשים. הם פתחו את הדלת. אני ועוד שני עצורים הוצאנו את ערפאת על המזרן לחצר של הכלא. משם לקחו אותו על אלונקה לכיוון ההנהלה. אנחנו לא יודעים מה קרה איתו אחר כך. אחרי חצי שעה סוהר חזר אלינו ואמר שערפאת בסדר ושאין לו שום בעיה בריאותית. הוא אמר שלקחו אותו לבית החולים ומצבו טוב. אמרתי לו "אתה צוחק עלינו?!" לא האמנתי למה שהוא אמר. הרי ערפאת יצא מהתא מת, בלי דופק ובלי נשימה. שאלתי אותו "איך אתה אומר שאין לו שום בעיה בריאותית?" אבל זה לא עניין אותנו.

מתוך עדותו של מוחמד סרוו, בן 34 ואב לשניים, תושב נייעלין שבמחוז רמאללה. הוחזק במתקן המעצר עציון ובבתי הכלא עופר ונפחא | לעדות המלאה

**קראנו שוב
לחובש כדי
שיבדוק אותנו,
והוא אמר
שנקרא לו
כשערפאת ילך
לעולמו.**

ב־23.10.23, בשעות הערב, הסוהרים הכניסו לתא שלנו שני צעירים מהכפר בית סירא שבמחוז רמאללה. לאחד מהם קראו ערפאת חמדאן, בן 24, והשני היה שכן שלו. חמדאן נראה חולה ועייף והתנשם. הוא נשכב על מזרן על הרצפה והתקשה לדבר. הוא ניסה לקום כדי להתפלל איתנו את תפילת הערב הראשונה, אבל לא הצליח וחזר לשבת על הרצפה. הוא נשען על הקיר ואמר לנו שהוא רעב. נתנו לו קצת אורז ועדשים מבושלות ששמרנו, אבל הוא אכל רק שתי

כפות ולא הצליח לבלוע את השלישית. נתנו לו גם קצת מים לשתות. ראינו שהמצב הבריאותי שלו מחמיר. הוא התחיל להקיא ולהתנשם. השכן שלו אמר שהוא חולה בסוכרת נעורים, ושהוא סובל מהתקף סוכרת וצריך לפנות אותו מייד לבית חולים. קראנו לסוהרים וביקשנו שיביאו רופא, אבל הם התעלמו מאיתנו.

בסביבות השעה 5:00 בבוקר, בזמן הספירה, אמרנו לקצין שערפאת חולה מאוד, שמצבו הבריאותי מחמיר ושהוא מחוסר הכרה. הקצין אמר לנו שהוא יקרא לחובשים והלך. אחרי 20 דקות בערך הגיעו שני חובשים לדלת התא בליווי קצין וסוהרים, ואמרו לנו להביא את ערפאת לדלת כדי שיוכלו לבדוק אותו דרכה. אמרנו להם שהוא מחוסר

הכרה ולא יכול להגיע לדלת. אחד החובשים איים שאם לא נביא את ערפאת לדלת הם יעזבו. נאלצנו לגרור אותו מחוסר הכרה לדלת התא והרמנו אותו כדי שיוכלו לבדוק אותו דרכה. החובש לא הצליח לבדוק אותו ככה, לכן אחד העצורים לקח את מכשיר בדיקת הסוכר מהחובש ובדק את ערפאת. התברר שרמת הסוכר שלו נמוכה מאוד. אמרתי לחובשים שזה מצב מסוכן ושערפאת גוסס, אבל הם התעלמו ממני ועזבו אחרי 10 דקות עם הקצין והסוהרים שליוו אותם. אחר כך הם חזרו ולקחו את ערפאת למרפאה של הכלא. אחרי שעה בערך החזירו אותו. הוא לא היה מסוגל לעמוד ונשען על אחד

הסוהרים שהכניסו אותו לתא. הסוהר אמר שערפאת זקוק לאוכל ולשתייה, ועניתי לו שאין לנו במה להאכיל אותו. הוא אמר שנחכה לארוחת הבוקר.

ערפאת ישב על הקרקע ונשען על הקיר עד לארוחת הבוקר, שהייתה בסביבות השעה 9:00. הוא אכל רק שתי נגיסות, שמה מעט מים, וחזר להישען על הקיר, הוא התנשם מאוד. קראנו שוב לחובש כדי שיבדוק אותנו, והוא אמר שנקרא לו כשערפאת ילך לעולמו. ערפאת נשאר ככה אז הוא נרגע והפסיק להתנשם. הוא עדיין ישב עם הגב לקיר וחשבנו שהוא נרדם. אמרתי לאסירים שייתנו לו לנוח קצת, אבל ערפאת לא התעורר. אחרי שעה וחצי ראינו נוזל יוצא לו מהפה. אחד האסירים בדק את הדופק שלו וצעק שערפאת מת. התחלנו לצעוק לסוהרים ודפקנו חזק על הדלת. קצין ועשרה סוהרים הגיעו לתא ואמרנו להם שערפאת מת. הם לקחו את ערפאת מהחדר ומאוחר יותר שאלתי עליו את אחד הסוהרים והוא אמר שפינו אותו לבית חולים.

**אמרתי לאסירים
שייתנו לו לנוח
קצת, אבל
ערפאת לא
התעורר. אחרי
שעה וחצי ראינו
נוזל יוצא לו
מהפה.**

אחרי ארבעה ימים הסוהרים הביאו עצור חדש, שסיפר לנו שערפאת מת ביום שבו הוציאו אותו מהחדר. ערפאת היה זקוק לתרופות ולמזון מותאם לסוכרת שלו, והיה צריך לאכול לעיתים קרובות. אבל להנהלת הכלא לא היה אכפת והוא מת כתוצאה מהזנחה וממחסור במזון.

[מתוך עדותו של פ.ג., תושב מחוז חברון | לעדות המלאה](#)

אירוע מותו של מוחמד א־סבאר

אסיר נוסף שמת במשמורת שב"ס במתקן הכליאה עופר הוא מוחמד א־סבאר, בן 20 מהעיירה א־ד'אהרייה שבדרום הר חברון. א־סבאר, שנעצר במאי 2022, סבל ממחלת מעיים שבגינה נזקק לתזונה מיוחדת, שקיבל בכלא עד פרוץ המלחמה. המזון המועט והלא־מגוון שניתן לאסירים לאחר ה־7 באוקטובר השליך ישירות על מצבו הרפואי, שהחל להידרדר במהירות בעקבות החמרת התנאים. היעדר תזונה מותאמת, טיפול רפואי לקוי והתעלמות מופגנת ממצבו הבריאותי הובילו בסופו של דבר למותו ב־8 בפברואר 2024.

כך היה עד שפרצה המלחמה בעזה ב־7.10.23. הנהלת בית הכלא הודיעה שיש איסור על הענקת טיפול רפואי לאסירים "ביטחוניים", חוץ מחולי סוכרת ויתר לחץ דם.

מה שהוא היה צריך זה טיפול של אח מקצועי והעברה לבית חולים – כי מה שהוא היה צריך לא נמצא בבית הכלא.

[...] כבר אסור היה לבשל שום דבר, ואסור לקנות מהקנטינה. מעבר לזה שאסרו קנייה מהקנטינה הם הגבילו את כמויות האוכל. ברמה שזה ירד ל־20% מהכמות הרגילה שהייתה לפני המלחמה.

[...] כל זה הביא לתחילת מסע הסבל של האסיר מוחמד א־סבאר. האוכל שהביאו היה כולו יבש, ללא מרכיבים מרככים. רוב מה שכן הביאו היה דגנים, מה שאסור היה לו לאכול, כי הם גרמו לו לנפיחות במעיים. בכל יום הייתי מדבר עם הקצין, מסביר לו שצריך לפנות את מוחמד לבית החולים.

השלב הראשון היה עצירות חמורה, 12 ימים הוא לא הפריש צואה. דיברתי עם הנהלת הכלא, ביקשתי שיביאו חוקן כדי לעזור לו להיפטר מההפרשות. אחרי הרבה בקשות, הביאו לו חוקן. אחרי שסידרנו את הבעיה הזאת, התחלנו להתעסק בעניין התזונה שלו, עד כמה שאפשר עם מעט האוכל שהיה לנו. כל רבע שעה, הבאתי לו חתיכת לחם קטנה ויוגורט. ניסינו לשלוט במצב הבריאותי שלו, שלא יושפע מדי לרעה בגלל האוכל.

[...] בשלב הזה, מוחמד סבל מאובדן זיכרון וקושי בראייה. הוא אפילו לא ידע כמה זמן הוא נמצא במעצר. מה שהוא היה צריך זה טיפול של אח מקצועי והעברה לבית חולים – כי מה שהוא היה צריך לא נמצא בבית הכלא. הבטן שלו תמיד הייתה נפוחה [...] אחרי שהשתחררתי נודע לי שמוחמד א־סבאר נפטר בכלא.

מתוך עדותו של עאטף עוואוודה, בן 53 ואב לשבעה, תושב דיר סאמת שבמחוז חברון. הוחזק בבתי הכלא עופר, נגב (קציעות) ונפחא | לעדות המלאה

**בסוף הוא הגיע
למצב שהוא
לא היה מסוגל
בכלל ללכת
לשירותים.
העבירו אותו
לתא אחר,
ושבוע אחר כך
נודע לנו
שהוא נפטר.**

בתא שלי היה אסיר מא־דאהרייה בשם מוחמד אחמד א־סבאר, שסבל ממום מולד במעיים. הייתה לו נפיחות במעיים והוא היה זקוק לתרופות לריכוך הצואה ולנוזלים שיעזרו לו לעכל את האוכל ולהיפטר מההפרשות. בתקופה שהיינו ביחד בתא הוא סבל מנפיחות חמורה מאוד, כי מאז תחילת המלחמה נתנו לנו לאכול רק פחמימות. כל הזמן ביקשנו מהסוהרים שיביאו רופא, שייקחו אותו למרפאה או שיביאו לו תרופה, אבל הם סירבו. בסוף הוא הגיע למצב שהוא לא היה מסוגל בכלל ללכת לשירותים. העבירו אותו לתא אחר, ושבוע אחר כך נודע לנו שהוא נפטר.

מתוך עדותו של ע.א., תושב מחוז חברון | לעדות המלאה

.8

סיפורם של אסירים פלסטינים
בעלי אזרחות ישראלית

8.

סיפורם של אסירים פלסטינים בעלי אזרחות ישראלית

עם הפלסטינים שמסרו עדויות לבצלם על התעללות בכלא מאז ה־7 באוקטובר נמנו גם אזרחים ישראלים. למרות מעמדם האזרחי השונה משל פלסטינים תושבי הגדה המערבית, מזרח ירושלים ורצועת עזה, ומערכת הדינים השונה החלה עליהם כאזרחי המדינה, הם הוחזקו באותם תנאים כשל פלסטינים תושבי הגדה המערבית והיו חשופים להתעללות דומה.

מאז ה־7 באוקטובר נעצרו מאות פלסטינים אזרחים ישראלים בשל חשדות להסתה ותמיכה בארגוני טרור, לעיתים בשל מעשים מינוריים כמו פרסום הבעת סולידריות עם העם הפלסטיני או הבעת עמדה ביקורתית כלפי ישראל, כלפי המלחמה וכדומה.¹³³ מעצר אזרחים ישראלים, לא כל שכן בהיקף הנרחב שבו בוצע, מייצג דרך נוספת שבה מערכות השליטה של המשטר הישראלי מופעלות כנגד פלסטינים בכל השטח שבין הירדן והים.¹³⁴

הדו"ח הנוכחי אינו עוסק ברדיפה הפוליטית או בהסתה הפרועה מצד גורמי השלטון בישראל כנגד פלסטינים בכלל, וכנגד פלסטינים בעלי אזרחות ישראלית בפרט, הסתה שהולכת ומחריפה מאז ה־7 באוקטובר ועל רקע המלחמה המתמשכת ברצועת עזה. חרף זאת, מצאנו לנכון לשלב מספר עדויות שהגיעו לבצלם מפי אסירים פלסטינים אזרחי ישראל. זאת משום המידע והנתונים שנחשפו בחודשים האחרונים על ידי ארגוני חברה אזרחית ואמצעי תקשורת שונים, המצביעים לא רק על אכיפה בררנית מובהקת אלא על השהיית זכויותיהם הבסיסיות ביותר של אסירים אלה, בין אם נעצרו לפני או אחרי ה־7 באוקטובר, וכן על שלילת מעטפת ההגנות המוקנות להם, והכול בהתבסס על זהותם האתנית-לאומית.

השימוש בהליך הפלילי ככלי לסתימת פיות ולהרתעה מפני השתתפות בשיח הפוליטי בישראל, נעשה בניצוחו של השר לביטחון לאומי ובתמיכתו הבלתי־מסויגת של עו"ד עמית איסמן, פרקליט המדינה.¹³⁵ הנחייתו של איסמן המאפשרת לקציני המשטרה להורות על פתיחה בחקירה ועל מעצר בגין עבירת הסתה, מבלי שיצטרכו לקבל מראש את אישור פרקליט המדינה כפי שהורה הנוהל בעניין, תמכה ואפשרה את הוצאת התוכנית מהכוח אל הפועל.¹³⁶

133 ראו כתבה באתר "שומרים".

134 **דוח עדאלה** "חקירות, מעצרים וכתבי אישום נגד פלסטינים אזרחי ישראל" שנתוניו מתייחסים לתקופה שבין 7.10.23 ועד 13.11.2023 (להלן: "דו"ח עדאלה"), מעלה כי רק בחודש הראשון של המלחמה ובין 7 לאוקטובר ל־13 בנובמבר, נחקרו כ־250 אזרחים, למעלה ממאה מהם נעצרו בגין פוסטים והתבטאויות ברשתות החברתיות. ובעשרות מקרים גם הוגש כתב אישום לפי סעיף 24(א) ו/או 24(ב) לחוק המאבק בטרור. לצורך השוואה, בין השנים 2018-2022 הוגשו 88 כתבי אישום נגד אזרחים ישראלים בשל הסתה או הזדהות עם ארגוני טרור. רק בחודש הראשון של המלחמה הוגשו 46 כתבי אישום כנגד אזרחים פלסטינים אזרחי ישראל שפרסמו או התבטאו ברשתות; כן ראו **כאן**.

135 **ראו כאן וכאן**.

136 **ראו** בדיווח זה בעיתון הארץ; **ראו גם**.

עדותה של א.א, סטודנטית באוניברסיטה ישראלית בשנות ה-20 לחייה

נעצרה בעקבות פוסט שפרסמה באינסטגרם

ב־9.10.23 קיבלתי מכתב השעיה מהלימודים באוניברסיטה, בלי שהייתה לפני כן שום אזהרה. חוץ ממני הושעו עוד שמונה סטודנטים פלסטינים-ישראלים, גם הם בעקבות פוסטים ברשתות. [...] ב־12.11.23, אבא שלי התקשר וסיפר לי שהגיעו לבית נציגי הרשויות ומסרו לי זימון לחקירה. אבא סירב למסור להם את הכתובת שלי, והצליח לשכנע אותם שהם לא צריכים לבוא לקחת אותי ושהוא יביא אותי לתחנת המשטרה.

באותו יום בשעה 18:00 הלכתי עם אבא שלי לתחנת המשטרה. הוא חיכה לי בחוץ אבל כשנכנסתי פנימה מסרו לי מייד צו מעצר. מרגע שנכנסתי השוטרים התחילו להשפיל אותי, לצעוק עליי שאני תומכת טרור וללעוג למראה שלי. הם לקחו את כל החפצים שלי, כולל הטלפון ושרוכי הנעליים שלי. אחר כך אזקו לי את הידיים מלפנים עם אזיקי מתכת.

**הכי גרוע
היה החיפוש
בעירום. לא
ציפיתי שיעשו
לי דבר כזה –
חיפוש בעירום
מלא ונדרשתי
לכרוע עירומה
כדי שהם
יוכלו לראות
שאני לא
מסתירה כלום.**

הבנתי מצו המעצר שאני חשודה בהזדהות עם ארגוני טרור ובתמיכה בטרור. דרשתי לדבר עם עורך הדין שלי, ואפשרו לי. עורך הדין הרגיע אותי והסביר לי שמותר לי לשמור על זכות השתיקה ולסרב לענות על השאלות. אחר כך הכניסו אותי עם ידיים אזוקות לחדר שהיו בו הרבה קצינים, שוטרים ושוטרות שישבו ועישנו. אחד מהם קירב את הטלפון לפני שלי וצילם אותי. כשאמרתי לו "אין לך זכות לצלם אותי" הוא ענה לי: "אני אצא עכשיו ואספר לאבא שלך שאת לא מנומסת". כולם לגלגו עליי, התלחשו וצחקו.

[...] ואז לקחו אותי לרכב ונסענו. לא אמרו לי לאן, אבל כשהגענו ראיתי את השלט "כלא השרון". שאלתי מה השעה, כי הכול היה מאוד מבלבל וכבר לא הצלחתי לעקוב אחרי הזמנים. אמרו לי שבערך 23:00 הייתי מבוהלת ולחוצה. קיבלו אותי סוהר וסוהרת, והייתה שם גם השוטרת שליוותה אותי מתחנת המשטרה. הם כל הזמן לעגו לי ולגלגו עליי בגלל תמונה שהייתה להם במחשב שבה לבשתי חג'אב. הלכתי לאט כי לקחו לי את שרוכי הנעליים ופחדתי שאם הנעליים ייפלו לי הם לא ייתנו לי לנעול אותן שוב, אז הם דחפו אותי כל הדרך.

הכי גרוע היה החיפוש בעירום. לא ציפיתי שיעשו לי דבר כזה – חיפוש בעירום מלא ונדרשתי לכרוע עירומה כדי שהם יוכלו לראות שאני לא מסתירה כלום. זה היה משפיל מאוד. ביקשתי מהסוהרת והשוטרת שייתנו לי לשבת בחצי בריעה כדי שאוכל לכסות

קצת את הגוף. הסוהרת לעגה לי על הבגדים, על צורת הגוף שלי ועל שיער הגוף שלי. היא נתנה לי להרגיש שהיא נגעלת ממני.

חשבתי על אבא שלי. האם הוא עדיין מחכה לי מחוץ לתחנת המשטרה, או שהוא כבר יודע שעצרו אותי, ושאני כבר בכלל לא בחיפה אלא בכלא, מחוץ לעיר. הכול היה מטריד, מעליב ומשפיל. הם עשו הכול בצורה כמה שיותר מעליבה.

[...] כשהגעתי לתא, האסירות האחרות כבר ישנו. היו שם ארבע מיטות ועוד שלוש אסירות שישנו על הרצפה. [...] לפנות בוקר האסירות האחרות התעוררו ועשינו היכרות. הן היו מהגדה המערבית. הן הסבירו לי את סדר היום בכלא – שבכל יום עורכים חיפוש בעירום במקלחת שבתוך התא. שאני צריכה להיזהר לא לעצבן את הסוהרות כדי שלא אקבל מכות. הן אמרו למשל שהסוהרות ירביצו לי אם הן שואלות שאלות והתשובות שלי לא מוצאת חן בעיניהן או אם אני שותקת ולא עונה בכלל, כי זה נחשב בעיניהן כהתגרות. לא האמנתי – איך דבר כזה יכול לקרות? איפה אנחנו? משהו בתוכי פשוט לא רצה להאמין שזה אפשרי. [...] קצת אחר כך נכנסו לתא שלוש סוהרות, וסוהר עמד בפתח התא וצפה. באותו רגע דיברתי עם אחת האסירות וחייכתי אליה.

הן אמרו למשל שהסוהרות ירביצו לי אם הן שואלות שאלות והתשובות שלי לא מוצאת חן בעיניהן או אם אני שותקת ולא עונה בכלל, כי זה נחשב בעיניהן כהתגרות.

אליה. זה לא מצא חן בעיני אחת הסוהרות, ששאלה אותי בצעקות בעברית, "למה את צוחקת?" עניתי לה שככה הפנים שלי, והיא התעצבנה והובילה אותי למקלחת וציוותה עליי להתפשט. היא שאלה אותי מאיפה אני, ולמה אני פה. היא אמרה לי כמה פעמים, "את חמאס". וכשהתשובות שלי לא מצאו חן בעיניה, היא משכה לי בשערות, תפסה אותי בלסת ואמרה לי שיש לי פה גדול וסובבה לי את הראש והצוואר, צעקה עליי, ודחפה אותי כמה פעמים.

[...] בלילה השני שלי שם, אחת האסירות סבלה מגירוד בזרועות והופיעה לה פריחה על הגוף. היא התגרדה כל כך חזק שאף אחת מאיתנו לא יכלה לישון. דפקנו על הדלת וביקשנו שיאפשרו לה ללכת לחובש, שהחדר שלו קרוב לתא שלנו. אבל אף אחד לא ענה.

באותו לילה דפקנו על הדלת גם כדי לבקש שיביאו תחבושות לעוד אסירה שקיבלה וסת. הגיעה סוהרת וזרקה את גליל נייר הטואלט שהיה לנו. היא אמרה "אתן לא בבית מלון". בבוקר, בזמן הספירה והחיפוש, הסוהרות שאלו, "מי זו שדפקה על הדלת בלילה?" כולנו שתקנו. השומר הצביע על האסירה שדרשה תחבושות, ואז הן הובילו אותה למקלחת, עשו עליה חיפוש בעירום ושמענו אותה צועקת והבנו שהרביצו לה.

[...] בזמן שהייתי שם השתתפתי בדיון משפטי בזום. בחדר היו שני סוהרים שדיברו ביניהם ולא יכולתי לשמוע כלום. ביקשתי מהם להנמיך את הקול, אבל הם לא התייחסו אליי ואז אחד מהם גם הנמיך לי את עוצמת הרמקול. סימנתי לעורך

הדין שאני לא שומעת כלום והוא התקרב למצלמה, דיבר לאט וסימן עד שהבנתי שהאריכו לי את המעצר בעוד שלושה ימים, ושהם יעבירו אותי לכלא דמון. [...] גם שם המצב היה גרוע. היו שם הרבה מאוד אסירות. הבנתי מהאסירות שבהתחלת המלחמה בעזה הנהלת הכלא החרימה את כל חפצי האסירות. לא השאירו להן כלום. לקחו את הבגדים, מכשירי החשמל כולל מכשירי רדיו וכלי המטבח ששימשו אותן לבישול ולהכנת קפה ותה. הקנטינה גם נסגרה. לפני כן האסירות הכינו את האוכל שלהן בעצמן, אבל בסדר החדש הביאו לנו אוכל מוכן באיכות גרועה מאוד ובכמות לא מספיקה.

[...] בתחילת שנת 2024 חזרתי ללימודים באוניברסיטה. פחדתי מאוד שסטודנטים יהודים יתקפו אותי, במיוחד בגלל שהייתה קבוצת סטודנטים מהימין שעשתה קודם קמפיין ודרשה לגרש אותנו מהאוניברסיטה, לרדוף אותנו ולהעניש אותנו. הרבה סטודנטים מגיעים עכשיו ללימודים חמושים בנשק ארוך ובאקדחים, ונכנסים ככה לחדרי ההרצאות. כלומר יוצא לי הרבה פעמים לשבת בהרצאה ליד מישהו חמוש בנשק כזה. זה מצב מפחיד מאוד, במיוחד במציאות של הסתה מתמדת נגד הסטודנטים הערבים.

לעדות המלאה

עדותו של עו"ד אחמד ח'ליפה, בן 42 תושב אום אל-פחם

נעצר בזמן שהשתתף בהפגנה בעירו

פתאום פשטו על ההפגנה כמה יחידות של משטרה. ראיתי שוטרים עם שלושה סוגי מדים שונים. הם השליכו רימוני גז הלאם [...] הם הובילו אותי לג'יפ, היו שם עוד עשרה מפגינים שנעצרו. בדרך לג'יפ הם הרביצו לי, קרעו לי את החולצה וגם בעטו בי. הם זרקו אותי על הקרקע ואז אחד מהם נתן לי ברכייה בחזה כמה פעמים וזה כאב לי מאוד. הוא נתן לי גם מכות חזקות בפנים והיו שם גם עוד שוטרים שהרביצו לי.

[...] המכות נמשכו גם בתחנה. הם הרביצו לי בידיים שלהם ולפעמים גם באלות עץ, ובעטו בי. הם החליפו לי את אזיקי המתכת באזיקוני פלסטיק, שהם הידקו חזק סביב פרקי הידיים. שמו לי אזיקוני פלסטיק גם על הרגליים וכיסו לי את העיניים בחולצה שלבשתי. לא הצלחתי ללכת עם האזיקונים האלה והייתי צריך לקפוץ. השוטרים צילמו אותי כמה פעמים כשהם לועגים לי וצוחקים והבנתי מהשיחה ביניהם שהם שולחים את התמונות לחברים שלהם. [...] היו לי כאבים בחזה, כנראה מהמכות שספגתי קודם, וביקשתי שיפנו אותי לבית חולים. באותו יום לא פינו אותי, אבל למוחרת לקחו אותי לבית החולים ורופא הורה לעשות לי צילום חזה. בזמן שהמתנתי לצילום התקיים דיון במעצר שלנו ונאלצתי לוותר על הצילום כדי להשתתף בו בזום.

[...] באותו יום העבירו אותנו לכלא מגידו, שם ערכו עלינו חיפוש בעירום. לא הכו אותי, אולי בגלל שראו שאני כבר גמור מהמכות שחטפתי קודם. אבל ישבתי שם בערך מחצות ועד חמש בבוקר ושמעתי אותם מכים עצירים אחרים, מקללים ומשפילים אותם, ואת העצירים צועקים ובוכים. זה היה מאוד קשה נפשית. אתה יושב שם ולא יודע אם זה תכף יקרה לך, ולא יכול לעשות כלום. זה לפעמים יותר קשה מהמכות עצמן.

הכניסו אותי לאגף עשר ושם נשארתי עד ל-4.1.24. התנאים במגידו היו קטסטרופליים. לא היו לנו שום זכויות, לא היו מזרנים נקיים, כריות, שמיכות, בגדים. אוכל ומים קיבלנו רק בקושי. התאים היו חשוכים כל היום ובערב בין 19:00-23:00 הדליקו

את האור, דווקא כשכבר רצינו לישון. היה קר בתאים, הרוח חדרה פנימה ולפעמים גם גשם. ובקושי הצלחנו לישון. הם היו מנגנים מוזיקה רועשת בלילה, "התקווה" ולפעמים שירים דרוזיים. כשהגענו נשארנו במשך 4-5 ימים בלי נעליים ובלי בגדים חוץ מאלה שנכנסו בהם. קיבלנו קצת בגדים מעצורים שהשתחררו והשאירו לנו, אבל נאלצנו ללבוש אותם על הבגדים שלנו, אחרת הם הוחרמו בכל פעם שהסוהרים פרצו לחדר. הסוהרים גנבו מוצרים מהקנטנה שכבר שילמו עליהם והם היו מעשנים סיגריות לידנו ואומרים לנו שאלה הסיגריות שלנו. [...] עשו לנו ספירה שלוש פעמים ביום. בספירה נאלצנו לכרוע ליד הקיר, רחוק מהדלת, ולשים ידיים על הראש. היינו אמורים להסתכל על הסוהרים פעם אחת, כדי שהם יזהו אותנו, וחופץ מזה נאסר עלינו להסתכל עליהם.

מי השתייה באו מהברז בכיור שבשירותים. הם לא היו צלולים והיה להם טעם גרוע, אבל נאלצנו לשתות אותם. איכות המזון הייתה גרועה ביותר והכמות לא הספיקה. שמרנו את האוכל לאורך כל היום ואכלנו אותו לפני השינה כדי לא ללכת לישון רעבים. בכל זאת לא שבענו, כי כמות המזון הספיקה רק כדי לשרוד.

[...] בכל פעם שלקחו אותנו באוטובוס לבית המשפט הכו את העצורים בדרך. אותי לא הכו, אולי בגלל שאני עורך דין, אבל העצורים האחרים ספגו מולי מכות כל הזמן. זה היה מסע של סבל אמיתי.

[...] בכלא בגלבע לקחו אותנו להתקלח בחצר בקבוצה של 30 עצירים, והקציבו לנו שעה או פחות. הזמן לא הספיק לכולם, אז נאלצנו להתקלח בתורות, כל אחד פעם ביומיים או שלושה. קיבלנו רק כמות קטנה מאוד של שמפו, ורק לעיתים רחוקות, ואז דיללנו אותו כדי שיספיק לכולם. מגבות גם לא קיבלנו ונאלצנו להתלבש רטובים.

**מדי פעם הם היו
נכנסים לתאים
בלי שום סיבה,
בוחרים איזה
אסיר ומתחילים
להרביץ לו. או
נכנסים לעשות
חיפוש, מכריחים
אותנו לשכב על
הבטן, אוזקים
אותנו ומשאירים
רק אחד לא
אזוק ומכריחים
אותו לזחול
ולנשק להם את
הנעליים. אם הוא
לא הסכים הוא
חטף כמובן מכות.**

רוב הזמן לא היה גם נייר טואלט, כי קיבלנו שני גלילים בשבוע לתא שהיו בו 10-12 עצורים. הסוהרים היו מגיעים לתאים שלנו ומצלמים אותנו, עם קריינות, מתפארים בתנאים הקשים בכלא. [...] מדי פעם הם היו נכנסים לתאים בלי שום סיבה, בוחרים איזה אסיר ומתחילים להרביץ לו. או נכנסים לעשות חיפוש, מכריחים אותנו לשכב על הבטן, אוזקים אותנו ומשאירים רק אחד לא אזוק ומכריחים אותו לזחול ולנשק להם את הנעליים. אם הוא לא הסכים הוא חטף כמובן מכות.

לעדות המלאה

עדותו של עו"ד סרי ח'ורייה, בן 53, תושב שפרעם

נעצר בעקבות פוסט שפרסם בפייסבוק

הגיעו אליי למשרד שלושה אנשים בלבוש אזרחי, נכנסו והתיישבו. עד לאותו רגע לא הבנתי מה קורה. הם הציגו לי צו מעצר. בגלל שאני עורך דין, חובה לקבל היתר מיוחד מהפרקליטות ומלשכת עורכי הדין כדי לעצור אותי, והם כבר קיבלו אותו. הם אזקו את הידיים שלי באזיקוני פלסטיק והובילו אותי החוצה. העבירו אותי לבית שלי בשפרעם, שם התחיל החלק הקשה.

הסוהר דרש ממני להתפשט. עשיתי את זה ונשארתי בבגדים תחתונים. הוא הורה לי להוריד גם את התחתונים. ניסיתי לשכנע אותו שאין צורך, אמרתי לו שאני בן 53 ושאני אזרח ישראלי. חשבתי שזה אולי יעזור אבל הסוהר איים שיכו אותי. הרגשתי שאין לי ברירה, נכנעתי.

הכניסו אותי הביתה כשהידיים שלי אזוקות. אשתי ביקשה מהם שיורידו לי את האזיקים כדי שהילדים הקטנים שלי לא יראו אותם, אבל הם סירבו. הם שאלו אם יש לי כסף, ועניתי שיש לי 10,000 שקלים. הם לקחו מהבית ניירת וספרים. אחרי הפשיטה על הבית שלי, לקחו אותי לתחנת המשטרה בשפרעם ושם אזקו לי את הידיים והרגליים באזיקי מתכת. היה לי קשה ללכת. הכניסו אותי לחדר חקירות, ושם גיליתי שסיבת המעצר שלי היא פוסט בפייסבוק.

[...] אחר כך לקחו אותי לכלא מגידו, שאני קורא לו מאז אבו גרייב, בגלל העינויים הקשים שעברתי שם. בדרך לכלא קיללו אותי כל הזמן. כשהגענו, העולם שלי התהפך, הרגשתי שאני בתוך ג'ונגל. קודם כול הסוהר דרש ממני להתפשט. עשיתי את זה ונשארתי בבגדים תחתונים. הוא הורה לי להוריד גם את התחתונים. ניסיתי לשכנע אותו שאין צורך, אמרתי לו שאני בן 53 ושאני אזרח ישראלי. חשבתי שזה אולי יעזור אבל הסוהר איים שיכו אותי. הרגשתי שאין לי ברירה, נכנעתי.

הבניסו אותי, עירום לגמרי, לתא קטן בלי דלת, שדמה לתא מדידה בחנות בגדים. הביאו מכשיר מגנומטר ידני ושמו אותו בין הרגליים שלי בטענה שאני מסתיר משהו. בחדר שבו היה התא הזה היו חמישה צעירים פלסטינים שעברו בידוק, והסוהרים הבו, קיללו והשפילו אותם. הסוהרים קראו לי חמור. הם ידעו שאני עורך דין ורצו

הם הכריחו את הצעירים לנשק את דגל ישראל שהיה על הקיר. כל מי שסירב – עבר התעללות. אחת הסוהרות אפילו הצטלמה עם אחד העצורים כשהוא נישק את הדגל. כל הזמן היו מכות, קללות והשפלות. כשהגיע התור שלי, הקצין ויתר לי ואמר לסוהרים לדלג עליי. אני לא יודע למה, אולי כי אני עורך דין ואזרח ישראלי.

להשפיל אותי. אבל כשראיתי מה הם עשו לצעירים הפלסטינים האחרים, הרגשתי שמצבי טוב בהשוואה אליהם. [...] כשהגענו לחדר, הם הכריחו את הצעירים לנשק את דגל ישראל שהיה על הקיר. כל מי שסירב – עבר התעללות. אחת הסוהרות אפילו הצטלמה עם אחד העצורים כשהוא נישק את הדגל. כל הזמן היו מכות, קללות והשפלות. כשהגיע התור שלי, הקצין ויתר לי ואמר לסוהרים לדלג עליי. אני לא יודע למה, אולי כי אני עורך דין ואזרח ישראלי.

[...] בשלושת הימים הראשונים הייתי מתוסכל מאוד. כמעט לא דיברתי עם אף אחד ולא אכלתי בכלל. המזון היה באיכות גרועה מאוד ובכמות קטנה מאוד. קיבלנו צלחת אורז אחת ביום לכל התא. רק אורז, קצת גבינה לבנה, פרוסות לחם וחתוכות של מלפפונים. לא קיבלנו שום סכו"ם ולכן היינו

צריכים לאכול בידיים. הרגשתי גועל, חוסר אונים, תסכול והשפלה. לא הבנתי איך זה קורה לי בגילי, והיה לי קשה מאוד לראות את ההשפלה של האנשים סביבי. התקשיתי לעכל את המצב הזה. בלילה הראשון בכלל לא ישנו. בתא היה חלון ודרכו שמענו בכי וצעקות של עצורים שהוכו על ידי הסוהרים. הסוהרים דרשו מהם בצעקות לנבוח כמו כלבים. שמענו חלק מהעצורים שבאמת נבחו אחרי שהכו אותם. הסוהרים צחקו כמובן. היה קשה מאוד לשמוע או לראות.

[...] ניתקו אותנו מהעולם החיצון. החרימו את הכול. לא היה כלום, לא רדיו ולא שום אמצעי תקשורת. בכל פעם שהגיע עצור חדש כולם היו שואלים אותו מה קרה. הייתה יחידה מיוחדת שהתפקיד שלה היה להכות את העצורים. אנשים שהוכו ישבו אחר כך שעות בלי יכולת לדבר. כל זה כמובן יצר גם הרבה לחץ נפשי. כל הזמן היו צעקות. בלילה הם היו חובטים על הדלתות, כמה פעמים בכל לילה, ומדליקים פנסים. וזה היה בנוסף למכות ששמענו.

ספרו אותנו 3-4 פעמים ביום. הם היו פושטים על התא, 16 אנשים חמושים באלות ומרביצים לכל אחד מאיתנו בלי שעשינו כלום. כל הזמן שמעתי את צעקות העצורים והמכות והקללות מהתאים הסמוכים. הרגשתי שאני גמור, חששתי שלא אצא בחיים מהכלא הזה, שלא היו בו שום ערכים אנושיים. שמעתי מהעצורים האחרים בתא שלי סיפורי זוועה על מה שהם עברו. לאחד הייתה רגל שבורה וחושה בשקית ניילון. המצב שלו הצריך טיפול יומיומי אבל כל מה שנתנו לו זה כדור אקמול מפעם לפעם. לשני היה פצע פתוח במצח ממכה חזקה שחטף בראש. כשביקשתי מסוהרים שייתנו להם טיפול ראוי הם היו צועקים עליי שאני לא מבין וזה לא ענייני.

**הרגשתי גועל,
חוסר אונים,
תסכול והשפלה.
לא הבנתי איך
זה קורה לי
בגילי, והיה
לי קשה מאוד
לראות את
ההשפלה של
האנשים סביבי.
התקשיתי לעכל
את המצב הזה.**

[...] היה לי דיון בבית המשפט בעכו ולקחו אותי לשם. לשופטת היה לק עם דוגמה של דגל ישראל על הציפורניים. היא האריכה מייד את המעצר שלי. התעצבנתי ועשיתי לה אצבע משולשת. כשהסוהרים ראו את זה הם סטרו לי, בעטו בי וקיללו אותי. הם הוציאו אותי משם אזור בידיים וברגליים כשהם לוחצים על הראש והגב שלי, כפוף כמו כלב. החזירו אותי לכלא מגידו והכניסו אותי לאגף שמכונה "טורה בורה". בדרך ראיתי סוהרים מכים עצורים, היו שם 3-4 סוהרים שהרביצו לעצור, שמעתי צעקות ותחנונים, דברים שלא יאומנו. הכניסו אותי לצינוק שחור ומגעיל מלא בג'וקים וחרקים אחרים. לא היו בו חלון או מקור אור חוץ מפתח קטן בדלת.

למוחרת, בסביבות השעה 11:00, הם הביאו צעיר לצינוק שלידי. הוא לא הפסיק לצעוק מכאבים. ניסיתי לדבר איתו

דרך הדלת, שאלתי אותו מה הסיפור שלו, אמרתי לו שיירגע. הוא אמר שבואב לו ושהוא עומד למות. הוא כל הזמן ביקש שייתנו לו טיפול רפואי וקרא לחובש ולסוהר. [...] בכל פעם שהגיע סוהר ביקשתי מהם לעזור לו אבל בכל פעם הם רק קיללו אותי, אמרו לי שזה לא ענייני והורו לי לשתוק. הוא המשיך לצעוק ולהתחנן לעזרה עד לפנות בוקר, ואז השתתק. בשעת הספירה שמעתי אותם קוראים כמה פעמים: "מרעי, מרעי". הוא לא ענה. שמעתי אותם פותחים את הדלת שלו, והצצתי דרך הפתח בדלת שלי. הם נכנסו לתא והתחילו להרביץ לו, שמעתי את הבעיטות פוגעות בגוף שלו. אחר כך שמעתי אחד מהם מבקש לקרוא לרופא ולהביא את התיק עזרה ראשונה. הרופא הגיע אחרי כמה דקות. הם נשארו בתא למשך יותר משעה. אחר כך שמעתי אחד מהם אומר בערבית: "העיקר שאתם בריאים". כולם צחקו וסגרו את הדלת. הבנתי שהוא מת. אחרי שעה בערך הם חזרו עם אלונקה על גלגלים. הם הוציאו את הבחור עטוף בשק שחור ועזבו. בהמשך, נודע לי ששמו

היה עבד א־רחמאן מרעי, בן 33, ושהוא היה תושב קראוות בני חסאן ואבא לארבעה ילדים. עד עכשיו אני לא מסוגל לשכוח את הקול שלו ואת והתחינות שלו.

[...] כל הסיפור הזה היה כמו סרט אימה. אני עורך דין וחייתי את החיים שלי כרגיל. פתאום מצאתי את עצמי במקום הכי גרוע בעולם. זו הייתה חוויה קשה מאוד. עכשיו, כשמסרתי את העדות הזאת, ונאלצתי להיזכר במה שהיה שם, התקשיתי לנשום כמה פעמים. במהלך המעצר שלי איבדתי 7-8 קילו מהמשקל שלי, תוך 10 ימים בלבד. כשחזרתי הביתה, אשתי בכתה כשהיא ראתה אותי, והילדים שלי פחדו ממני בגלל שלא התגלחתי כל הזמן הזה והשיער שלי היה פרוע – לא נראיתי כמו אותו אדם.

[לעדות המלאה](#)

**כל הסיפור הזה
היה כמו סרט
אימה. אני עורך
דין וחייתי את
החיים שלי
כרגיל. פתאום
מצאתי את
עצמי במקום
הכי גרוע
בעולם. זו
הייתה חוויה
קשה מאוד.**

9.

סיכום

סיכום

אלפי פלסטינים נעצרו ונכלאו במתקני הכליאה הישראליים מאז ה־7 באוקטובר, רובם מבלי שעמדו למשפט. עדויותיהם של 55 אסירים ואסירות ששוחררו ורואיינו על ידי בצלם מספרות על המתרחש בתוך מתקני הכליאה הישראליים ומגוללות מסכת מתמשכת של עינויים, התעללות, החזקה בתנאים בלתי־אנושיים ושליה של צורכי מחיה בסיסיים כמו מזון, מים וטיפול רפואי. המידע העולה בעקביות ובאופן חוזר ונשנה מהעדויות השונות חושף מנגנון ממוסד, יעיל ושיטתי שבו אלימות, השפלה וביזוי הם חלק אינטגרלי מהשגרה שהונהגה מאז פרוץ המלחמה ב־7 מתקני כליאה שונים, צבאיים ואזרחיים, ואשר מוחלת על כלל האסירים הפלסטינים המסווגים כ"אסירים ביטחוניים".

העדויות מתארות את המדיניות המיושמת בין כותליהם של מתקני הכליאה השונים על רקע ההכרזה על "מצב חירום כליאתי" והוראת השעה שנוסחה בעקבותיה, ועל רקע מדיניותו המוצהרת של השר הממונה על שירות בתי הסוהר איתמר בן גביר.¹³⁷ לפי העדויות, מדיניות זו, הכרוכה בפגיעה בזכויות האדם הבסיסיות ביותר, ננקטת נגד בני ובנות קבוצה בעלת זהות אתנית-לאומית מסוימת (פלסטינית). בחסות המדיניות החדשה, האסירים הפלסטינים המוחזקים במתקני הכליאה הישראליים מופשטים מסל הזכויות הבסיסי שהם זכאים לו לפי החוק הישראלי והבינלאומי, כמו גם מזכויות שכל אדם באשר הוא אדם זכאי להן. גם אם חלק קטן מהפלסטינים שנעצרו היו מעורבים בביצוע הפשעים המחרידים שבוצעו ב־7 באוקטובר, אין בכך כדי להצדיק עינויים, ובוודאי שלא הקמת רשת מחנות לעינוי כלל האסירים הפלסטינים

האמנה נגד עינויים מגדירה עינויים כמעשה מכוון הגורם לאדם כאב או סבל חמורים, גופניים או נפשיים, ונעשה בידי עובד ציבור או אדם הממלא תפקיד רשמי לשם סחיטת מידע או הודאה, ענישה על פשע שאדם ביצע או שנחשד בביצועו, אילוצו לבצע פעולה מסוימת, הפחדתו או לכל מטרה אחרת מטעמים מפלים או גזעניים.¹³⁸ שילוב בין שיטות פעולה או מעשים שונים עלול להגיע לדרגת עינויים, גם כאשר כל אחד מהם אינו מסב כשלעצמו כאב או סבל המגיעים לדרגה זו.¹³⁹ עינויים אסורים בכל הנסיבות, חריגות ככל שיהיו, הן לפי המשפט הבינלאומי והן לפי כללי מוסר בסיסיים.

מדינת ישראל חתמה על האמנה נגד עינויים ואשררה אותה, אך איסור העינויים לא עוגן מעולם

¹³⁷ הוראת השעה מיום 16.10.23 ומיום 26.10.23 שהוצאה מכוח סמכותה של נציבת שירות בתי הסוהר לפי סעיפים 80 ו-80א(ב) לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש] התשל"ב 1971.

¹³⁸ ראו הע"ש 24 לעיל.

¹³⁹ ראו למשל: Ann Maria Garcia Lanza de Netto v. Uruguay, Communication No. 8/1977, U.N. Doc. CCPR/C/OP/1 at 45 (1985); Aydin v. Turkey, European Court of Human Rights (Application No. 23178/94), Judgment 25.9.1997; Maritza Urrutia v. Guatemala, IACHR, Judgment of November 27, 2003.

בחוק הישראלי. תוקפו של איסור זה נקבע בבג"ץ העינויים משנת 1999,¹⁴⁰ אך פסיקה מאוחרת יותר של בית המשפט העליון צמצמה את תחולתו באופן המאפשר שימוש בעינויים במקרים חריגים בהתאם לנוהל "חקירת צורך" של השב"כ.¹⁴¹

מאז פרוץ המלחמה הוגשו לבית המשפט העליון כמה עתירות הנוגעות לתנאי כליאתם של האסירים הפלסטינים. בתגובתה לעתירת האגודה לזכויות האזרח ואחרים בעניין תנאי המחיה בבתי הכלא, הכחישה המדינה טענות בדבר יחס בלתי־אנושי או התעללות, מניעת טיפול רפואי, הרעבה או שלילת תנאי מחיה בסיסיים נוספים, כמו גישה למים זורמים או למוצרי היגיינה.¹⁴² לעומת זאת באותו עניין הודתה המדינה כי במסגרת המדיניות החדשה שהנהיג השר, התאים צופפו עד אפס מקום וחלק מהאסירים נאלצים ללון על הרצפה, נותקה אספקת החשמל והתאורה הוגבלה לשעות הלילה בלבד, הציוד האישי הוחרם במלואו, הקשר של האסירים עם העולם החיצון נותק וזמן ההתאווררות צומצם לשעה אחת ביום.¹⁴³ על סמך ההודאה וההכחשה שלצידה, פסק בית המשפט העליון כי מיותר להורות למדינה "לבצע את אשר היא מצהירה כי היא ממילא מבצעת" או "להימנע מלבצע דברים שהיא מעולם לא ביצעה".¹⁴⁴ בית המשפט דחה את העתירה על הסף, וביתר העתירות שהוגשו בנושא תנאי המחיה או הכליאה, בית המשפט טרם הכריע או הוציא צו על תנאי, ובעת כתיבת שורות אלה הן עודן תלויות ועומדות.¹⁴⁵

בכך העניק בג"ץ "הכשר חוקי" לשלילת זכויות היסוד של האסירים הפלסטינים. במקביל לכך, הושתתה דה־פקטו כל ביקורת שיפוטית או מנהלית על חוקיות המעצרים עצמם למשך שבועות ואף חודשים.¹⁴⁶ העובדה שבית המשפט נמנע מלהתערב גם בנושא זה ואפשר ביודעין את בידודם המוחלט כמעט של האסירים, מדגישה ביתר שאת את חלקו ביצירת מראית עין של חוקיות לפגיעה החמורה בזכויות האדם של האסירים.

140 ראו בג"ץ העינויים הע"ש 80 לעיל. האיסור להשתמש בעינויים עוגן בהנחיות היועץ המשפטי לממשלה דאז אליקים רובנשטיין, הקובעת כי במקרים של "חקירת צורך" ניתן לנקוט צורות חקירה נוספות, אך זאת בכפוף לכך שאלה אינן מגיעות לכדי עינויים.

141 ראה בג"ץ 9018/17 פראס טביש נ' היועמ"ש; ר' בנוסף בג"ץ 5722/12 אסעד אבו גוש ואח' נ' היועמ"ש.

142 ראו תשובת המדינה לבג"ץ תנאי מחיה שצוינה בה"ש 75.

143 ראו פסקה 8 בפס"ד בבג"ץ תנאי מחיה שצוין בה"ש 75.

144 שם, בפסקה 31.

145 בג"צ 4268/24 האגודה לזכויות האזרח נ' שר הביטחון ואח' (בענין סגירת מתקן הכליאה הצבאי שדה תימן); בג"צ 1357/24 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' הממשלה (בענין שלילת ביקורי הצלב האדום); בג"צ מניעת מזון שהובא בה"ש 69; בג"צ מניעת ביקורת שיפוטית שהובא בה"ש 14. 18.

146 ראו בעמ' 28-31 לדו"ח זה ובה"ש 53-54.

השפעתו והכוונתו של השר לביטחון לאומי הייתה ועודנה ניכרת, אך מימוש מדיניותו לא היה מתאפשר ללא שיתוף הפעולה מצד המערכת בכללותה. החל בראש הממשלה ושר הביטחון, דרך "שומרי סף" כיועצת המשפטית לממשלה, נציגי הפרקליטות ובית המשפט העליון, וכלה באמצעי התקשורת המציגים לראווה וללא שמץ של ביקורת את היחס האכזרי לאסירים.¹⁴⁷ כל אלה סייעו בהגשמת חזונו של השר הממונה, חלקם במעשיהם וחלקם בהסכמה שבשתיקה.

בהתחשב בחומרת המעשים ובהיקף ההפרות של הוראות המשפט הבינלאומי, ובכך שאלו מבוצעים נגד כלל האסירים הפלסטינים, לאורך זמן ובהדירות יומיומית – המסקנה המתחייבת היא שבמעשים אלה ישראל מבצעת עינויים באופן שעולה לכדי ביצוע פשע מלחמה ואף פשע נגד האנושות.

היות שהאיסור לנקוט עינויים מוגדר כמוחלט, ישראל מחויבת, מכוח המשפט הבינלאומי, לחקור ולהעמיד לדין את כל אותם אנשים שהיו מעורבים ישירות בנקיטת השיטות הפוגעניות והאלימות הננקטת כלפי האסירים הפלסטינים. אולם, כיוון שכל מערכות המדינה לרבות הרשות השופטת גויסו כאמור לטובת הפעלתם של מחנות העינויים – החל בעצימת עיניים, עובר בתמיכה וגיבוי וכלה בהצגת המעשים לראווה – אין לצפות שגופי החקירה הישראליים יעמדו בחובותיהם וימצו את הדין עם האשמים, ובוודאי שלא באופן אפקטיבי או אפקטיבי. משכך, בהתאם לעקרון המשלימות (Complementarity) הקבוע באמנת רומא, על בית הדין הבינלאומי הפלילי ועל מדינות העולם לחקור ולקדם הליכים פליליים כלפי הגורמים החשודים בתכנון, הפעלה וביצוע של פשעים אלו.¹⁴⁸

בעוד שורות אלו נכתבות, למעלה מ-9,000 בני אדם – פלסטינים המסווגים כ"אסירים ביטחוניים" – מוחזקים בידי ישראל ברשת של מחנות עינויים וחשופים לתנאים ולהתעללות המתוארים בדו"ח זה. מציאות זו אינה מתקבלת על הדעת. היא ממלאה אותנו, כישראלים וכפלסטינים וכאנשים המאמינים בצדק, חופש וזכויות אדם – בושה, חרדה וזעם.

אנחנו קוראים לכלל המדינות, הגופים והמוסדות הבינלאומיים לעשות כל שביכולתם כדי להפסיק לאלתר את פועלה האכזרי של מערכת הכליאה הישראלית כלפי פלסטינים ולהכיר במשטר הישראלי המפעיל אותה כמשטר אפרטהייד שחייב לבוא אל קיצו.

147 ראו לעיל הע"ש 4, הע"ש 8-10 לעיל.

148 סעיף 17 לאמנת רומא.

בְּיָסֵם
B'TSELEM
بتسيلم